

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

Marketing és Turizmus Intézet

A válság hatásai a mindennapokra. Mélyinterjúk kutatás eredményei.

Projekt: Fogyasztásváltozás kutatás a COVID-19 válság idején c. projekt kutatási eredményei

Kutatásvezető: **DR. TÖRŐCSIK MÁRIA**

Munkacsoport vezető: **DR. NÉMETH PÉTER**

Készítette:

JAKOPÁNECZ ESZTER, DR.

egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és
Turizmus Intézet, jakopanecz.eszter@ktk.pte.hu

GERDESICS VIKTÓRIA, DR.

egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és
Turizmus Intézet, gerdesics.viktoria@ktk.pte.hu

NÉMETH PÉTER, DR.

egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és
Turizmus Intézet, nemeth.peter@ktk.pte.hu

LÁZÁR ERIKA

PhD hallgató, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és Turizmus
Intézet, lazar.erika@ktk.pte.hu

Pécs, 2020

ISBN 978-963-429-556-3

Tartalom

1.	A kutatás célja, módszere	1
2.	A koronavírus válság Magyarországon, a megkérdezés körülményei	3
3.	A minta bemutatása	6
4.	Kutatási eredmények	9
4.1.	Jelen helyzet, változások	9
4.2.	Vásárlások	35
4.3.	Egészség	51
4.4.	Takarékoskodás	57
4.5.	Kapcsolattartás	64
4.6.	Tájékozódás	68
4.7.	Szabadidős tevékenységek	73
4.8.	Helyzetértékelés	87
5.	Összefoglalás, következtetések	95
6.	Hivatkozások	100

1. A kutatás célja, módszere

A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar Marketing és Turizmus Intézete 2020 tavaszán komplex kutatást indított azzal a céllal, hogy megvizsgálja, milyen hatása van az új koronavírus (COVID-19) magyarországi megjelenésének a magyar fogyasztók magatartására.

Ebből a célból a kutatás több hullámból áll, illetve többféle módszerrel közelíti a problémát:

1. hullám: rövidebb távú hatások a vásárlásra, fogyasztásra és jövőbeli várakozások a járványhelyzet idején:

- országos online kérdőíves megkérdezés 1000 fő részvételével, mely minta reprezentatív a felnőtt lakosságra nem, kor és lakóhely régiója alapján,
- hibrid (kvantitatív és kvalitatív) strukturált mélyinterjú megkérdezés három generáció (fiatal, középkorúak, idősök) képviselőivel, összesen 285 fő részvételével.

2. hullám: várakozások, elemzések a járványhelyzet alatti publikációk feldolgozásával – pozitív és negatív piaci hatások rövid- és hosszú távon:

- szekunder információk feldolgozása, fókuszban a fogyasztásváltozás jelenségének vizsgálatával, megértésével,
- az összegyűjtött szekunder forrásokról iparági, piacok, témák szerinti összegzések.

3. hullám: scenáriók, változások irányai:

- a témában megjelent tanulmányok és információk szekunder feldolgozása a hosszú távon várható hatások feltárására.

Jelen alaptanulmányban az 1. hullámhoz tartozó hibrid megkérdezés átfogó eredményeit közöljük. A megkérdezés a veszélyhelyzet idején történt, ténylegesen in situ.

A mélyinterjú megkérdezés terepmunkája 2020. április 27-től május 15-ig zajlott a PTE KTK hallgatóinak bevonásával. Összesen 285 fő válaszadó részvételével zárult a megkérdezés. A megkérdezés kiemelt célja a válság hatásainak generációs vetületű elemzése, ezért a megkérdezettek kiválasztása generációs hovatartozás szerint történt a következő életkori lehatárolásokkal: a 16-29 éveseket soroltuk a fiatal, a 30-59 éveseket a közép-, a 60+ éveseket az idős generáció tagjai közé. A kutatás során a következő főbb témaköröket vizsgáltuk: a jelen helyzetben megélt változások, változások a vásárlásban, változások a kapcsolattartásban, változások a szabadidő eltöltésében, várakozások a jövőre vonatkozóan.

A hibrid megkérdezés (strukturált mélyinterjúk) révén több kérdéstípust alkalmaztunk, amelyek elemzését is eltérő módszerrel végeztük, ezek a következők:

- zárt kérdések, melyeket kvantitatív módon kerültek feldolgozásra,
- rövid nyitott kérdések, melyeket szintén kvantitatív módon dolgoztunk fel,
- hosszabb nyitott kérdések, melyek feldolgozásához a tartalomelemzés módszerét alkalmaztuk.

Az elemzés során az alábbi programokat használtuk: a kategóriás kérdések elemzése ATLAS.ti 8, IBM SPSS Statistics 25, és MS Excel 2016 szoftverekkel történt, míg a tartalomelemzéshez az ATLAS.ti 8, és a Zurvey.io rendszerét használtuk.

A Zurvey.io automatizált szövegelemző algoritmus segítségével nyújt nagy mennyiségű szabadszöveges válasz elemzésében azáltal, hogy detektálja a főbb tématerületeket, kulcsszavakat és címkéket az adott kérdések kapcsán. Ezen kívül minden elemzett kifejezést polaritás szerint is besorol a rendszer (pozitív – semleges – negatív), mely az adott kérdés tématerületével kimutatható érzelmekkel kapcsolatban adott visszajelzést. Az említések és azok kontextusának elemzése révén az eszköz képes a szövegek komplex értelmezésére. Ennek megfelelően az alábbi output-okat használtuk fel az elemzések során:

- „A címkék megmutatják az adathalmazban leggyakrabban felismert témákat. Az automatikus témafelismerés alapja a Zurvey.io egyedi algoritmus, amely az elírásokat, különböző írásmódokat és különböző szinonimákat figyelembe véve címkézi fel a szövegegységeket. A százalékos érték az adott téma teljes adathalmazra vetített előfordulását jelöli.
- A véleményindex egy univerzális mutató, amely számszerűsíti a téma sentiment értékét. A mérőszám a pozitív és negatív kifejezések alapján kalkulálódik.
- Az említésgráf megmutatja, hogy mely kulcstémákat említik együtt és milyen pozitív, illetve negatív kifejezések kapcsolódnak hozzájuk. A darabszámok az egyes témákban megjelenő szövegek számát, az éleken megjelenő értékek az együtt említéseket jelölik.
- A tématerkép megjeleníti a legtöbbet említett témákat, azok polaritása és gyakorisága szerint.
- A témafelhő pedig a rendszer által detektált témákat szófelhő formájában jeleníti meg, melyben a szavak mérete az előfordulás gyakoriságát, színe pedig az adott címke polaritását jelöli.” (zurvey.io)

A kifejtős kérdések elemzéséhez az ATLAS.ti tartalomelemző szoftvert is alkalmaztuk, ami a kutatás során gyűjtött nagy mennyiségű szövegek kvalitatív elemzését teszi lehetővé automatikus és manuális kódolás módszerének segítségével. Alkalmazásával azonosítottuk a megkérdezettek beszámolóiból a koronavírus okozta korlátozások és válság hatásait, a mindennapokban érzékelt változásokat, következményeket.

Az alábbiakban az eredmények bemutatása során minden esetben az alkalmazott szoftver is megjelölésre kerül. Az első nagyobb témakör (jelen helyzet, változások) elemzéséhez az ATLAS.ti, míg a többi témakör esetén (vásárlások, egészség, takarékoskodás, kapcsolattartás, tájékozódás, szabadidős tevékenységek, helyzetértékelés) a Zurvey.io megoldását alkalmaztuk.

2. A koronavírus válság Magyarországon, a megkérdezés körülményei

Kutatásunk eredményeinek megfelelő értelmezéséhez szükséges látnunk a megkérdezés körülményeit, ezért az alábbiakban áttekintést adunk a koronavírus akkori helyzetéről és az országosan bevezetett korlátozásokról és intézkedésekről.

A COVID-19 megjelenésével a nemzetközi trendeknek megfelelően Magyarországon is számos kormányzati intézkedés, korlátozás történt, amelyeket a vírus terjedésének megakadályozása érdekében vezetett be a magyar kormány. Az alábbiakban kronologikus sorrendben mutatjuk be a legfontosabb korlátozó és feloldó intézkedéseket, illetve a megbetegedések számának alakulását, ezzel szemléltetve a válság jellegét, a megváltozott élet kereteit. Tekintettel arra, hogy tanulmányunknak nem témája, a gazdasági károk enyhítésére és a gazdaság újraindítására hozott intézkedéseket nem tárgyaljuk. A fontosabb mérföldkövek és Magyarországon a következők:

- 2020. március 11-én a WHO világjárványnak nyilvánította a COVID-19 vírust. (WHO, 2020.03.11.) Ekkor már a világ 146 országában közel 168 ezer ember fertőződött meg, több mint 6600 fő halt bele a vírus szövődményeibe.
- 2020. március 11-én Magyarország Kormánya veszélyhelyzetet hirdetett ki. (Kormányinfó, 2020.03.11.) Elsőként az oktatási intézmények kerültek bezárásra. Ennek értelmében a közoktatás 2020. március 16-tól, a felsőoktatás március 23-tól digitális oktatásra tér át.

- 2020. március 12-én Magyarországon 16 fő a diagnosztizált új koronavírussal fertőzöttek száma, közülük 9 iráni, 1 brit, és 6 magyar állampolgár. (koronavirus.gov.hu, 2020.03.12.)
- 2020. március 15-én életét veszttette az első magyar koronavírus beteg. (koronavirus.gov.hu, 2020.03.16./a) 2020. március 16-án 35 fő a diagnosztizált új koronavírussal fertőzöttek száma. (koronavirus.gov.hu, 2020.03.16./b)
- 2020. március 17-től kizárólag reggel 6 óra és délután 3 óra között lehetnek nyitva az üzletek – az élelmiszert, az illatszert, a drogériai terméket, a háztartási tisztítószer, a vegyi árut és a higiéniai papírterméket árusító üzlet, továbbá a gyógyszertár, a gyógyászati segédeszközt forgalmazó üzlet, az üzemanyag-töltőállomás és a dohánybolt kivételével. Sportrendezvény nézők nélkül, zárt kapuk mögött tartható meg. Tilos a látogatása pl. a színházaknak, táncos és zenei rendezvényeknek, moziknak, múzeumoknak, könyvtáraknak, közművelődési intézményeknek stb. Ott kizárólag az ott foglalkoztatottak tartózkodhatnak. (Kormányinfó, 2020.03.16.)
- 2020. március 27-én 300 fő a diagnosztizált új koronavírussal fertőzöttek száma. Az országos tisztifőorvos tájékoztatása szerint a csoportos megbetegedések szakaszában van az ország, amikor közösségben, személyes érintkezések útján terjed a fertőzés. Magyarországon is már bárhol és bárkiben jelen lehet a vírus. A szakértők szerint a beazonosított koronavírus-fertőzötteknél jóval nagyobb a tényleges vírushordozók száma, akik fertőzhetnek. (koronavirus.gov.hu, 2020.03.17.)
- 2020. március 28-tól kijárási korlátozásokat vezettek be. Az emberek lakóhelyüket csak munkavégzés és alapvető szükségletek ellátása céljából hagyhatják el. Nyilvános helyeken a 1,5 méteres távolságot kell tartani. Az alapvető szükségleteket ellátó üzletekben bevezették az idők vásárlási időszávját, ami szerint 9 és 12 óra között csak a 65 év feletti vásárlók tartózkodhatnak az üzletekben. (Kormányinfó, 2020.03.27.) A kijárási korlátozás az akkori döntés szerint két hétre szólt, amit 2020. március 31-én meghosszabbítottak, majd 2020. április 9-én határozatlan időre meghosszabbítottak. (Kormányinfó, 2020.04.09.)
- 2020. április 9-én 980 fő a diagnosztizált új koronavírussal fertőzöttek száma, az elhunytak száma 66 fő. 96 fő azoknak a száma, akik eddig gyógyultan távoztak kórházból. (koronavirus.gov.hu, 2020.04.09.)
- 2020. május 4-én 3035 fő a diagnosztizált új koronavírussal fertőzöttek száma, az elhunytak száma 351 fő. 630 fő azoknak a száma, akik eddig gyógyultan távoztak

kórházból. Az aktív fertőzöttek 63%-a, az elhunytak 79%-a, a gyógyultak 51%-a budapesti vagy Pest megyei. (koronavirus.gov.hu, 2020.05.04.)

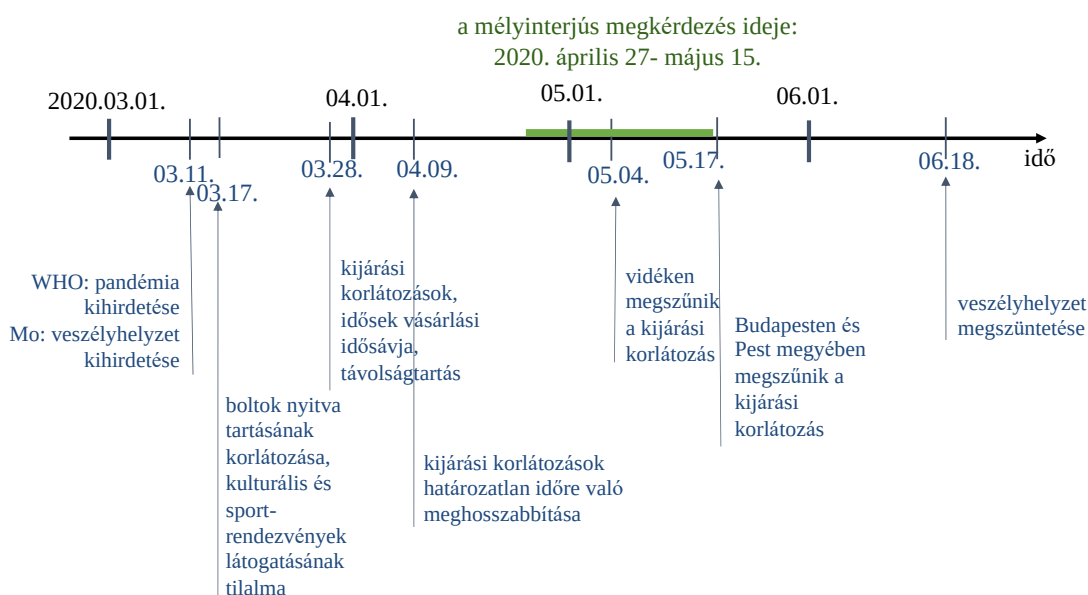
- 2020. május 4-től vidéken megszűnnek a kijárási korlátozások, kivétel Budapest és Pest megye, ahol az eddigi kijárási és nyitvatartási korlátozások maradnak hatályban, itt az állampolgárok kizárólag csak alapos indokkal hagyhatják el otthonaikat. Az ország többi részén valamennyi üzlet, strand, szabadtéri fürdő, múzeum, állatkert kinyithat és látogatható. Az éttermek, kávézók, büfék, presszók kerthelyiségeiben, teraszain már tartózkodhatnak vendégek és ott elfogyaszthatják a megrendelt ételleket, italokat, de a vendéglátó egységek helyiségeiben csak az ott dolgozók lehetnek bent. Az idősek vásárlási időszakja vidéken is továbbra is érvényben maradt. (Kormányinfó, 2020.05.01.)
- 2020. május 16-án 3509 fő a beazonosított új koronavírussal fertőzöttek száma, az elhunytak száma 451 fő. 1396 fő azoknak a száma, akik eddig gyógyultan távoztak kórházból, így az aktív fertőzöttek száma 1662 fő. (koronavirus.gov.hu, 2020.05.17.)
- 2020. május 17-től Budapesten és Pest megyében is megszűnnek a kijárási korlátozások. A döntést megalapozta, hogy az aktív fertőzöttek száma Budapesten és Pest megyében is jelentősen csökkent az elmúlt napokban. Az idősek vásárlási időszakja továbbra is érvényben marad. Kötelező a távolságtartás (1,5 méter) betartása, illetve a fővárosban az üzletekben és tömegközlekedési eszközökön kötelező a maszk viselése. A vendéglátóegységek a kerthelyiségekben fogadhatnak vendégeket Budapesten is. A strandok, szabadtéri fürdők, szabadtéri múzeumok és állatkertek nyitva tarthatnak. (Kormányinfó, 2020.05.16.)
- 2020. május 29-től Budapesten az éttermek belső tereibe is be lehet menni, látogathatók a sportrendezvények, fogadhatnak vendégeket a budapesti szálláshelyek is. A szabadtéri rendezvények – többi között sportrendezvények, kulturális rendezvények, színházi előadások, kiállítások, cirkuszi előadások – megtarthatók. Tilos azonban zárt térben zenés, táncos rendezvényt tartani. (Kormányinfó, 2020.05.28.)
- 2020. június 17-én 4078 fő a beazonosított új koronavírussal fertőzöttek száma, az elhunytak száma 567 fő. 2547 fő azoknak a száma, akik eddig gyógyultan távoztak kórházból, így az aktív fertőzöttek száma 964 fő. A statisztikák szerint fokozatosan csökken az új és aktív fertőzöttek száma. (koronavirus.gov.hu, 2020.06.17.)
- 2020. június 18-tól 98 nap után megszűnt a veszélyhelyzet. (Helyébe érvénybe lépett a járványügyi készség.) Megszüntették az idősek vásárlási időszakját, ugyanakkor kötelező marad a maszk viselése az üzletekben és a tömegközlekedési eszközökön.

Továbbra sem lehet 500 főnél nagyobb zenés vagy táncos rendezvényt tartani. (Kormányinfó, 2020.06.18.)

- Várhatóan 2020. augusztus 15-étől lehetséges 500 főnél nagyobb rendezvényeket, így zenés és táncos rendezvényeket, koncerteket tartani. Ennek engedélyezéséről tanulmányunk írásáig még nem született döntés.

A fentiek alapján a megkérdezés a kijárási korlátozások határozatlan idejű érvényességének időszakában kezdődött, és a Budapesten és Pest megyében érvényes korlátozások megszüntetését megelőzően ért véget. Ezt szemlélteti az 1. ábra.

1. ábra: A megkérdezés körülményei: a koronavírussal kapcsolatos korlátozások idővonala

Forrás: saját szerkesztés

3. A minta bemutatása

A mélyinterjú megkérdezés céljának megfelelően a generációs besorolás irányított volt az alanyok kiválasztásában, a többi ismérv szerint véletlenszerűen alakult a minta megoszlása. A generációkat a következő életkori határok mentén definiáltuk: a 18-29 évesek fiatalok, a 30-59 évesek középkorúak, a 60+ évesek idősek. A minta demográfiai jellemzőit az 1. táblázat mutatja be.

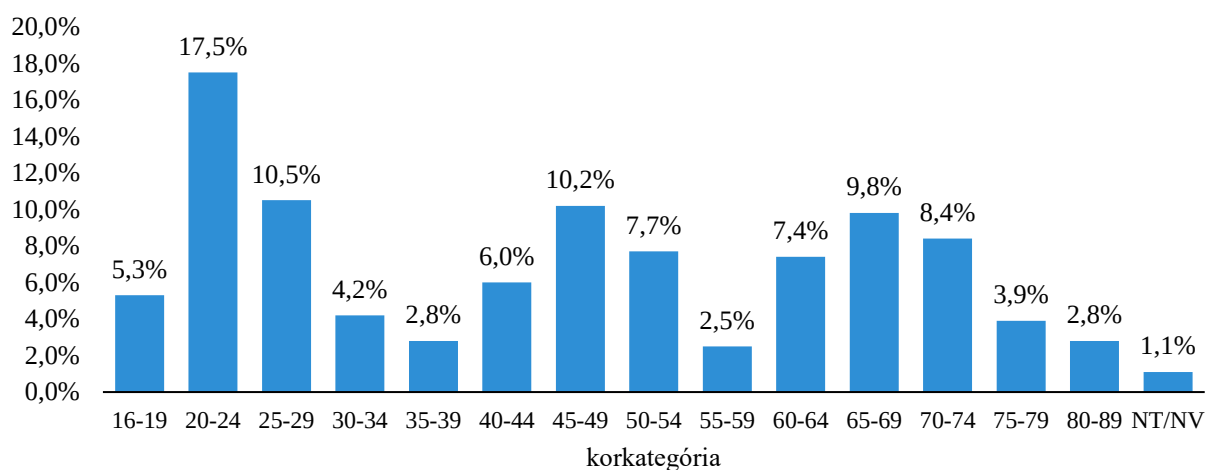
1. táblázat: A minta demográfiai jellemzői (n=285)

Demográfiai csoportok	fő	megoszlás (%, n=285)
<i>Nemek</i>		
férfi	88	30,9%
nő	197	69,1%
<i>Korcsoportok</i>		
16-19 éves	15	5,3%
20-24 éves	50	17,5%
25-29 éves	30	10,5%
30-34 éves	12	4,2%
35-39 éves	8	2,8%
40-44 éves	17	6,0%
45-49 éves	29	10,2%
50-54 éves	22	7,7%
55-59 éves	7	2,5%
60-64 éves	21	7,4%
65-69 éves	28	9,8%
70-74 éves	24	8,4%
75-79 éves	11	3,9%
80-89 éves	8	2,8%
NT	3	1,1%
<i>Generációk</i>		
fiatal (16-29 éves)	96	33,7%
középkorú (30-59 éves)	96	33,7%
idős (60+ éves)	93	32,6%
<i>Munkahelyi státusa</i>		
dolgozik, van munkaviszonya	161	56,5%
megszűnt a munkaviszonya a helyzet miatt	26	9,1%
nem dolgozik, nincs munkaviszonya	26	9,1%
nem releváns	72	25,3%
<i>Háztartás mérete</i>		
1 fő	52	18,2%
2 fő	98	34,4%
3 fő	57	20,0%
4 fő	54	18,9%
5-7 fő	20	7,0%
NT	4	1,4%

Forrás: saját szerkesztés

A megkérdezettek körében többségben vannak a nők (69,1%). 5 éves intervallumokat vizsgálva, a fiatalok generációján belül a 20-24 évesek vannak a legtöbben (50 fő, a minta 17,5%-a), a középkorúak esetén a 45-49 évesek (29 fő, 10,2%), az idősek körében a 65-69 évesek (28 fő, 9,8%) (2. ábra).

2. ábra: Korcsoportok megoszlása 5 éves intervallumokban (n=285)

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók munkahelyi státusát tekintve a többség, 56,5% dolgozik, illetve van munkaviszonya, 9,1%-nak a járvány következtében szűnt meg a munkaviszonya, további 9,1%-nak nincs munkaviszonya, 25,3% számára pedig nem volt releváns a kérdés.

Megkérdeztük a háztartások méretét: a legtöbben két fős háztartásban élnek (34,4%), őket a három fős (20,0%), majd a négy fős háztartások (18,9%) követik. Ennél nagyobb háztartásban 20 fő, 7,0% él. 52 fő (18,2%) egyedül él a megkérdezettek körében.

Az 1 fős háztartások többségében idősek élnek (31 fő), a két fős háztartásokban ugyancsak (46 fő). A három fős háztartásokban a középkorúak vannak többségben (32 fő), míg a 4 fős háztartásokból a fiatalok és középkorúak egyenlő arányban kerültek ki (26-26 fő). A legalább 5 fős háztartásokban legtöbben középkorúak voltak (8 fő) (2. táblázat).

2. táblázat: Generációk megoszlása háztartásméret szerint (fő) (n=285)

	1 fős háztartás	2 fős háztartás	3 fős háztartás	4 fős háztartás	5-7 fős háztartás
fiatal (16-29 éves)	15	29	17	26	7
középkorú (30-59 éves)	6	23	32	26	8
idős (60-89 éves)	31	46	8	2	5

Forrás: saját szerkesztés

4. Kutatási eredmények

4.1. Jelen helyzet, változások

A következő alfejezetekben a megkérdezettek helyzetének értékelésére, illetve a mindennapjaikban megélt változásokra vonatkozó eredményeket mutatjuk be. Kapcsolódó kérdéseink a következő témakörökre terjedtek ki:

- asszociációk az otthonlét miatt kialakult változásokra,
- a hétköznapiakban megélt változások,
- változások a munkában,
- az új helyzet miatt megíúsult tervek,
- a jövővel kapcsolatos bizonytalanságok, a megkérdezettek, háztartásuk jövedelmi helyzetének változásai, várakozások a jövőre vonatkozóan.

Asszociációk az otthonlét miatt kialakult változásokra

A mélyinterjú megkérdezés első kérdése arra vonatkozott, hogy mi az a három szó, ami az otthonléttel kapcsolatos változásokat leginkább leírja („*Mondjon három szót, ami eszébe jut arról, ami leginkább megváltozott az Ön életében az otthonlét miatt?*”).

Összesen 861 említés született, amelyek többsége rövid terjedelmű volt, egy-egy szót vagy kifejezést tartalmazott. A válaszokat az ATLAS.ti szoftver segítségével kódoltuk és elemeztük.

Az elemzés során a 861 említésre 131 kódot alkalmaztunk, amiket 9 csoportba kategorizáltuk. Az eredményeket a következők szerint mutatjuk be. A legalább 10 említéssel szereplő kódokat a 3. táblázat összegzi előfordulásuk szerinti sorrendben, jelölve a kategóriákat is. Ezek az összes említés 62%-át teszik ki. A súlypontokat mutatja, hogy a leggyakoribb előfordulással rendelkező kódok – *vásárlás, munka, társas kapcsolatok, család* – legalább 50 említést kaptak.

3. táblázat: Az otthonlét okozta változásokra adott asszociációk: legalább 10 említéssel szereplő kódok, gyakoriságuk és kódkategóriájuk

[Mondjon három szót, ami eszébe jut arról, ami leginkább megváltozott az Ön életében az otthonlét miatt?]

Kód	Említések száma	Kódkategória
vásárlás	64	vásárlás, bevásárlás
munka	62	munka és megélhetés
társas kapcsolatok	61	család és barátok - társas kapcsolatok változásai
család	58	család és barátok - társas kapcsolatok változásai
szabadidő	45	időtöltés, kikapcsolódás
anyagiak, megélhetés	25	munka és megélhetés
bezártság	23	lelki és fizikai hatások
nyugalom	19	lelki és fizikai hatások
sport	18	időtöltés, kikapcsolódás
időbeosztás	15	napi rutin: ritmusa és tere
napi rutin	15	napi rutin: ritmusa és tere
házimunka	14	időtöltés, kikapcsolódás
mozgás	14	időtöltés, kikapcsolódás
oktatás	14	oktatási környezet
pihenés	14	napi rutin: ritmusa és tere
étkezési szokások	12	napi rutin: ritmusa és tere
barátok	11	család és barátok - társas kapcsolatok változásai
egészség	11	lelki és fizikai hatások
nem változott	11	nincs változás
sütés-főzés	11	napi rutin: ritmusa és tere
korlátozások	10	járványhelyzeti ismérvek
tanulás	10	oktatási környezet
<i>top 10 összesen</i>	<i>537</i>	

Forrás: saját szerkesztés

A 4. táblázat az összevont kódkategóriákat, illetve a hozzájuk tartozó kódok számát és az említések gyakoriságát mutatja be. Ezek között az *időtöltés, kikapcsolódás*, illetve a *lelki és fizikai hatások* a legnagyobb előfordulásúak. A következőkben a kódkategóriák tartalmát mutatjuk be.

4. táblázat: Az otthonlét okozta változásokra adott asszociációk összevont kategóriái

[Mondjon három szót, ami eszébe jut arról, ami leginkább megváltozott az Ön életében az otthonlét miatt?]

Kódkategória	Kódok száma	Említések száma
időtöltés, kikapcsolódás	33	166
lelki és fizikai hatások	38	151
család és barátok - társas kapcsolatok változásai	4	134
napi rutin: ritmusa és tere	19	126
munka és megélhetés	7	100
vásárlás, bevásárlás	6	77
járványhelyzeti ismérvek	17	53
oktatási környezet	4	30
nincs változás	3	20
összesen	131	861

Forrás: saját szerkesztés

A legnagyobb említésszámot mutató *időtöltés, kikapcsolódás* kategória az egyik legnagyobb és legváltozatosabb a kategóriák között. Az említések 19,3%-át foglalja magában. Ezek között vannak általános („szabadidő”, „kikapcsolódás”), testmozgással („mozgás”, „séta”, „sport”, „kerékpározás”, „kirándulás”, „természetben lenni”), filmekkel („TV műsorok”, „sorozatolás”), énidővel („énidő”, „olvasás”, „hobbi”), illetve kisebb számban kultúrával („koncert”, „mozi”), önképzéssel („képességfejlesztés”) kapcsolatos tevékenységek. Van, akinek a temetőbe való kijárás lett korlátos. Többen végeznek háztartási és ház körüli („kerti munka”, „többet gondoskodom a növényeimről”, „többet beszélek az otthoni állatokkal”) feladatokat, esetenként egyes szolgáltatásokról is le kellett mondani („hajvágás”). A kategóriának az is sajátja, hogy változatossága mellett disszonáns képet is fest: egyszerre jellemző a megkérdezettekre a több rendelkezésre álló szabadidő, illetve a korlátosság kényszere és annak megélése, a lehetőségek beszűkülése.

A megváltozott körülményeket sokféle módon élték meg a megkérdezettek, ezt tükrözi a *lelki és fizikai hatások* kategóriája, ami mérete szerint a második legnagyobb kategória (17,5%-a az összes említésnek, 38 különböző kód). A kódok magas száma a sokféle élményre, tapasztalatra mutat rá. Ezek között a negatív tartalmú kódok és említések vannak többségben. A negatív hatásokat tükrözik a következő kódok (18 kódot különböztettünk meg, amik eltérő gyakoriságú említéseket foglalnak magukban): *bezártság* (23 említés), *magány* (9), *unalom* (9), *stressz* (9),

aggodalom (7), *félelem* (6), *elhízás*, *bizonytalanság*, *idegesség*, *kellemetlenség*, *pánik*, *szomorúság*, *szorongás*, *rettegés*, *céltalanság*, *eltörött*, *problémák*, *rugalmatlanság*. Pozitív lelki állapotot tükröznek (10 különbözőt rögzítettünk): *nyugalom* (19 említés), *szabadság* (9), *biztonságérzet*, *türelem*, *reménykedés*, *életszemlélet*, *jókedv*, *rendezettség*, *szeretet*. Ezen kívül még születtek olyan említések is, amelyek polaritása nem egyértelmű, de tartalmuk szerint ebbe a kategóriába kerültek besorolásra (pl. *hangulat*, *egészség*, *kihívás*). Ezek alapján rögzíthetjük, hogy az első asszociációk szerint a helyzet megélésére vonatkozó említések között a negatív érzelmi hatások többségben vannak a pozitív hatásokkal szemben.

A *család és barátok* kategória azokat az említéseket összegzi, amelyek kifejezetten a szociális kapcsolatok változását nevesítették (összes említés 15,6%-a). A kapcsolódó válaszok között a legtöbb megállapítás jellegű: „család”, „családi összejövetelek”, „családi kapcsolatok”, „emberi kapcsolatok”, „társas kapcsolatok”. Az említések között negatív töltetűek is találhatóak (5 említés), amik kifejezetten a kapcsolatok hiányának súlyát mutatják: „családnélkülözés”, „társaságihiány”, „nincs kihez szólni”, „baráti kapcsolatos hánya”. 4 említés szerint a családtagok közötti viszonyokra is hatással volt az otthonlét: „a szüleimmel való kapcsolat”, „meg tudnám fojtani a családomat”. Érdekes módon két említés vonatkozik konkrétan olyan családtagra, aki felmenő ágon kapcsolódik a válaszadóhoz („édesanyám”), 5 említés pedig gyerekekre, unokákra. A kapcsolattartás módjának változásait 8 válasz tükrözi, ebből 3 nevesít valamilyen csatornát, a telefonos kapcsolattartást.

A *napi rutin* kód kategória az összes említés 14,6%-át foglalja magában, és azokat az említéseket tömöríti, amelyek a hétköznapiak átalakulására vonatkoznak. Az említések között leggyakrabban általánosak szerepelnek, mint az „időbeosztás” (15 említés), „napi rutin” (15 említés), „otthonlét” (9 említés). Jellemző a „közlekedés” (6 említés) megváltozása is. Többen „megkötöttek” érzik helyzetüket (9 említés), van, aki számára „szigort” jelentenek a bevezetett szabályozások, ugyanakkor a „pihenés” (14 említés) is jellemző válasz. E kategória rámutat az alvási szokások megváltozására (7 említés), az étkezési szokásokon (ideértve a sütés-főzést, 12 említés) át a megváltozott ügyintézési módokig (4 említés) (pl. „receptíratás”). A változások átfogó jellegét mutatja, hogy van, aki a „magénélet” választ adta meg, illetve van, aki szerint „minden” változik, illetve „felborult” a napi rutin. Meg kell jegyeznünk, hogy a hétköznapi megváltozását más kategóriák is előre vetítik, hiszen mind a szabadidő megváltozása, mind a munka megváltozása együtt jár a hétköznapiak, az élettempó jelentős átalakulásával.

A *munka és megélhetés* változására (11,6%) vonatkozó említések között a legtöbb inkább a témát jelölte meg: „munka”, „munkavégzés”, „munkakörnyezet”, „home office”. 4 említés a

kevesebb munkát nevesítette, 16 említés az anyagi helyzetre vonatkozott („anyagiak”, „pénz”, „szociális helyzet”), további 3 a takarékoskodásra, 8 említés pedig kifejezetten rossz képet fest: „pénztelenség”, „jelenleg nincs bevételem”, „elfogyott a tartalékom”, „munkanélküliség”.

A *vásárlási szokások* változására (8,9%) a nagy többség neutrálisan reagált, csak megjelölte a változási területet („vásárlás”, „bevásárlás”). 3 említés azt is kiemelte, hogy kevesebb vásárlás történik, 2 említés pedig arra vonatkozik, hogy nehezebbé vált a bevásárlás („élelem beszerzése nehézkes”). A „hiány” 2 említésben szerepelt, a dráguló élelmiszerek 1 alkalommal.

A *járványhelyzeti ismérvek* kategória (6,2%) azokat az asszociációkat foglalja magában, amelyek a vírushelyezhez kötődő sajátos körülményeket fejezik ki: ezek főleg a bevezetett korlátozásokra (10 említés), fertőtlenítésre, távolságtartásra, odafigyelésre, felelősségérzetre vonatkoznak. Egy fő említette a „Maradj otthon!” szlogent, 9 fő a maszkra asszociált.

Az *oktatási környezet* (3,5%) megváltozására vonatkozó említések többségét teszik ki a következő szavak: „iskola”, „oktatás”, „tanulás”, „egyetem”. A „távoktatásra” 2 említés vonatkozott, 1 a „vizsgákat” emelte ki, 1 további pedig a „gyerektanítást”.

További 20 említés (2,3%) szerint *nincs változás*, ebből 9 alkalommal arra hivatkoztak, hogy a munkakörülmények sem változtak.

A fentiekben tehát a kódkategóriákat ismertettük, de ha a kódok sorrendjét nézzük, akkor a *vásárlás*, *munka*, *társas kapcsolatok* sorrend rajzolódik ki. Érdekes módon a *társas kapcsolatok* kód említésszáma kevéssel, de megelőzi a *családét*. Ha pedig a kategóriákat tesszük mérlegre, akkor már inkább a megváltozott szabadidő, illetve a lelki és fizikai hatások dominálnak az emberi kapcsolatokban érzékelt változásokat megelőzve. Láttuk azt is, hogy a negatív hatások többfélék és többeket is érintenek, mint a pozitívak. Az első asszociációk szerint tehát a változások a reggeli napi rutintól kezdve, a munkavégzés módján át a szabadidő eltöltéséig, a rendelkezésre álló időkeret kitöltéséig tetten érhetőek, és a válaszok jelentős érzelmi hatást is mutatnak. A sok esetben több rendelkezésre álló szabadidő a korlátozottság, a lehetőségek hiányával is társult. A bezártság, a magány, az unalom és a stressz viszonylag gyakori asszociációk voltak.

A hétköznapiakban megélt változások

A megkérdezés második kérdése nyitott kérdés volt és arra vonatkozott, hogyan történnek a mindennapok a válaszadók életében a megváltozott helyzetben, és milyen változásokat

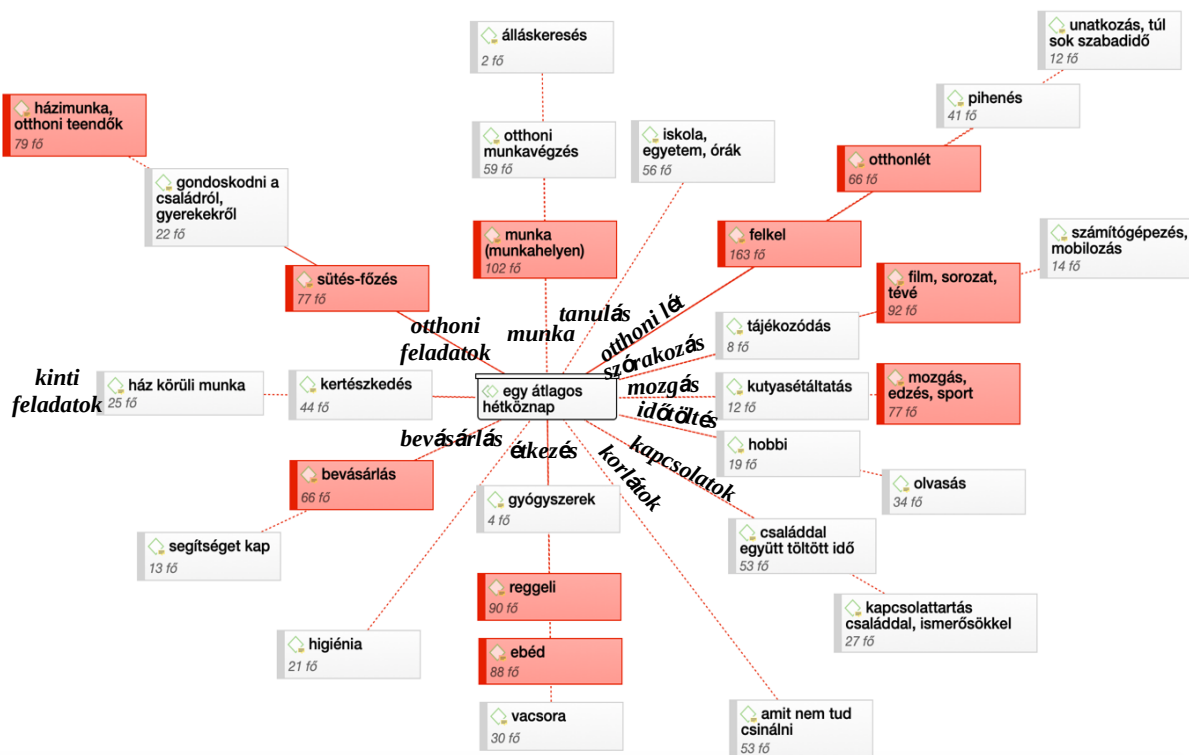
tapasztalnak a hétköznapiakban („Kérem, mesélje el egy átlagos hétköznapiját, emelje ki, miben más a napirendje a korábbi időszakhoz képest!”)

Összesen 178 választ kaptunk, tehát 7 fő nem adott választ. A válaszokat az ATLAS.ti szoftver segítségével kódoltuk és elemeztük.

A válaszokat a szerint kódoltuk, milyen tevékenységeket végeznek a megkérdezettek egy átlagos napjuk során a megváltozott helyzetben. Ennek során összesen 30 különböző kódot, tevékenységet különböztettünk meg, amik 1448 említést foglalnak magukban. A kódok logikai struktúráját a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: Egy átlagos hétköznapi tevékenységei a megkérdezettek szerint

[Kérem, mesélje el egy átlagos hétköznapiját, emelje ki, miben más a napirendje a korábbi időszakhoz képest!]

Megjegyzés: Piros: 60 főnél többek által említett kódok.

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

A 3. ábrán feltüntettük az egyes kódok előfordulási gyakoriságát, a 60 főnél magasabb említésszámokat pirossal jelölve. Megjegyzésekkel azt is jeleztük, hogy az egyes kódok más-más aktivitási területre vonatkoznak: ezek az ébredéstől, felkeléstől a munkán át a szabadidő eltöltéséig széles skálát fednek le. Meg kell jegyeznünk, hogy a válaszok változó hosszúsággal

és részletezettséggel írták le a megkérdezett napját. Sok esetben tehát csak néhány tevékenység került kiemelésre, ezek értelmezésünk szerint jól mutatják, hogy mik azok az életterületek, amik foglalkoztatják a válaszadókat, amikben nagyobb érintettséget mutatnak.

Az eredmények szerint a megkérdezett 285 főből 56,5% emelte ki, hogy munkával tölti a napjait. Ebből 102 fő a munkahelyén, tehát bejár valahova dolgozni, 59 fő pedig otthonról látja el feladatait távmunkában (home office). Ez utóbbi csak néhány válaszadó esetén történt így a karantén időszakát megelőzően is. A többség annak hatására dolgozott otthonról, hogy a munkavállalók széles körben igyekeztek megteremteni a lehetőségeit annak, hogy dolgozóik otthonról láthassák el feladataikat egészségük védelme érdekében. A válaszok egyértelműen mutatják, hogy a bejáró munkát végzők számára a hétköznapiak kevésbé alakultak át, bár nyilvánvalóan ők is érzékelnek új adottságokat, változásokat. Számukra a változások elsősorban a vásárlási lehetőségekre vonatkoznak: meghatározó motívum a kevesebb bevásárlásra való törekvés, illetve a vásárlási időszávok adta kötöttség megélése. A változások másik típusa a szabadidős lehetőségek korlátossága, megszűnése.

„Nem változott a napirendem, Reggel elmegyek dolgozni, hazaérek, főzök, kitakarítok, ha van még időm, kimegyek a kertbe. Annyiban változott, hogy csak hétvégén járok bevásárolni, és jobban szerettem délelőtt járni, de most nem tudok.” (44 éves nő)

„Reggel 5 órakor felkelek, majd 6 órakor elindulok dolgozni. Majd háromnegyed 7-kor felveszem a munkát az osztályon, 19 óráig dolgozom. Olyan fél 8-kor eljövök a munkahelyemről és útközben bevásárolok. Negyed 9 körül érkezek haza, mikor is tudunk vacsorázni egyet, majd vacsora után a háztartásban lévő teendőimet látom el.”

„Reggel felkelek és az átlagos készülődés után elindulok munkába. Kilencre megérkezem, majd délután ötig dolgozom. Utána bevásárolok, hazamegyek és pihenek a párommal. Később lefekszünk aludni. (A változás tulajdonképpen az, hogy az alany nem jár el a párjával sehova, mióta tart a korlátozás, előtte heti kétszer elmentek szabadidős tevékenységet folytatni.)” (31 éves férfi, a kérdező megjegyzésével)

A munkahelyükön dolgozók körében egy másik érzékelt változás a munkahelyen bevezetett higiénés intézkedésekre vonatkozik. Néhányan jelezték, hogy munkahelyükön új szabályokat vezettek be: maszkhasználat, kesztyű használata, távolságtartás, állandó kézfertőtlenítés szerepel az említések között.

„Nincs változás, csak a maszkhasználat és a napi higiénia. 6.00 ébredés. Mosakodás, reggeli. 7.00-16.00 munka. Közben valahol otthon vagy étteremben ebéd. Bevásárlás saját magam és nagyszüleim részére. Pihenés, vacsora, fürdés. 10.00 lefekvés.” (27 éves férfi)

A távmunkában dolgozó megkérdezettek már sajátos helyzetben vannak, többféle változást is megélnék. Körükben azok a leginkább érintettek, akik otthonról látják el a munkájukat, és esetleg többet is kell, hogy dolgozzanak, illetve nem kötött időben dolgoznak. Akik családban élnek, különösen sok feladatot látnak el. Ez a szegmens tehát több különböző változást érzékel a munkába járókhoz képest, ezek a következők lehetnek:

- felszabaduló idő az ingázás elhagyása miatt,
- későbbi kelés,
- több munka, több munkára fordított idő,
- kevesebb munka, kevesebb munkaidő,
- több idő a házimunkára, főzésre, kerti feladatokra, ház körüli munkára, ez sokaknak üdítő,
- gyerekekről is gondoskodni kell, együtt tanulni, ez megterhelő,
- rendszeresebb étkezések (reggeli, ebéd, esetleg időben korábban elfogyasztott vacsora),
- több idő a pihenésre, televíziózásra, esetleg délutáni alvásra,
- több családdal töltött idő, közös beszélgetések, tevékenységek (pl. közös étkezések, séta).

„Reggel fél 8-kor kelek fel a megszokott 6 helyett, home office-ban dolgozom, nem kell bejárni dolgozni, a munkaidő változatlan 8-16.30-ig. Rendszeresen, ebédidőben ebédelek, délután mozgok, sportolok munkába jövés-menés helyett, tv-t nézek, több időt töltök a szeretteimmel. Este fél 10kor fekszem le, de később tudok elaludni.” (25 éves férfi)

„Felkelek, utána jön gyermekem ébresztése, reggeliztetése, majd felöltöztetése. A délelőtti folyamán átnézem az iskolai teendőket, majd ezt követi az ebéd, délután dolgozom home office-ban számítógépen, majd újból megetetem a gyermekemet, ezután jön a délutáni séta, illetve az egész napos iskolai dolgok feltöltése az előírások szerint. Ezután vissza a munka világához, majd este vacsi és fektetés, és csak ezt követően van időm a háztartási és egyetemi teendők elvégzésére. Ami változott, hogy eltolódott a munkaidő egy fél nappal (délután-esti munka), illetve, hogy sokkal több az otthoni teendő.” (35 éves nő)

„Egyrészt nekiülök távoktatni. Ami nekem úgy van, hogy a suliban úgy van beosztva, hogy az angol kedd-pénteken van, akkor én kedd-pénteken leülök és a csoporton online-oktatok ilyen konferencia, ilyen Teams-nek nevezett classroom-on belül, általában feladatokat szerkesztek, illetve amikor befejezem a tanulást, a lányommal leülünk, sajnos neki kell segíteni, a fiamnak csak elküldöm a feladatokat. Ami változott még, hogy elég sokszor én főzök, háziasszony-szerepben vagyok, mert az asszony bejár dolgozni, emellett nekem még ottvan az egyetemi tanulmány is, beadandókat szerkesztgetek, ami még nálunk változott, hogy a szüleit is ugye igyekszik az ember ellátni, amikor gyógyszerértárba kell pl. menni, akkor igyekszem azt én intézni.” (44 éves férfi)

A nem aktívak, tehát a nyugdíjasok helyzete is sajátos: az ő elbeszéléseikből azt látjuk, hogy kevésbé érzékelnek változásokat, sokan arról számoltak be, hogy ugyanúgy telnek a napok. Körükben az okozza a legnagyobb változást és nehézséget is egyben, hogy mozgásterük jelentősen lecsökkent (nem járnak bevásárolni, csak otthon töltik az idejüket), illetve, hogy családi és rokoni, ismerősi találkozósaik jelentősen beszűkültek. A társas kapcsolatok hiányát ők élték meg leginkább negatívan – őket az egyetemista fiatalok követik. Az idősek körében többen igyekeztek alternatívát keresni a kevesebb mozgással, sétával, ház körüli feladatokkal. Alapvetően azonban kevésbé jellemző, hogy időtöltésük, napjaik ritmusa megváltozott volna a korlátozások időszakában.

„Számomra nem változtak a hétköznapiak. Reggel korán felkelek, gondoskodom az állatokról, gondozom a kertet, pihenek kicsit, tévét nézek aztán folytatom a munkát a ház körül. Talán abban változtak, hogy nem magamnak vásárolok be.” (65 éves nő)

„7.00 ébredés. Mosakodás, szellőztetés, ágyazás, reggeli készítés, kávézás. Két naponta takarítás, napi szinten mosás, vasalás, ebédfőzés. Délutánonként sorozatnézés, olvasás, férjemmel séta a lakópark udvarán belül. Esténként telefonálás a szeretteimmel, rokonokkal. Vacsora, fürdés. 9.00 lefekvés.” (78 éves nő)

„Sokat nem változott, mivel 5 éve egyedül élek. A szokásos napi rutinok betartására nagyon ügyelek. 2 naponta főzök. Lehetőség szerint naponta mozgok a közösségi portálok segítségével. Többet olvasok, ha lehet a teraszon. Napi egy film, vagy színházi közvetítés az interneten. Napi telefonos kapcsolat családdal, barátnőmmel.” (73 éves nő)

A tanulók és egyetemisták csoportja is jelentősen érintett a változásokban, helyzetük életkori adottságaik miatt sajátos. Az új motívumok elősorban a kevesebb kötöttségre mutatnak rá, illetve a társak hiányára. A következő változásokról számoltak be a tanulmányaikat végzők:

- később kelnek, sokszor később fekszenek,
- nem kell beutazniuk az egyetemre, ezzel időt nyernek,
- reggeli rutin elmaradása, akár pizsamában kezdik el az órák meghallgatását,
- nagy rugalmasságot élnek meg a mindennapokban,
- van, akinek több ideje van a tanulásra,
- túl sok a szabadidő, amit néhányan nehezen töltenek meg hasznos tevékenységekkel,
- hiányoznak nekik a barátok, ismerősök, akikkel most nem találkozhatnak,
- többet néznek filmeket, sorozatokat,
- van, aki nagyobb részt vesz ki a házimunkából,
- olyan tevékenységeket is elkezdtek, amikre korábban nem volt idejük: olvasás, mozgás, gitározás.
- van, aki unatkozik, és van, aki motiválatlannak, fásulnak érzi magát a bezártságtól.

„Kicsit később kelhetek most, de az óráim ugyanabban az időpontban kezdődnek, ezért általában pizsiben, kávéval hallgatom meg őket, aztán reggelizek és a nap további részében csak tengődök, azaz vagy sorozat maratont tartok, vagy kiolvasok egy könyvet, amire korábban nem volt időm, mert nagyon elfáradtam az otthonom és az egyetem közti rohangálásban.” (20 éves nő)

„Később kelek, és nincsenek felesleges óráim, így több időm van arra, amit fontosnak gondolok.” (18 éves nő)

„Nagyon sokat tanulok, sokkal többet, mint azelőtt, és több filmet nézek és van időm az edzésre is.” (19 éves nő)

„Van lehetőség később felkelni, online oktatáson veszek részt majd otthon főzök és ebédelek. Munkát home office-ban végzek, ami sokkal kötetlenebb. Az ezeken kívüli szabadidőmet nem tudom elég hasznosan tölteni. Lefekvés időm is kitolódott.” (24 éves férfi)

A fenti 3. ábra szerint a házi, illetve a ház körüli munkák sokakra jellemzőek: legtöbbeket a főzés feladata, illetve az otthon rendben tartása érint. A családról való gondoskodás tevékenysége azt mutatja, hogy többen másokról is gondoskodnak: ebédet főznek 5 fő számára, de van, aki tanul otthon a gyerekekkel.

A napok ritmusának megváltozását jelzi, miszerint magas arányban kiemelték a napból, hogy mikor kelnek. Ennek egyrészt van egy praktikus oldala, így könnyebb ugyanis elkezdeni a nap

bemutatását, ugyanakkor sokan arról is beszámoltak, hogy máshogy, máskor kelnek, mint korábban.

„Korán reggel ébredek, a reggeli rutin után visszabújok az ágyba olvasni. Ráérősen felkelek és nekilátok a főzésnek. Esetleg bevásárolni is elmegyek. Ebéd után tv-t nézek, pihenek, olvasok unatkozok. Az iskolák bezárása miatt a társas kapcsolataim és az elfoglaltságaim szinte eltűntek.” (71 éves nő)

„Később kelek, mint azelőtt. Nem kell reggel készülődni, mivel nem megyek sehova. Részt veszek a távoktatáson. Mivel legtöbbször 2 órák között több órák szünet van, az egyetemen ezek elmentek a semmibe. Most viszont ezen 4-5 órák alatt itthon van mit csinálni, ilyen téren ez előnyös.” (24 éves férfi)

A szabadidő eltöltésében a filmnézés, a sorozatok és a televízió (92 fő) vezeti a sort, amit valamilyen mozgás, sport (77 fő) követ. Sokan egyszerűen pihennek (41 fő), vannak, akik olvasnak (34 fő). 53 fő elmondása szerint több időt tölt a családdal, több közös tevékenységeik vannak (közös étkezések, közös séták, közösen végzett ház körüli feladatok, beszélgetések).

„Ebben az időszakban minden nap együtt étkezem a családommal. A délelőtti időmet szinte mindig itthon töltöm, mivel két kiskorú gyermekemmel aktívan kell foglalkoznom a tanulási időszakban. Sok esetben elmaradok a házimunkával, mert azzal, hogy a család itthon van, abszolút felborult a saját eddigi napirendem.” (43 éves nő)

„Mire hazaérek, kislányom vár már. 7-8-ig minden este együtt vagyunk, abban az időben közös programok vannak. Együtt tanulok vele, abban az időben teszem a magánedzésemet. Plusz, ha szüleimnek kell bevásárolni, vagy valamit segíteni, lefekvésig azt ellátom. A legnagyobb változás a gyermekkel a tanulás és a bevásárlás.” (37 éves nő)

„Ebben az időszakban több idő jut a családra, beszélgetni velük. Barátokkal online módon: messengeren video call-on.” (26 éves nő)

Változások a munkában – pozitívumok és negatívumok

A következő kérdés arra vonatkozott, milyen változásokat élnek meg a válaszadók a munkájukban. Azt is kértük tőlük, emeljék ki a pozitív és negatív változásokat is. („Összességében megváltozott-e a munkája a koronavírus válság következtében? Milyen negatív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájában? Milyen pozitív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájára?”)

A kérdés nem volt minden válaszadó esetén releváns, hiszen vannak, akik nyugdíjasok, illetve egyes tanulók sem érezték érintettnek magukat. A tanulók között azonban vannak olyanok is, akik elmondták, milyen változást élnek meg a tanulmányaikban, ezért ezeket is feldolgoztuk. Összesen 151 fő emelt ki negatív változást, 138 fő pozitív változást, 31 fő jelezte, hogy nem változott semmi a munkájában. A kérdésre adott válaszokat az ATLAS.ti szoftver segítségével elemeztük.

A válaszok között négy csoportot különítettünk el. Előfordul, hogy egy adott kód pozitív vagy negatív változásként is említésre került, ezért lehetséges, hogy egy-egy említés több kategóriában is megjelenik. A kategóriák a következők:

- változásokat tapasztalnak („ami változott”),
- negatív változások,
- pozitív változások, illetve
- nincs változás.

Az első kategória („ami változott”) említései tényszerűen jelezték, hogy vannak változások a munkában, azt azonban nem minősítették, hogy az pozitív vagy negatív irányú volt, illetve, e megállapítást követően megfogalmaztak további, pozitív vagy negatív változást is. Összesen 79 említés született, amikhez 20 különböző kódot rendeltünk (5. táblázat).

Általában változásként legtöbbször a távmunkát (21 fő) jelölték meg, amit a sorban az követ, hogy *nincs munka* (megszűnt/elbocsátották/nem dolgozik) (15 fő). Többször kiemelték, hogy *több lett a munkájuk* (11 fő), és azt is, hogy *kevesebb lett a személyes kapcsolattartás*, online módra váltottak a kommunikációban (9 fő), ami nyilvánvalóan a távmunkának is velejárója. Az új szabályok is többeket érintenek (9 fő), amik főként a munkahelyen alkalmazott higiéniai előírásokra utalnak.

„Igen, megváltozott, hiszen a munkaidőm teljes mértékben eltolódott, a home-office-nak köszönhetően sokkal többnek érzékelem az elvégzendő feladatok számát.” (35 éves nő)

„Munkahelyemen a napi rutin annyiban változott, hogy az ügyfelekkel közvetlen nem kommunikálhatok, amíg dolgozom a maszk, kesztyű kötelező. Sokkal többször kell kezet mosnom, mint ami előtte volt a megszokott.” (23 éves férfi)

„Két műszak helyett csak egy műszak (délelőtt), jobban odafigyelnek a higiéniára.” (21 éves férfi)

5. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik változást jeleznek (polaritás megjelölése nélkül)

[Összességében megváltozott-e a munkája a koronavírus válság következtében? Milyen negatív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájában? Milyen pozitív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájára?]

		◊ ami változott 79
◊ betegség elkerülése	3	1
◊ bizonytalan a jövő	12	4
◊ kevésbé hatékony a munka	14	1
◊ kevesebb munka, megrendelés	45	7
◊ kevesebb pénz	19	1
◊ kevesebb stressz	9	1
◊ munkaszervezés	8	3
◊ nehezebb a munka	5	1
◊ nincs munka	41	15
◊ nincs/kevesebb személyes kapcsolat	43	9
◊ nincsenek edzések	3	1
◊ otthoni tanulás	4	1
◊ otthonlét/több otthonlét	5	1
◊ távmunka	29	21
◊ távoktatás	11	8
◊ több idő van rá	3	1
◊ több munka	29	11
◊ több pénz, prémium	5	1
◊ új feladatok	9	1
◊ új szabályok	11	9

Megjegyzés: Első oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága összesen; második oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága az „ami változott” kontextusban.

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

A 6. táblázat a negatívumokat összegzi: azokat az említéseket, amelyeket a válaszadók is kifejezetten negatív változásként említettek. Összesen 151 említést azonosítottunk, amik 25 különböző kódra feleltethetők meg. Ebben az esetben is érvényes, hogy az egyes kódok más kategóriában is szerepelhetnek, pl. a több munkát vannak, akik negatívan értékelték, és vannak, akik pozitívan.

6. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik negatív változást jelentenek

[Összességében megváltozott-e a munkája a koronavírus válság következtében? Milyen negatív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájában? Milyen pozitív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájára?

		◊ pozitív 139
◊ betegség elkerülése	3	1
◊ bizonytalan a jövő	12	2
◊ csak ideiglenes a korlátozás	1	1
◊ hatékony otthonról dolgozni	9	9
◊ hatékonyabb munka	7	7
◊ kevésbé fárasztó a munka	4	3
◊ kevesebb munka, megrendelés	45	10
◊ kevesebb stressz	9	8
◊ könnyebb kommunikáció	3	3
◊ nem csökkent a fizetése	3	3
◊ nincs ingázás	11	11
◊ nincs munka	41	2
◊ nincs/kevesebb személyes kapcsolat	43	6
◊ otthoni tanulás	4	3
◊ otthonlét/több otthonlét	5	3
◊ szabadságon van	2	1
◊ távmunka	29	6
◊ távoktatás	11	3
◊ több idő van rá	3	2
◊ több munka	29	6
◊ több odafigyelés egymásra	5	5
◊ több pénz, prémium	5	5
◊ több szabadidő, több idő másra	25	25
◊ többet tanul	8	7
◊ új feladatok	9	5
◊ új módszerek	3	1
◊ új szabályok	11	1

Megjegyzés: Első oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága összesen; második oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága a „negatív változás” kontextusában.

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

Legtöbben a munka csökkenését és megszűnését nevezték meg negatív változásnak: 31 említés vonatkozott a *kevesebb munkára* (kevesebb feladat, kevesebb megrendelő, kevesebb vevő, rövidebb nyitva tartás), 29 fő pedig arra, hogy már *nincs munkája*, megszűnt a munkaviszonya, vagy nem tud dolgozni. Továbbá 10 fő jelezte, hogy létszámcsökkenések vannak a munkahelyén. E folyamatokhoz kapcsolódik, hogy 19 fő a csökkenő fizetést, a *kevesebb pénzt*

jelölte meg. Magas arányban említették, hogy jelentősen lecsökkentek a személyes kapcsolatok, a másokkal történő kontaktusok, és ezt szintén negatívan élik meg. A munka nehezebbé válása is jellemző, és ez is negatív hatásként jelent meg a válaszokban: 13 fő a *több munkát* (több feladat, túlóra), további 13 fő pedig a *kevésbé hatékony munkát* is ide sorolta (mert nehezebb a kommunikáció, nincsenek megfelelő munkakörülmények, nem rendelkezik minden adattal/információval). 5 fő számára a *távmunka* is inkább negatívumként jelenik meg.

„Pozitív hatása számomra nincs, negatív pedig, hogy a tanítványaim nem tudnak jönni, így kiesik ez a plusz jövedelmi forrásom.” (65 éves nő)

„Negatív következménye, hogy nő a szakadék a gyengébb és jobb képességű gyerekek között, fokozódnak a szociális hátrányok.” (55 éves nő)

„A munkám alapvetően nem változott, a feladatokat el kell végezni, csak a kapcsolattartási módok területén a személyes találkozásokat átvette az online. Negatív következmények: a magánélettel teljesen összemosódott és hosszabb lett a munkával töltött idő; tisztán tapasztalható, hogy a személyes kapcsolatok nem helyettesíthetők kizárólag online jelenléttel. Pozitív következmények: nem tapasztaltam semmi pozitívumot a munkával kapcsolatban, a digitális meetingek a vírus előtt is használatban voltak, csak az arányuk megfelelő volt.” (58 éves férfi)

A 7. táblázat a munkával kapcsolatos változások pozitívumait mutatja be a megkérdezettek válaszai alapján. Összesen 139 említés született ezzel a címkével, amiket 27 különböző kóddal jelöltünk.

Az eredmények szerint leginkább a *több szabadidő, a több másra fordítható idő* (családra, önmagára, elfoglaltságaira, a háztartásra) jellemző. 11 fő számára könnyebbséget jelent, hogy nem kell ingázni minden nap, ezzel szintén ideje szabadul fel. 10 fő számára pozitívum a kevesebb munka (kisebb a leterheltség, kisebb a stressz, nem kell 12 órát dolgozni). Van azonban, aki csak egy ideig élte meg a kevesebb munkát pozitívumnak. 9 fő gondolja úgy, hogy hatékonyan tud otthonról dolgozni, 8 fő pedig kevesebb stresszt él meg a munkájában.

„(...) mivel egy ügyfélszolgálaton dolgozom, ezért az ügyfelek száma valójában lecsökkent, a maradék ügyfelek is csak időpontra jöhetnek, így a leterheltségünk nem olyan mértékű, mint korábban, így kiegyensúlyozottabban tudunk dolgozni és egy ügyfélre több idő marad, ami növeli az ügyfélszolgálat színvonalát.” (29 éves nő)

„Az egyetlen pozitívum talán az, hogy átcsoportosultak a fuvarok más szisztéma szerint dolgozom mint korábban a megrendelőim nyitva tartása miatt, ezért korábban végzek a munkával és sokkal több a

szabadidőm mint korábban. Ezért több időm marad az olyan dolgokra, amiket hetek/hónapok/évek óta halasztok.” (45 éves férfi)

„Nekem csak pozitív következménye volt a munkámmal kapcsolatban a koronavírusnak. Nem látok negatív következményét. A pozitív következménye, hogy többet tudtam levegőn lenni, minőségi kapcsolatépítések történtek, ha a munkát nézem, abszolút az pozitív, hogy egy megújulást egy még egy szintet tudott lépni a cég megújulásban. A magánéletben a negatív következmény, hogy családtagjaimmal nem tudtam találkozni.” (33 éves férfi)

7. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik pozitív változást jelentenek

[Összességében megváltozott-e a munkája a koronavírus válság következtében? Milyen negatív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájában? Milyen pozitív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájára?]

		pozitív 139
betegség elkerülése	3	1
bizonytalan a jövő	12	2
csak ideiglenes a korlátozás	1	1
hatékony otthonról dolgozni	9	9
hatékonyabb munka	7	7
kevésbé fárasztó a munka	4	3
kevesebb munka, megrendelés	45	10
kevesebb stressz	9	8
könnyebb kommunikáció	3	3
nem csökkent a fizetése	3	3
nincs ingázás	11	11
nincs munka	41	2
nincs/kevesebb személyes kapcsolat	43	6
otthoni tanulás	4	3
otthoni/több otthoni	5	3
szabadságon van	2	1
távmunka	29	6
távoktatás	11	3
több idő van rá	3	2
több munka	29	6
több odafigyelés egymásra	5	5
több pénz, prémium	5	5
több szabadidő, több idő másra	25	25
többet tanul	8	7
új feladatok	9	5
új módszerek	3	1
új szabályok	11	1

Megjegyzés: Első oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága összesen; második oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága a „pozitív változás” kontextusában.

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

Jól látszik a fentiekből, hogy egyes változások nem egyértelműen pozitívak vagy negatívak, hiszen többen ide, mások oda sorolták. A 8. táblázat azt összegzi, hányan említették a pozitív, és hányan a negatív változások között az egyes kódokat.

Az eredmények szerint több kategória esetén poláris reakciókat látunk: ugyan egyik jelzőn határozottabban „ül” a kód, ugyanakkor a másik dimenzióban is többen értékelték. Ezek alapján inkább negatívként élték meg a válaszadók a következő, munkával kapcsolatos változásokat: *kevesebb munka, kevesebb megrendelés, nincs/kevesebb személyes kapcsolat, több munka*. Inkább pozitívan értékelték a következő kódok szerinti körülményeket – amiből láthatóan kevesebb van: *többet tanul, új feladatok*. Figyelemreméltó, hogyan alakult a *nincs ilyen* körülmény gyakorisága: azokra a válaszokra, amik szerint a változásoknak nincs negatív és/vagy pozitív hatása, azokat a *nincs ilyen* kóddal jelöltük meg. Ebből több mint kétszer annyit rögzítettünk pozitív címkével mint negatívat (36 vs. 16 említés). Tehát többen voltak, akik csak negatív hatásokat tapasztalnak – ezek főleg az elvesztett/lecsökkent munkával voltak kapcsolatosak.

„Igen megváltozott. Megszűnt a turizmus. Nincs pozitív hatása. Nagy a bizonytalanság, hogy mikor lesz vége.” (40 éves nő)

„Az állandó sofőri munkám most megszűnt, eseti megbízásokat kapok csak, aminek nagyon nem örülök. Hát pozitívat nem is tudok mondani.” (72 éves férfi)

„A személyes találkozók az online térbe költöztek, de összeségében hatékonyabb a működésünk. Egyelőre nincs negatívum.” (26 éves férfi)

Érdekes eredmény, hogy a *távmunka* megítélése vegyes: közel hasonló mértékben említették pozitívként és negatívként is (6 vs. 5 fő), és többen csak változásként állapították meg, polaritás megjelölése nélkül (18 fő). A távmunka pozitív élménye elsősorban a több szabadsággal, szabad idővel függ össze, de azt is előnyének látják, hogy segíti a távolságtartást, a kontaktusok csökkentését. Negatívként merült fel, hogy nehézkes volt az átállás a távmunkára, és az is, hogy nem mindig hatékonyabb a kommunikáció, a munkavégzés.

„Az egész iroda gördülékenyen áttért az otthoni munkavégzésre, így pozitívként értékelem, hogy remélhetőleg a jövőben gyakrabban lesz lehetőség egy-két napot otthonról dolgozni.” (24 éves nő)

„Hetente többször home office munkavégzés, ami által kevesebb emberrel találkozom, ez az előnye.” (22 éves nő)

„Itthoni irodát kellett kialakítani, technikai eszközökkel. Céges segítséget nem kaptam. De elvárás volt, hogy itthonról tudjuk megoldani a munkát. Sok időt vett igénybe a telefonos, messengeres üzenet küldözgetés.” (48 éves nő)

8. táblázat: Munkával kapcsolatos változások pozitív és negatív besorolásokkal

[Összességében megváltozott-e a munkája a koronavírus válság következtében? Milyen negatív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájában? Milyen pozitív következményei vannak a koronavírus válságnak a munkájára?]

		◊ negatív 151	◊ pozitív 139
◊ betegség elkerülése	3	1	1
◊ bizonytalan a jövő	12	8	2
◊ csak ideiglenes a korlátozás	1		1
◊ csökkent a létszám	10	10	
◊ hatékony otthonról dolgozni	9		9
◊ hatékonyabb munka	7		7
◊ kevésbé fárasztó a munka	4	1	3
◊ kevésbé hatékony a munka	14	13	
◊ kevésbé hatékony az oktatás	8	8	
◊ kevésbé hatékony kommunikáció	3	3	
◊ kevesebb munka, megrendelés	45	31	10
◊ kevesebb pénz	19	19	
◊ kevesebb stressz	9		8
◊ kevesebb szabadidő	4	4	
◊ könnyebb kommunikáció	3		3
◊ munkaszervezés	8	5	
◊ nehezebb a munka	5	4	
◊ nehezebb a tanulás	3	3	
◊ nem csökkent a fizetése	3		3
◊ nincs ilyen	51	16	36
◊ nincs ingázás	11		11
◊ nincs munka	41	29	2
◊ nincs/kevesebb személyes kapcsolat	43	28	6
◊ nincsenek edzések	3	2	
◊ otthoni tanulás	4		3
◊ otthoni/több otthoni	5	1	3
◊ szabadságon van	2	1	1
◊ távmunka	29	5	6
◊ távoktatás	11		3
◊ több idő van rá	3		2
◊ több munka	29	13	6
◊ több odafigyelés egymásra	5		5
◊ több pénz, prémium	5		5
◊ több stressz	4	4	
◊ több szabadidő, több idő másra	25		25
◊ többet tanul	8	1	7
◊ új feladatok	9	3	5
◊ új módszerek	3	1	1
◊ új szabályok	11	1	1

Megjegyzés: Első oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága összesen; második oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága a „negatív változás” kontextusában, harmadik oszlop gyakoriságai: az azonosított kód gyakorisága a „pozitív változás” kontextusában. Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

Látható, hogy sokan negatív változásokat éltek meg a munkájukban, amiben nagyobb részt a munka elvesztése, a kevesebb munka és az egzisztenciális félelem játszik szerepet. Megkérdeztük célzottan is a résztvevőket, van-e a munkájukkal kapcsolatos félni valójuk. („Kell-e féltennie a munkáját a jövőben? Leginkább mitől?”)

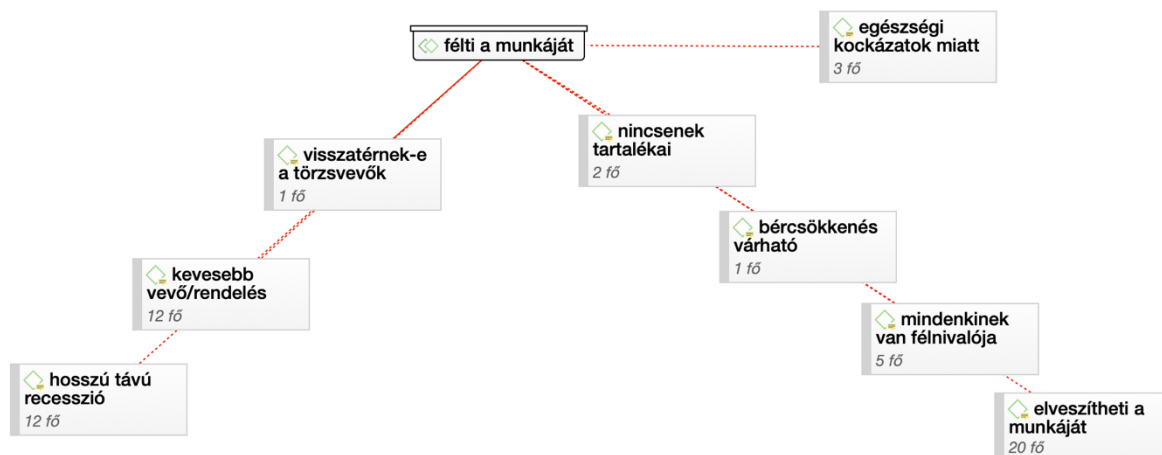
A kérdésre 209 választ rögzítettünk, az eredményeket az ATLAS.ti szoftverrel elemeztük.

A megkérdezettek körében 209 fő esetén volt releváns a kérdés, a többiek tanulók, hallgatók, vagy már nyugdíjasok. Az érintettek körében 156 fő azt válaszolta, hogy nem kell féltennie a munkáját. Sokan rövid választ adtak, néhányan azonban ki is fejtették, hogy biztosnak érzik a pozíciójukat, úgy érzik később is szükség lesz a munkájukra (pl. egészségügy, oktatás, közigazgatás). Az aggódók válaszait kódoltuk, aminek során 9 különböző kategóriát különböztettünk meg (4. ábra). A kódok tartalmukat tekintve három irányba mutatnak:

- a kereslet csökkenése, a piac esetleges eltűnése,
- a saját munkája iránti igény megszűnése,
- egészségügyi kockázat, vagyis félnek a megbetegedésektől.

4. ábra: A munkájukat féltő válaszadók aggodalmai, félelmei

[Kell-e féltennie a munkáját a jövőben? Leginkább mitől?]

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

A válaszadók körében a legtöbben attól tartanak, hogy *elveszthetik munkájukat* (leépítések lesznek, vagy már voltak is, esetleg azért, mert próbaidőn van). Van, aki szerint *mindenkinél*

van félni valója, nem tudni ugyanis, mi várható a jövőben. Két fő attól (is) tart, hogy munkája elvesztése esetén *nem lesz tartaléka*, amiből megélhetne.

A kereslet csökkenése, jelentős visszaesése is aggodalomra ad okot (12 fő), ugyanúgy az is bizonytalanságot okoz, hogy nem lehet előre vetíteni, *meddig tart a visszaesés*, illetve a korlátozások okozta piacvesztések.

Az új helyzet miatt megghiúsult tervek

A kutatás során arra is kíváncsiak voltunk, milyen mértékben volt szükség az újratervezésre a tervek szintjén. Ezért megkérdeztük a résztvevőket, milyen terveik megvalósulását húzta keresztül a válság. (*„Voltak-e olyan tervei, amelyeket keresztülhúzott a koronavírus válság? Melyek ezek? Hogy élte meg ezt?”*) A válaszokat az ATLAS.ti szoftverrel elemeztük.

A kérdésre minden megkérdezett válaszolt, közülük 46 fő számára nem volt szükség újratervezésre, mert nem voltak eleve tervei, tervezett programjai, vagy a meglévőket nem érintette a válság. A többi válaszadó körében 224 olyan említést rögzítettünk, ami valamilyen megghiúsult tervre, programra vonatkozott, és 14 említést, ami szerint bizonytalanok az adott programok, de még van esély a megvalósulásra. A többséget tehát egy vagy több tervében is hátrányosan érintette a koronavírus válság. A válaszokban azokat a megjegyzéseket is kódoltuk, amelyek a csalódottságra, negatív lelki, pszichikai hatásokra vonatkoztak, vagy éppen arra, hogy elfogadták a helyzetet. E szerint 80 esetben arról számoltak be a válaszadók, hogy (nagyon) rosszul érintette őket a tervek megghiúsulása, 19 esetben azonban nem érezték magukat negatívan érintve. 20 esetben kifejezetten megfogalmazták azt, hogy elfogadták a helyzetet.

A 9. táblázat a bizonytalanná vált terveket összegzi. Ezek között az utazások (7 említés), külföldi utazások és nyaralások, illetve belföldi nyaralások szerepelnek egynél több említéssel. 2 esetben jelezték, hogy rosszul érinti a válaszadót a bizonytalanság, ugyancsak 2 esetben nincs ilyen nyomás.

9. táblázat: Bizonytalanra vált tervek

		 bizonytalan 14
 (nagyon) rosszul érintette	 80	2
 belföldi nyaralás	 5	2
 családi program	 32	1
 egészségügyi vizsgálatok	 13	1
 koncertek	 7	1
 külföldi nyaralás	 11	2
 külföldi utazás	 23	2
 munkahelyváltás	 4	1
 nem élte meg rosszul	 19	2
 nyaralás	 49	7
 utazás	 32	1

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

A bizonytalanhoz képest sokkal több olyan célt, tervet megfogalmaztak a résztvevők, amelyek megvalósulása biztosan megghiúsult, vagy (jellemzően bizonytalan időre) elhalasztódott. Előfordult, hogy egy válaszadó számára csak 1 célt húzott keresztbe a koronavírus, de az is, hogy akár 3-4-5 különböző programot, tervet. Összesen 57 különböző megghiúsult tevékenységet rögzítettünk. Ennek értelmezéséhez megjegyezzük, hogy az utazásokat külön kezeltük a nyaralásoktól, illetve, hogy a külföldi és belföldi célú utakat is külön kóddal jelöltük. Ahol az irány nem volt meghatározva, ott csak utazást rögzítettünk.

A 10. táblázat összefoglalása szerint a legtöbben nyaralásról (44 említés), utazásról (32 említés) mondtak le. A belföldi – külföldi realációban több említés született a külföldi utakra (30 vs. 15). A többi tervet tekintve a családi programok, családi összejövetelek vezetik a sort, amit sok esetben valamilyen utazással (akár külföldi) is összekötöttek volna. De az elmaradt húsvéti ünnepek, születésnapok, családi együttlétek is ide tartoznak.

„Igen, mert a nyárra azt terveztük a testvéremmel, hogy kijön hozzánk látogatóba, így ez sajnos elmarad. Csalódtam.” (61 éves nő)

„Számos esemény megvalósulását keresztülhúzta/keresztülhúzza a koronavírus válság: családi utazást, húsvéti családi programokat, családi nyaralások lefoglalását, májusi házassági évforduló ünneplését. Szeretek tervezni, nagyon nem szeretem a kiszámíthatatlanságot.” (35 éves nő)

Viszonylag magas említésszámot kapott a barátokkal együtt tervezett programok (20 említés), a fesztiválok elmaradása (13 említés, ebből egy esetben külföldi is szóba került). 7 fő jelezte, hogy kára keletkezett az előre kifizetett foglalások miatt.

„Rengeteg utazásról, és barátokkal töltött eseményekről kellett lemondanom.” (19 éves nő)

„Nem tudtunk a párommal wellness hétvégére, nyaralásunkat. Elhalasztanak több olyan eseményt amin szívesen részt vettem volna. Baráti találkozók is elmaradtak. Negatívan éltem meg ezeket a dolgokat és úgy érzem, hogy most már nagyon hiányoznak az emberi kontaktusok, a tanítványok és a sport is amit űzök.” (23 éves férfi)

Többen a házfelújítást kényszerültek elhalasztani a bevételek csökkenése, illetve a szakemberhiány miatt. 11 fő valamilyen sporteseményről kellett, hogy lemondjon, körükben többen valamilyen szervezett keretek között sportolnak. 10 fő említette, hogy esküvő maradt el a családban vagy ismerősei körben. A tanulási terveket is keresztülhúzta a válság: van, aki különóráról, nyelvóráról maradt le, valamilyen képzésre nem tudott beiratkozni, és 1 fő egyetemista a mester szakon tervezett továbbtanulását is elhalasztotta.

10. táblázat: A koronavírus miatt meghiúsult tervek (legalább 1 említés esetén)

		meghiúsult 224
◊ állatkert	2	2
◊ autósárlás	3	3
◊ ballagás	11	11
◊ barátokkal tervezett programok	20	20
◊ belföldi nyaralás	5	3
◊ belföldi utazás	12	12
◊ családi program	32	32
◊ családi látogatás	22	22
◊ egészségügyi vizsgálatok	13	13
◊ esküvő	10	10
◊ felújítás	14	14
◊ fesztivál	13	13
◊ iskolai programok	5	5
◊ jogosítvány szerzés	2	2
◊ kára keletkezik	7	7
◊ karrier tervek	4	4
◊ kerékpár vásárlás	1	1
◊ koncertek	7	7
◊ külföldi nyaralás	11	9
◊ külföldi utazás	23	21
◊ kulturális programok	3	3
◊ mindennapi mozgás	4	4

		meghiúsult 224
◊ munkakeresés	2	2
◊ munkával kapcsolatos utak/ programok	5	5
◊ napi feladatok	4	4
◊ nyaralás	49	44
◊ nyári munka	2	2
◊ nyári programok	4	4
◊ programok	7	7
◊ sportesemény	11	11
◊ színház	7	7
◊ szóbeli érettségi	3	2
◊ tanulási tervek	8	8
◊ túra, kirándulás	7	7
◊ utazás	32	32
◊ üzleti tervek	2	2

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

További említések voltak (1-1 fő esetén): bankett, diplomaosztó, államvizsga, életmódváltás, étterembe menni, fürdőzni, gyerekeket támogatni, ingatlan eladás, iskolai felvételi, kerékpár vásárlása, lánykérés, magánéleti tervek, randi, shoppingolás, új lakás, zenei út.

Leszűrtük és megszámoztuk azokat az említéseket, amelyek valamilyen konkrét helyszínre, személyre, időszakra és tevékenységre vonatkoztak (11. táblázat), és úgy csoportosítottuk a válaszokat, mintha a következő kérdésekre születtek volna a feleletek: hol, kivel, mikor, milyen programot tervezett? A helyszínek között a túlnyomó többség külföldre, valamilyen konkrét országra vonatkozott. A legtöbben Horvátországot említették. A belföldi említések között a Balaton merült fel legtöbbször. A kivel kérdésre a család és a barátok vezetik a sort, amit az unokák és a gyerekek követnek. A mikor kérdésre utalva a legtöbben valamilyen tavaszi programra utaltak, de hétfélig programok is gyakori említésűek. A konkrét hónapok között a március merült fel legtöbbször, többen kiemelték a húsvétot is. A programok között leggyakrabban a születésnapok, (családi) ünnepek, fesztiválok, illetve a wellness szerepel.

11. táblázat: megíúsult tervek említései: hol, kivel, mikor, mit csinált volna?

Hol?	említások száma	Kivel?	említások száma	Mikor?	említások száma	Mit csinált volna?	említások száma
külföldi	15	család	40	tavasszal	14	születésnap	12
Balaton	6	barátok	25	hétfélig	12	ünnepek	11
Horvátország	4	unoka	16	húsvét	8	események	10
Brazília	3	gyerekeim	10	március	7	fesztivál	10
Németország	3	lányom	4	jövőre	3	wellness	10
Olaszország	3	párommal	4	június	3	esküvő	9
Amerika	2	férjemmel	3	május	3	kirándulás	8
Barcelona	2	fiam	3	szeptember	3	színház	8
belföldön	2	testvér	3	április	2	koncertek	7
Budapest	2	dédunokámmal	1	január	2	érettségi	6
Európa	2	édesanyámhoz	1	július	2	buli	5
Hollandia	2	haverokkal	1	őszel	2	egyetem	4
Koppenhága	2	iskolatársaimmal	1	november	1	felújítás	4
Milánó	2	kisfiammal	1	október	1	festeni	4
Ausztria	1	nagybátyámat	1			osztálykirándulás	4
Bécs	1	unokatestvéremnek	1			meccs	3
Franciaország	1					névnap	3
Gaudi	1					évforduló	2
Görögország	1					felvételi	2
Hamburg	1					fürdeni	2
hévízi	1					házfelújítás	2
Isztambul	1					jogosítvány	2
Kambodzsa	1					kiruccanások	2
Kanada	1					ősztöndíj	2
Madrid	1						
Marokkó	1						
nemzetközi	1						
Veszprém	1						
Tokaj	1						

Forrás: saját szerkesztés

Az elmaradt terveket úgy is áttekinthetjük, hogy megvizsgáljuk, melyek azok a programok, amelyek elmaradása kifejezetten rosszul esett a válaszadóknak (12. táblázat). Ugyan a kérdésben szerepelt ez a szempont is, válaszában nem mindenki reagált erre, így az alábbiak a megkérdezettek csak egy részére vonatkoznak. E szerint a következő programok elmaradása érintette rosszul a legtöbb válaszadót: nyaralás (16 említés), külföldi utazás (10), családi program (14), családlátogatás (12). Egyes események elmaradása elfogadható volt: mint az utazás, nyaralás, ezek esetén ugyanis néhányan úgy nyilatkoztak, hogy nem élték meg rosszul a megváltozott helyzetet, illetve elfogadták azt. A családlátogatások és családi programok esetén sokkal kisebb számban jegyezték meg ilyen gondolatot a válaszadók.

12. táblázat: Egyes tervek megghiúsulásának következményei

		🔴🔹 (nagyon) rosszul érintette 👤 80	🔴🔹 elfogadta 👤 20	🔴🔹 nem élte meg rosszul 👤 19
🔹 állatkert	👤 2	1		
🔹 ballagás	👤 11	3	2	
🔹 barátokkal tervezett programok	👤 20	8	1	
🔹 belföldi nyaralás	👤 5			1
🔹 belföldi utazás	👤 12	2		2
🔹 családi program	👤 32	14	4	1
🔹 családlátogatás	👤 22	12		1
🔹 egészségügyi vizsgálatok	👤 13	2		1
🔹 esküvő	👤 10	5	1	1
🔹 felújítás	👤 14	1	1	3
🔹 fesztivál	👤 13	5	1	
🔹 iskolai programok	👤 5	2	1	
🔹 jogosítvány szerzés	👤 2	1		
🔹 kára keletkezik	👤 7	4		
🔹 karrier tervek	👤 4	1		
🔹 koncertek	👤 7	1		2
🔹 külföldi nyaralás	👤 11	6	1	
🔹 külföldi utazás	👤 23	10	2	2
🔹 kulturális programok	👤 3	1		
🔹 mindennapi mozgás	👤 4			2
🔹 munkahelyváltás	👤 4	2		
🔹 munkakeresés	👤 2	1	1	
🔹 munkával kapcsolatos utak/ programok	👤 5	3		
🔹 napi feladatok	👤 4	1		
🔹 nyaralás	👤 49	16	10	4
🔹 nyári programok	👤 4	3		
🔹 programok	👤 7	2		2
🔹 sportesemény	👤 11	6	2	
🔹 színház	👤 7	3	1	
🔹 szóbeli érettségi	👤 3	1		
🔹 tanulási tervek	👤 8	2	2	1
🔹 túra, kirándulás	👤 7			1
🔹 utazás	👤 32	7	2	5

Forrás: saját szerkesztés, ATLAS.ti output

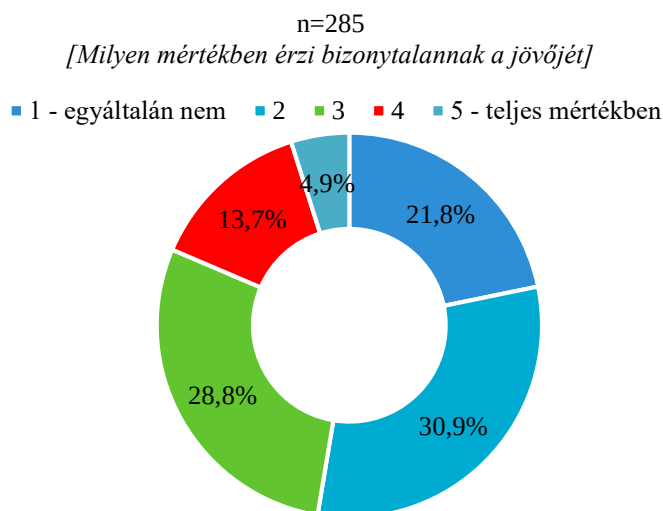
A jövő bizonytalansága

Arról is kérdeztük a résztvevőket, milyen mértékben érzik bizonytalannak jövőjüket, illetve anyagi helyzetüket. Ezeket több kérdésen keresztül vizsgáltuk.

Az első kapcsolódó kérdésben 5 fokozatú skálán értékeltettük, milyen mértékben tartják bizonytalannak a jövőjüket. („Milyen mértékben érzi bizonytalannak a jövőjét? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem érzi bizonytalannak a jövőjét, az 5 pedig, hogy nagyon bizonytalannak érzi a jövőjét!”). Az eredményeket SPSS Statistics 26. szoftverrel elemeztük.

A kérdésre 285 fő adott választ 5 fokozatú skálán. A gyakorisági megoszlásokat az 5. ábra szemléltetni. A válaszadók között azok vannak legtöbben, akik 2-es vagy 3-as értéket adtak, ők a megkérdezettek közel 60%-át adják. 21,8% válaszolta, hogy egyáltalán nem érzi bizonytalannak a jövőjét, és 4,9%, hogy teljes mértékben. Az átlag 2,49-es értéket mutat. E szerint a válaszadók inkább nem érzik bizonytalannak a jövőjüket, ugyanakkor közel 29% bizonytalan a kérdésben, és 20% inkább tart tőle.

5. ábra: A munkájukat féltő válaszadók aggodalmainak mértéke

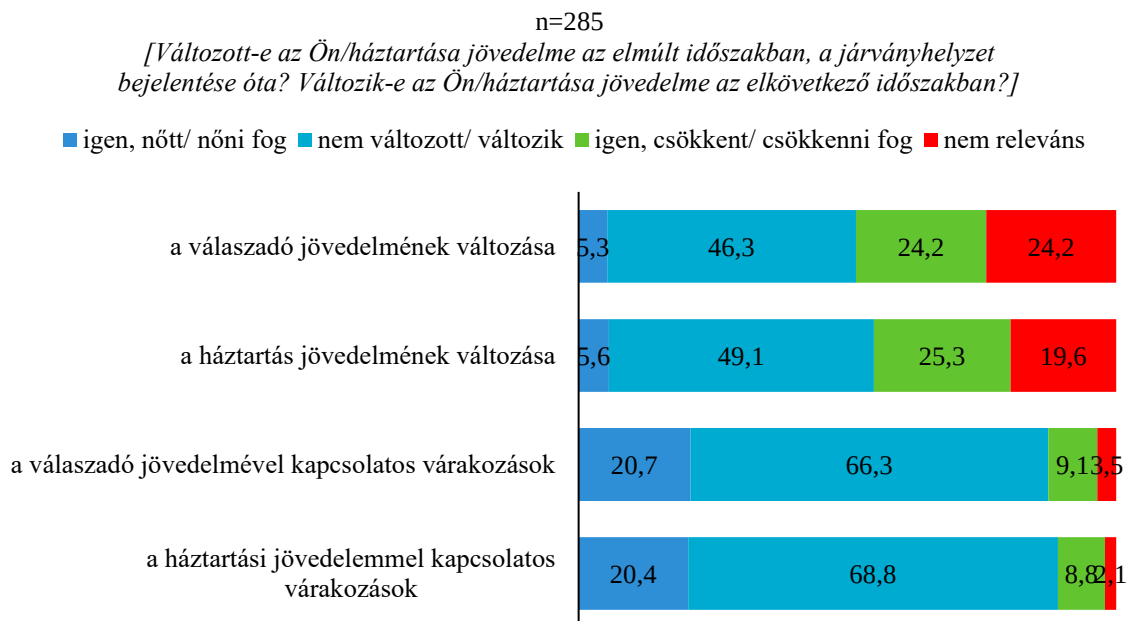

Forrás: saját szerkesztés

Több kérdés mentén körbejártuk, milyen mértékben változott a megkérdezettek, illetve a háztartásuk jövedelmi helyzete, illetve milyen várakozásaik vannak a jövőre vonatkozóan. (A kérdések szövege: „Változott-e az Ön/háztartása jövedelme az elmúlt időszakban, a járványhelyzet bejelentése óta?” „Változik-e az Ön/háztartása jövedelme az elkövetkező időszakban?”) Az elemzés SPSS Statistics 26. szoftverrel végeztük.

E kérdések összehasonlító eredményeit a 6. ábra mutatja be.

6. ábra: A válaszadók és háztartásuk jövedelmének megítélése a jelenben, várakozások a jövőre vonatkozóan (%)

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók 45-50%-a tapasztal változást a jelenben, 31-34% pedig a jövőre vár változást. A jelen helyzetet azonban valamivel többen látják borúsabbnak a jövőnél, a jövőt tekintve pedig a bizakodók vannak többen a pesszimistákhoz képest. Mind a saját, mind a háztartás jövedelmében közel minden negyedik megkérdezett csökkenésről számolt be a jelenben, míg a jövőre vonatkozóan csak 9% körüli arányban. A jövőre nézve minden ötödik válaszadó bizakodó, ők a jövedelmük / háztartásuk jövedelmének növekedését várják. Ezek szerint tehát inkább rövid távon látnak kockázatokat, hosszabb távon a helyzet rendeződésére számítanak az aggódók.

A fentiek alapján fontos megállapításunk, hogy ugyan 10% jelezte a megkérdezés elején, hogy munkaviszonya megszűnt a járványhelyzet miatt, ennél magasabb arányban érezték a megkérdezettek bizonytalannak egzisztenciájukat, sokkal többeket érintett a munka elvesztésének, illetve az attól való félelem érzete. Összevetve a fentiekben bemutatott eredményekkel, azt látjuk kirajzolódni, hogy emocionálisan és mentálisan három nagyobb hatás érte a válaszadókat: az *egzisztenciális félelem*, a *megnövekedett stressz* és a *rájuk zúduló többletfeladatok*, illetve a *társas kapcsolatok hiánya*. A fentiekben azt is bemutattuk, hogy többen pozitívan értékelték a több szabadidőt és a kevesebb munkát, ezt azonban néhány

szegmensben csak időlegesnek és álcázottnak tekinthetjük, hiszen (akkor még) nem láthattuk előre, milyen hosszú távú hatások fogják érinteni a válaszadók munkahelyi státusát, az általuk kiszolgált piacot (pl. turizmus, vendéglátás, kisebb vállalkozások piacai). Az meghiúsult tervek utazásokról családi és baráti programokról is frusztrációt vetít előre, még ha többen arról is nyilatkoztak, hogy el tudták fogadni az új helyzetet.

4.2. Vásárlások

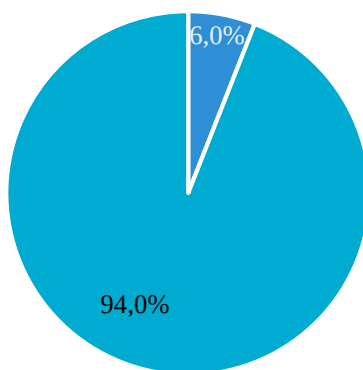
A vásárlások témakörön belül három szekcióban tárgyaljuk az eredményeket: az elsőben, az általános vásárlási szokásokra térünk ki, a második a vásárlási szokásokban történt változásokat tárgyalja a vírushelyzet hatására, a harmadikban pedig kifejezetten a felhalmozás-jellegű vásárlásokra összpontosítunk.

A megkérdezett 285 fő 6%-a jelezte, hogy a vírushelyzet előtt is vásárolt online élelmiszert (7. ábra).

7. ábra: Online élelmiszervásárlás a vírushelyzet előtt

n=285
[Hogyan intézte bevásárlásait a jelenlegi helyzet előtt – kérem, válaszolja meg az alábbiakat: · Vásárolt-e online élelmiszert?]

■ vásárolt online élelmiszert ■ nem vásárolt

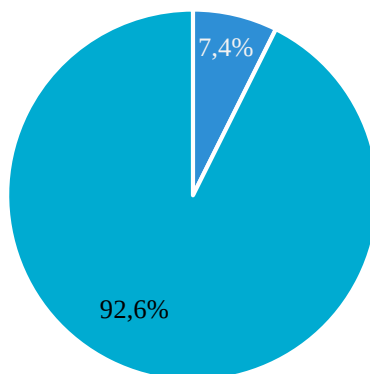
Forrás: saját szerkesztés

Ez az arány a vírushelyzet alatt minimálisan növekedett, láthatóan 1,4%-ponttal, vagyis a megkérdezettek 7,4%-a jelezte, hogy a vírushelyzet alatt vásárolt online élelmiszert (8. ábra).

8. ábra: Változások az online élelmiszervásárlásban a vírushelyzet alatt

n=285
[Mi jellemző most (ha változott)? - Vásárol-e online élelmiszert?]

■ vásárolt online élelmiszert ■ nem vásárol

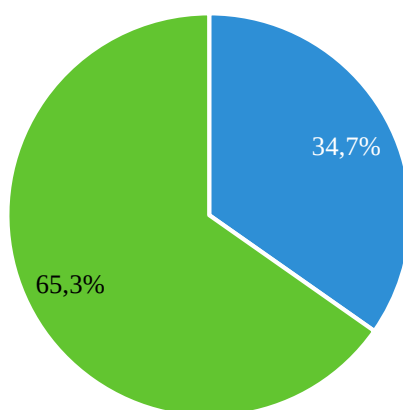
Forrás: saját szerkesztés

Arra is rákérdeztünk, hogy vásároltak-e másoknak a vírushelyzet előtt, illetve után a válaszadók. A 9. és 10. ábrák erről adnak képet.

9. ábra: Másoknak való vásárlás a vírushelyzet előtt

n=285
[Hogyan intézte bevásárlásait a jelenlegi helyzet előtt – kérem, válaszolja meg az alábbiakat: Vásárolt-e másoknak?]

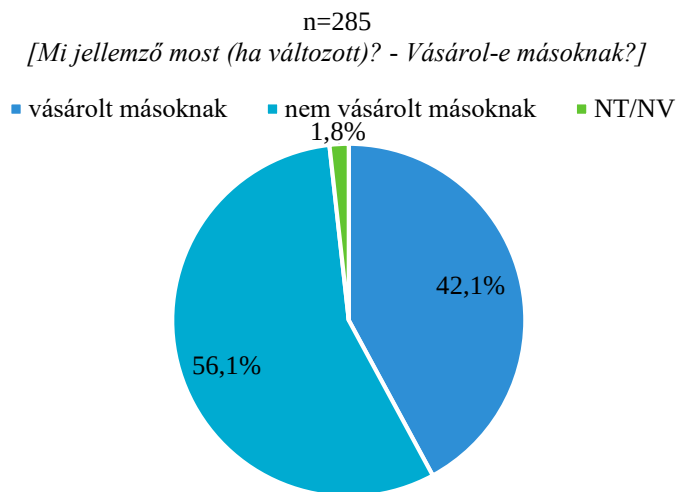
■ vásárolt másoknak ■ nem vásárolt másoknak

Forrás: saját szerkesztés

A 10. ábrán látható, hogy a vírushelyzet előtti szituációhoz képest a vírushelyzet alatt magasabb volt azok aránya, akik vásároltak másoknak. Az eltérés 7%-pont fölötti.

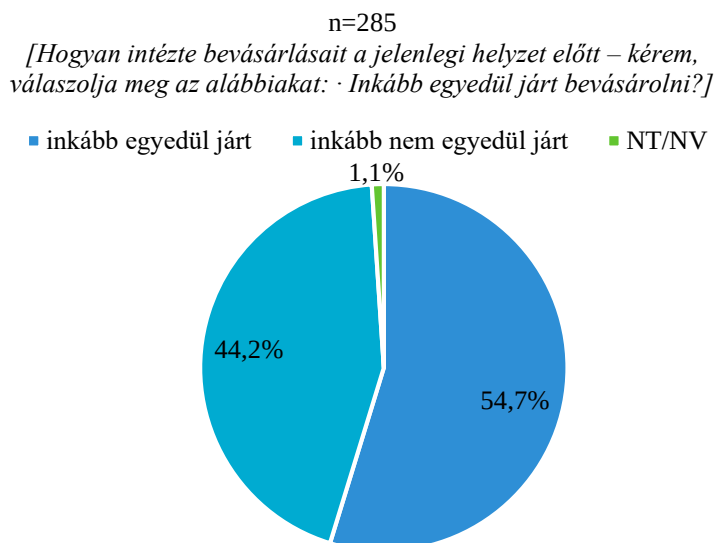
10. ábra: Másoknak való vásárlás a vírushelyzet alatt

Forrás: saját szerkesztés

A vírushelyzet előtt a válaszadók nagyjából 55%-a vásárolt egyedül (11. ábra), a vírushelyzet alatt, ez az arány közel 59% volt (12. ábra).

11. ábra: Vásárlás egyedül a vírushelyzet előtt

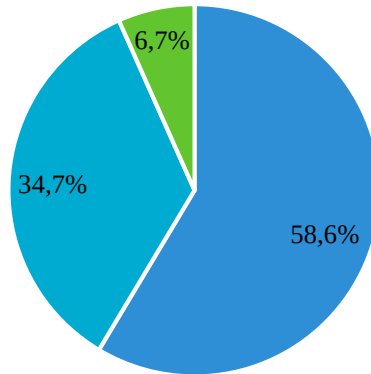

Forrás: saját szerkesztés

12. ábra: Vásárlás egyedül a vírushelyzet alatt

n=285
[Mi jellemző most (ha változott)? - Inkább egyedül jár bevásárolni?]

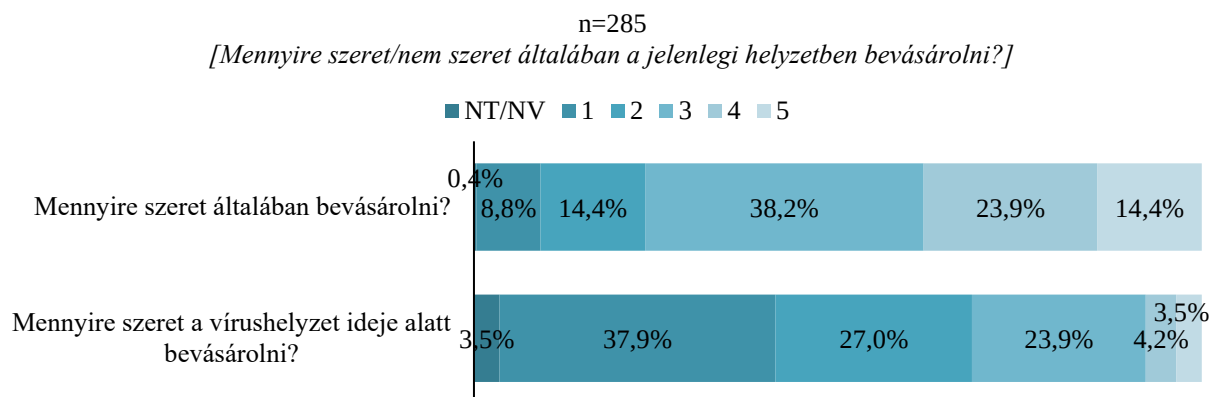
■ inkább egyedül járt ■ inkább nem egyedül járt ■ NT/NV

Forrás: saját szerkesztés

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a válaszadók mennyire szeretnek, illetve nem szeretnek vásárolni általában, valamint ez miképp alakult a vírushelyzet alatt. Ezeket ötfokozatú skálán mértük, az eredményeket pedig a 13. ábrán közöljük.

13. ábra: Vásárlás kedveltsége a vírushelyzet előtt és alatt

Forrás: saját szerkesztés

A vírushelyzet alatti változásoknak további kérdésekkel is próbáltunk utánajárni. Megkérdeztük az interjúk résztvevőitől, hogy mi az az egy szó, ami a legnagyobb örömet, illetve bosszúságot jelent számukra a vírushelyzet alatti vásárlásaik során. Ezeket az eredményeket foglaljuk össze az 13. és 14. táblázatokban.

A legnagyobb örömet a válaszadók számára a vírushelyzet során történő vásárlásaik kapcsán az jelentette, hogy kevés ember volt az üzletekben, illetve, hogy ezt a tevékenységet egy programként fogták fel. Magas arányban mondták még azt, hogy nincs semmi öröm, illetve, hogy maga a vásárlás tárgya, a gyorsaság, illetve az akciók jelentettek örömet.

13. táblázat: Legnagyobb öröm a vírushelyzet alatti vásárlások kapcsán

n=285

[Egy szót említsen, ami általában a legnagyobb örömet jelenti Önnek a jelenlegi helyzetben a vásárlásai során!]

említés	említések száma
keves ember	33
program, kikapcsolódás	29
nincs öröm	23
vásárlás tárgya	23
akció	21
gyorsaság	21
vásárlás vége	20
nem vásárol	11
mindent beszerezni egy helyen	9
emberek vannak ott	6
távolság	5
választék	5
család	5
további említések	63
nem válaszolt	11
összesen	285

Forrás: saját szerkesztés

Az ötnél kevesebb válaszadó által említett szavakat az alábbi felsorolásban gyűjtöttük össze (zárójelben az említések száma látható): minőség (3), nyugodt vásárlás (3), utazás (3), ha mindenre van pénz (2), higiénia (2), kedvesség (2), kevesebb vásárlási alkalom (2), környezetváltás (2), nem kell az időseket kerülgetni (2), pénzköltés (2), rendelés (2), céltudatosság (1), elégséges (1), elérhető (1), ellátás (1), ellátottság (1), empátia (1),

fegyelmezettség (1), felfedezés (1), figyelemelterelés (1), fizetés (1), gondatlanság (1), gördülékenység (1), ha nem kell vásárolni (1), házhozszállítás (1), idősáv (1), ingerek (1), ingyen parkolás (1), ingyen szállítás (1), kisebb forgalom (1), kíségetés (1), maszk (1), meglepetés (1), nem rendezik át a boltot (1), online vásárlás (1), otthonlét (1), öröm (1), paypass (1), raktáron (1), rendezettség (1), segítőkészség (1), siker (1), tisztább üzletek (1), tolerancia (1), unokára vigyázhat (1), van minden (1), várakozás (1), vásárlás helyszíne (1).

A 10. táblázatban foglaljuk össze, hogy melyek voltak a válaszadók számára a legnagyobb bosszúságot okozó tényezők a vírushelyzet alatt történő vásárlásaik során. Legmagasabb arányban adott árucikkek hiányát, a nagyobb tömeget és a maszkviselést említették. A további, alacsonyabb számú említéseket az alábbi felsorolásban közöljük: fertőzésveszély (4), kijárási korlátozás (4), védőfelszerelés hiánya (4), pánikhangulat (3), szállítási idő (3), átrendezik a polcokat (2), feszültség (2), idősök (2), korlátozások (2), nyitva tartás (2), óvatlanság (2), távolságtartás (2), átverés (1), csak idősök a boltban (1), eleje (1), élesztő (1), elidegenedés (1), emberek felelőtlensége (1), érintkezés (1), félelem (1), fertőtlenítés (1), fiatalok (1), figyelmetlenség (1), fizetés (1), helyettesítő termék (1), higiénia (1), hosszú vásárlás (1), idegbetegek (1), időpocsékolás (1), intolerancia (1), kapkodás (1), keresgetés (1), kevés kassza (1), kezelhetetlen emberek (1), kézfertőtlenítő (1), kiszolgáltatottság (1), kortársak (1), körütekintés (1), közelség (1), lassúság (1), lejárt (1), lift (1), macera (1), márkátlan (1), nem elérhető (1), nem komfortos (1), nem személyes (1), nem tudnak többen vásárolni (1), nincs parkoló (1), pénzhiány (1), polcok átrendezése (1), rendelés (1), selejt (1), tehetetlenség (1), túlmisztifikáció (1), utálok vásárolni (1), veszély (1).

14. táblázat: Legnagyobb bosszúság a vírushelyzet alatti vásárlások kapcsán

n=285

[Egy szót említsen, ami általában a legnagyobb bosszúságot jelenti Önnek a jelenlegi helyzetben a vásárlásai során!]

említés	említések száma
árucikk hiány	44
tömeg	38
maszk	32
hosszú sorok	20
vásárlási időzónák	19
emberek	11
nem válaszol	8
nem vásárol	8
várakozás	8
drágulás	7
nincs bosszúság	7
nem vásárolhat	6
további említések	77
összesen	285

Forrás: saját szerkesztés

A vásárlásokban történő változásokhoz kapcsolódóan további, strukturálatlan kérdéseket is feltettünk. Ezek a vásárlási szokásokban való általános változásokat, az online vásárlási szokásokban bekövetkezett változásokat, és az online vásárlásokkal kapcsolatos jövőbeli elvárásokat jelentik.

Hogyan változtak mára a vásárlási szokásai? Mi az oka ezeknek a változásoknak? Térjen ki az üzletekre, márkákra, gyakoriságra!

A vásárlási szokások változása terén legjellemzőbben a vásárlási gyakoriságban és mennyiségekben történt változásokat emelték ki, vagyis, hogy ritkábban vásárolnak, de akkor nagyobb mennyiségeket. Ehhez kapcsolódóan a célirányosság is előtérbe került. Az idősebb válaszadók esetében megjelent, hogy valaki más vásárol helyettük. Többen is említették, hogy egyes termékek vásárlásáról lemondtak, például a ruházati termékek, de a megvásárolt élelmiszerek márkáit tekintve nem számoltak be változásról. Többen hivatkozták, hogy a saját

márkákat vásárolják az üzletekben, illetve az is jellemző vélemény volt, hogy a márka előtte sem, és a vírushelyzet alatt sem volt fontos tényező a vásárlásaik során. A boltok látogatásának gyakorisága csökkent, viszont ezzel párhuzamosan megfigyelhető az is, hogy az online vásárlások – legalábbis a beszámolók alapján – gyakoribbak lettek (14-15. ábra).

„... a vásárlások gyakorisága csökkent, egy alkalommal nagyobb mennyiséget vásárolok élelmiszerből. Minden mást későbbre halasztok.” (47 éves nő)

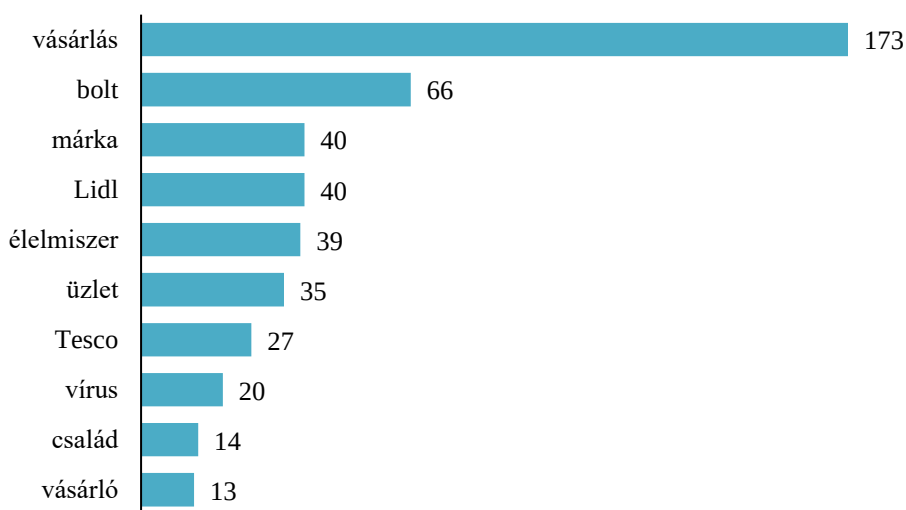
„... nem változtak a szokásaim, talán kevesebbet járok boltba és célirányosan vásárolok.” (52 éves nő)

„... abszolút nem járok vásárolni, helyettem a lányom és az unokám végzik a bevásárlást.” (71 éves nő)

„... én minimálisra szűkítettem a boltba járást és inkább mindent online rendelek.” (19 éves férfi)

14. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

[Hogyan változtak mára a vásárlási szokásai? Mi az oka ezeknek a változásoknak? Térjen ki az üzletekre, márkákra, gyakoriságra!]

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

15. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Hogyan változtak mára a vásárlási szokásai? Mi az oka ezeknek a változásoknak? Térjen ki az üzletekre, márkákra, gyakoriságra!]

Forrás: Zurvey.io

Változott az online vásárláshoz való viszonya az elmúlt időszakban? Hogyan változtak online vásárlási szokásai általában (nem csak élelmiszerre vonatkozóan)?

Az online vásárlással kapcsolatos változásokra is rákérdeztünk. Az alanyok viszonya – ahogy már az előző kérdés kapcsán is hivatkoztuk – változott ezzel a témakörrel kapcsolatban, mert az látható, hogy gyakrabban vásároltak a vírushelyzet alatt online. Ebben benne van az olyan típusú változás is, miszerint gyakoribbak lettek az online vásárlások, valamint az olyan típusúak is, amikor olyan terméket vásároltak online, amit korábban nem. Továbbá, jellemzőbb lett, hogy a helyben fogyasztás helyett online rendelnek ételt az emberek, melyet otthon fogyasztanak el. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy van egy nagyobb csoport a megkérdezetti körön belül, akik a vírushelyzet hatására sem nyitottak az online vásárlás irányába (16-17. ábra).

„Korábban és jelenleg sem vásárolok online semmit.” (45 éves férfi)

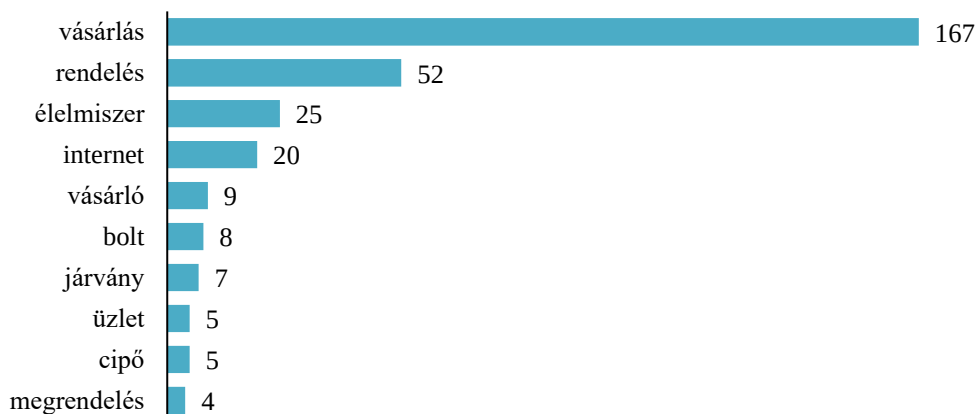
„Eddig is megbíztam az online vásárlásban, ami újdonság, hogy már élelmiszert is interneten rendelek.” (28 éves nő)

„Az online vásárlás sűrűbb lett nálunk. Az élelmiszeren kívül mindent online veszünk meg.” (40 éves férfi)

„Helyben fogyasztás helyett online rendelek ételt” (20 éves nő)

16. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

*[Változott az online vásárláshoz való viszonya az elmúlt időszakban?
Hogyan változtak online vásárlási szokásai általában (nem csak
élelmiszerre vonatkozóan)?]*

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

17. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Változott az online vásárláshoz való viszonya az elmúlt időszakban? Hogyan változtak online vásárlási szokásai általában (nem csak élelmiszerre vonatkozóan)?]

Forrás: Zurvey.io

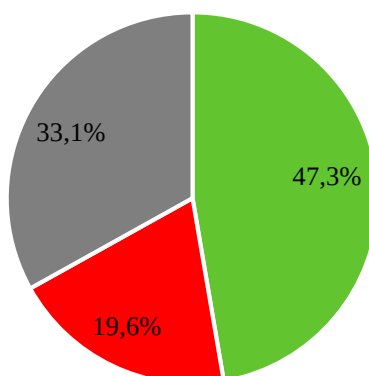
Mennyire elégedett az online vásárlásaival? Tervezi-e, hogy a jövőben gyakrabban fogja alkalmazni?

Az online vásárlásokkal kapcsolatos elégedettségre is kíváncsiak voltunk, valamint arra, hogy ezen tapasztalatok alapján el tudják-e képzelni az alanyok, hogy a jövőben a megváltozott szokásaik megmaradnak. Látható, hogy a Zurvey.io által azonosított címkék véleményindexe – ahogy az a 18. ábrán is látható – nagyobb arányban pozitív, ami azt jelzi, hogy inkább elégedettek a vírushelyzet alatti online vásárlásokkal az interjúalanyok. A címkék 19,6%-a negatív, melyből azt a következtetést vonjuk le, hogy alacsonyabb arányban voltak azok, akik inkább elégedetlenek voltak, hiszen az említésekben kevésbé jellemzően jelentek meg negatív tartalmak.

18. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján

[Mennyire elégedett az online vásárlásaival? Tervezi-e, hogy a jövőben gyakrabban fogja alkalmazni?]

■ pozitív ■ negatív ■ semleges

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

Akik vásárolnak online, az interjúk során elhangzottak alapján is megállapítható, hogy inkább elégedettek. Az elégedettség forrása jellemzően az, hogy nem volt probléma, nem késett a termék, azt kapták, amire számítottak. Aki nem volt elégedett, az leginkább a nem valós akciókat és a szállítási határidő csúszását említette, valamint azt, hogy nem azt kapta, amit rendelt, vagy egyáltalán meg sem kapta a rendelését.

A jövővel kapcsolatban kevésbé érzékelik azt, hogy nagyban változna az online vásárlói magatartásuk (ez vonatkozik egyaránt azokra, akik szoktak, illetve akik nem szoktak online

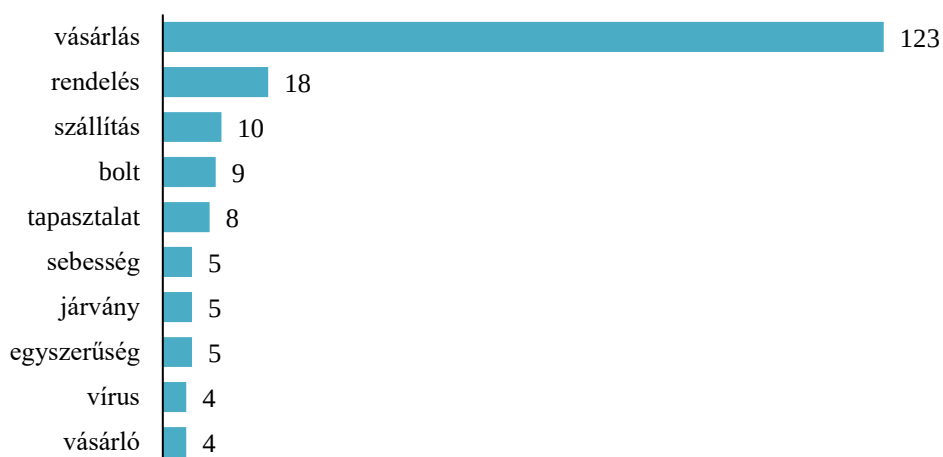
vásárolni), de volt egy olyan szegmens, akik arról számoltak be, hogy úgy érzik, a gyakoribb online vásárlások megmaradnak (19-20. ábra).

„... nem tervezem, hogy gyakrabban fogok vásárolni a jövőben.” (71 éves nő)

„... elégedett vagyok, a jövőben is gyakrabban fogok online vásárolni.” (43 éves férfi)

19. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

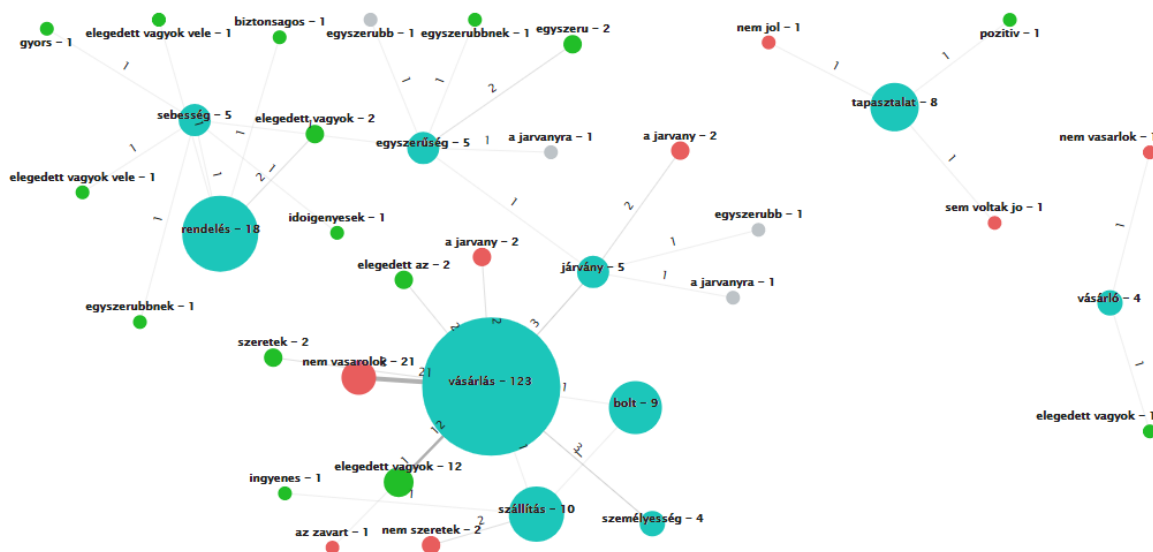
[Mennyire elégedett az online vásárlásaival? Tervezi-e, hogy a jövőben gyakrabban fogja alkalmazni?]

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

20. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Mennyire elégedett az online vásárlásaival? Tervezi-e, hogy a jövőben gyakrabban fogja alkalmazni?]

Forrás: Zurvey.io

A vásárlás témakörhöz kapcsolódóan a vírushelyzetre való felkészülést is érintettük: két kérdést tettük fel annak kapcsán, hogy hogyan készültek fel erre az új szituációra a vásárlásaikkal, valamint, hogy hogyan értékelik ezt a felkészülést és az esetleges felhalmozást.

Mesélje el, hogyan készült fel vásárlással a veszélyhelyzetre? Milyen termékekből vett átlag feletti mennyiséget? Mennyit költött összességében tartalékba szánt termékekre?

Ahogy már fentebb hivatkoztuk, többen is említették, hogy lényegében nem éreznek változást a vásárlási szokásaikban. Ők a felkészülés terén sem érzékeltek nagyobb változásokat. Többen azonban arról számoltak be, hogy élelmiszerek terén többet vásároltak – voltak, akik ezt összegben adták meg (kb. 30-40 ezer forinttal többet költöttek saját bevallás alapján ilyen termékekre), de olyanok is voltak, akik konkrét termékeket említettek – ezek a termékek jól láthatóak a 21. ábrán hivatkozott címkék között is: élelmiszer általában, liszt, tészta, hús, cukor, konzerv, tej. A felkészülés megjelent még bizonyos esetekben az élelmiszervásárláson felül a gyógyszervásárlásban (lásd még 22. ábra).

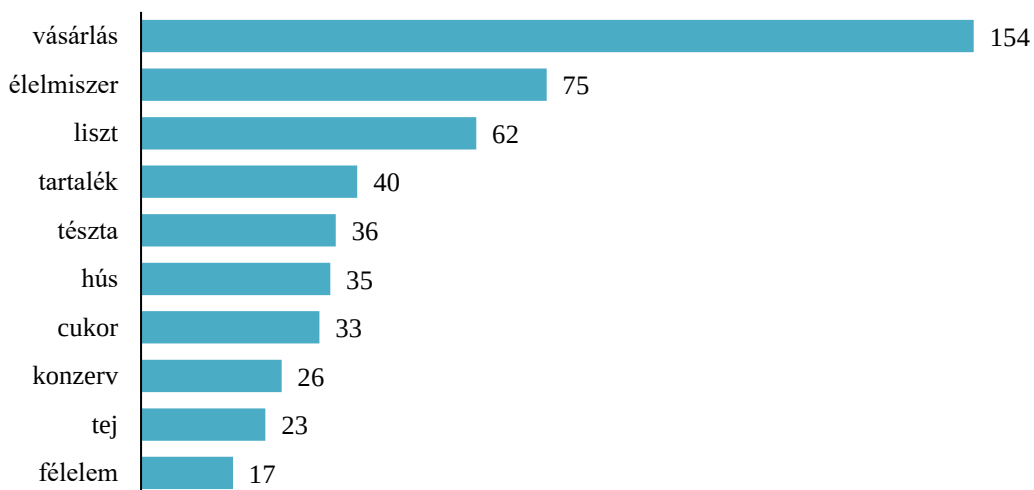
„... a család többi tagja vásárolt be, de tartós élelmiszerekből többet szereztünk be. 30.000 forintot szántam tartalékba szánt termékekre” (70 éves nő)

„... se én, se a családom nem vásárolt másképp, mint szokott” (20 éves nő)

„... alap élelmiszerekből vásároltunk be, mert nem tudtuk, hogy az idősek miként mehetnek boltba, de nem történt felhalmozás, csak a szükséges mennyiség lett megvásárolva, nem volt átlag feletti vásárlás, csak gyógyszerekből lett kiválva több havi adag, kb. 40000 Ft” (78 éves nő)

21. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

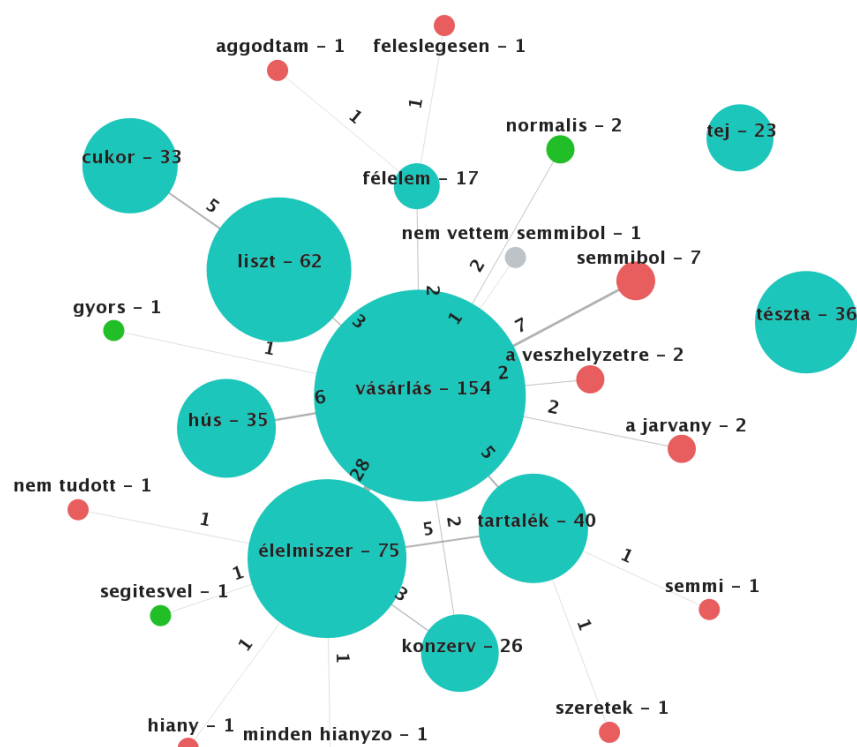
[Mesélje el, hogyan készült fel vásárlással a veszélyhelyzetre? Milyen termékekből vett átlag feletti mennyiséget? Mennyit költött összességében tartalékba szánt termékekre?]

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

22. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Mesélje el, hogyan készült fel vásárlással a veszélyhelyzetre? Milyen termékekből vett átlag feletti mennyiséget? Mennyit költött összességében tartalékba szánt termékekre?]

Forrás: Zurvey.io

Hogyan értékeli a felhalmozást célzó vásárlásait most? Megbánta? Szükségesnek itéli? Volt, amit ki kellett azóta dobni?

A válaszadók többsége úgy nyilatkozott, hogy nem halmozott fel semmiből, legfeljebb csak óvatosabban fogalmaztak, és azt mondták, hogy egyszerre nagyobb mennyiséget vásároltak, éppen annyit, amennyi szükséges. Ezzel párhuzamosan többen is úgy nyilatkoztak, hogy elítéli a felhalmozás célú vásárlásokat, hiszen azzal másoktól veszik el a lehetőséget az elől, hogy hozzájussanak adott termékekhez. A vásárlók részéről a legjellemzőbb visszacsatolás a felhalmozással kapcsolatban ahhoz kapcsolódott, hogy kellett-e akármit is kidobniuk ezen időszak alatt. Jellemzően mindenki, aki valamilyen szinten felhalmozott, arról adott visszacsatolást, hogy nem kellett kidobnia semmit, így elégedettek voltak ezen vásárlásaikkal (23-24. ábra).

„Mivel nem volt felhalmozási vásárlás, ezért nem bántam meg és nem tartom jónak a felhalmozást addig, amíg biztosítva van az élelmiszer és egyéb árucikkek ellátása.” (43 éves nő)

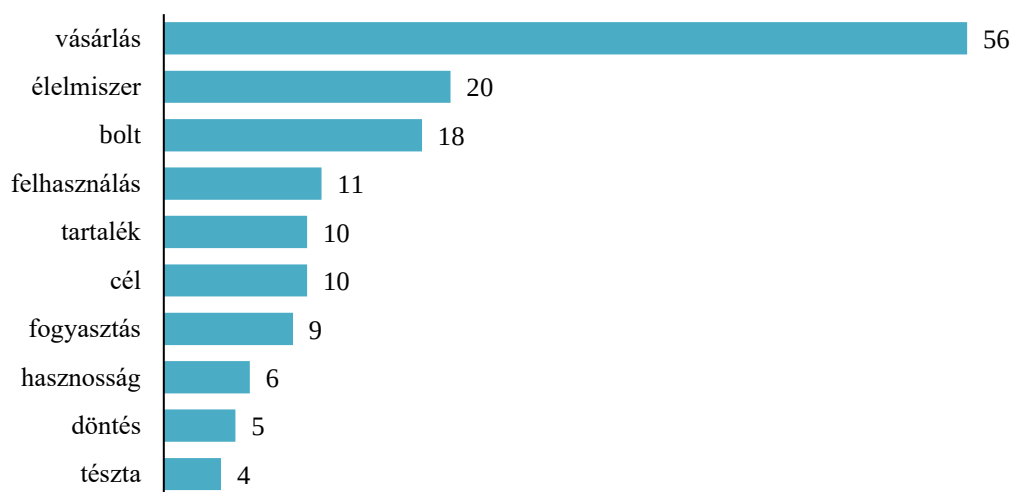
„Nem bántam meg, hogy néhány termékből vettem tartalékot is, mert annyit nem vásároltam, hogy ki kellett dobjam, a tartalékot is felhasználtam.” (71 éves nő)

„Utólag azt mondom, hogy nem kellett volna ennyit egyszerre vásárolni, de kidobni semmit nem dobtunk ki, a tartós élelmiszerből meg mindig van, de nem baj, hiszen eláll, bármikor fel tudjuk használni.” (35 éves nő)

„Általános mértékben vásároltam, csak az alap élelmiszerből vettem kétszeres mennyiséget, biztonságból, nem bántam meg, szükségesnek ítélem, nem kellett kidobni megmaradt élelmiszert.” (65 éves férfi)

23. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

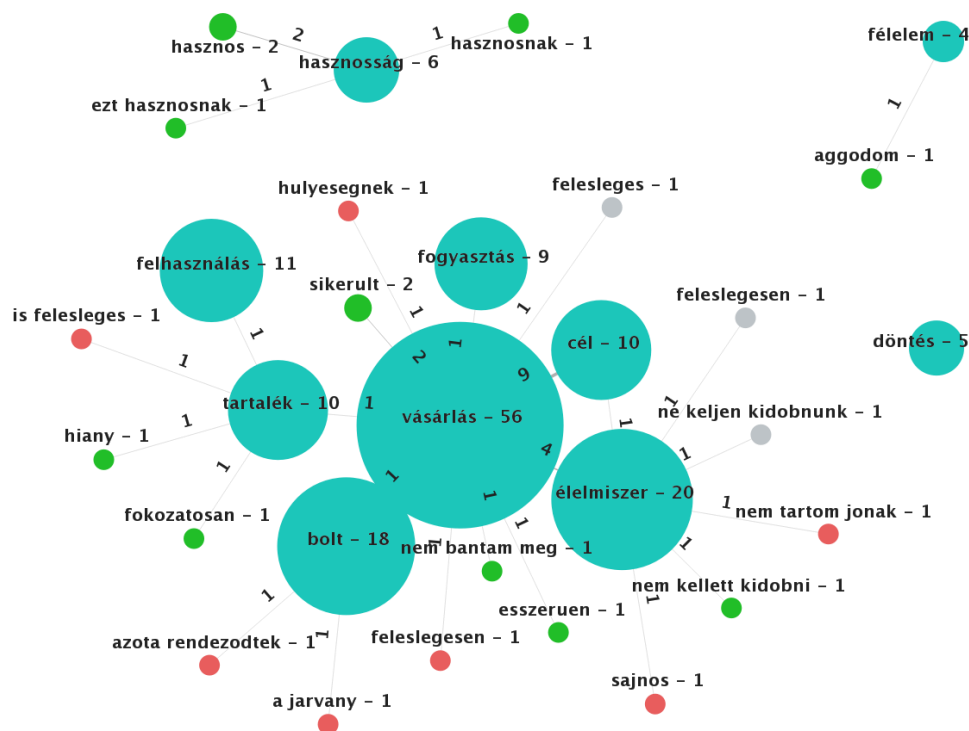
[Hogyan értékeli a felhalmozást célzó vásárlásait most? Megbánta? Szükségesnek itéli? Volt, amit ki kellett azóta dobni?]

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

24. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Hogyan értékeli a felhalmozást célzó vásárlásait most? Megbánta? Szükségesnek itéli? Volt, amit ki kellett azóta dobni?]

Forrás: Zurvey.io

4.3. Egészség

Az egészség kérdéskörében felmértük az egészségi állapot szubjektív megítélését, a helyzetben tapasztalt változásokat és nehézségeket, illetve a prevenciós célzatú tevékenységek megjelenését is.

Hogyan érzi magát közérzetében, egészségében a jelenlegi helyzetben? Hogyan változott ez?

Az egészségi állapottal kapcsolatban viszonylag nagyarányú volt a negatív visszajelzések száma (a válaszok 35,56%-a (n=101) inkább negatív hangvételű volt) (25. ábra).

„Nem jól, felerősödtek a krónikus betegségeim” (65 éves nő)

„Megviseli a közérzetemet a jelenlegi helyzet, mert a hírek felelemmel töltenek el, de van bennük bizakodás az intézkedések által.” (70 éves nő)

„Nem változott, kicsit aggódom” (79 éves férfi)

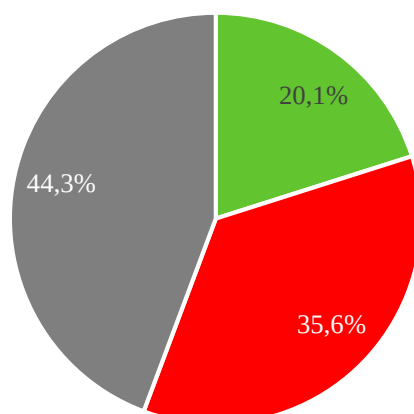
„Az egészségi állapotom nem változott. Közérzetem annyiban változott, hogy stresszes és nyomasztó számomra a kialakult helyzet.” (43 éves nő)

„Nagyon rosszul, főleg a vészhelyzet elején, rettenetesen viseltem a bizonytalanságot.” (53 éves nő)

25. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján

[Hogyan érzi magát közérzetében, egészségében a jelenlegi helyzetben? Hogyan változott ez?]

■ pozitív ■ negatív ■ semleges

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

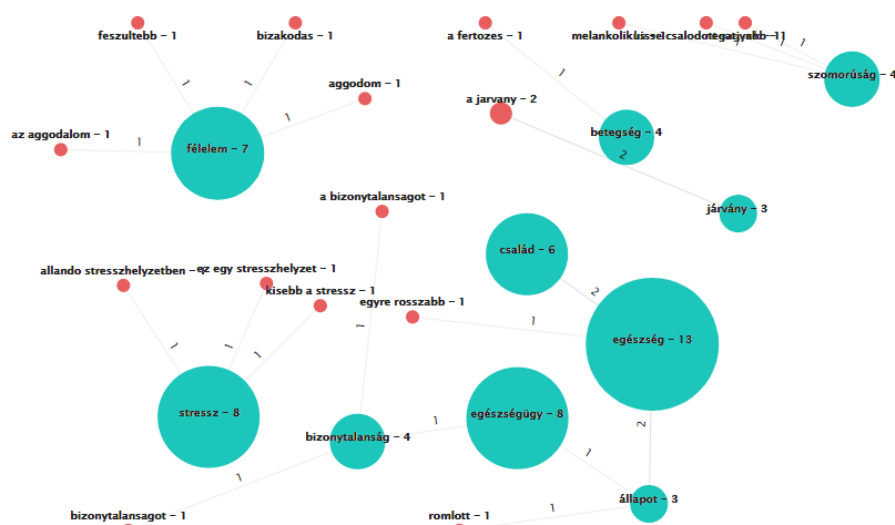
Egyrészt az emberek aggódtak a járvány (vírus/ betegség) terjedése és az egészségügy felkészültsége miatt, hiszen adott esetben kérdésesnek érzik a megfelelő ellátás biztosítását.

„Már az egészségügyi ellátás, ami a legborzasztóbban változott. A meglevő betegségekkel nem foglalkoznak, vagy korlátozva kezelik őket.” (71 éves nő)

Másrészt pszichológiai szempontból is negatívan hatott a járvány, hiszen félelmet és stresszt idézett elő

„Nekem szorongásos problémáim voltak, amit a vírus előhozott, olykor azt hittem, hogy pánik rohamom lesz. Szerencsére helyreállt, de meg mindig rosszul alszom.” (28 éves nő)

[*Hogyan érzi magát közérzetében, egészségében a jelenlegi helyzetben? Hogyan változott ez?*]

Forrás: Zurvey.io

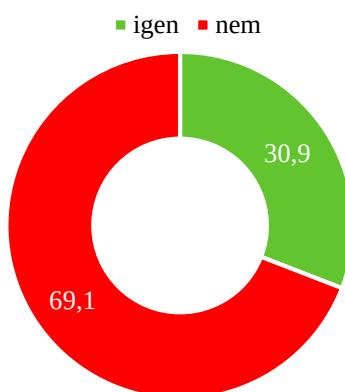
Van-e valamilyen egészségi problémája, aminek a kezelését befolyásolja a jelenlegi járványhelyzet?

A válaszadók mindössze 30,9%-ának volt olyan egészségügyi problémája, melynek kezelését befolyásolta a járványhelyzet (27. ábra). A kérdésben szignifikáns eltérést mutattak a

generációk ($p=0,000$) és a nemek ($p=0,047$) is. Összességében azt látjuk az eredmények alapján, hogy az egészségügyi problémák ellátását elsősorban a 60 év feletti nők számára nehezítette meg a járványhelyzet. Ennek eredményét a 28-29. ábrák szemléltetik.

27. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére (%)

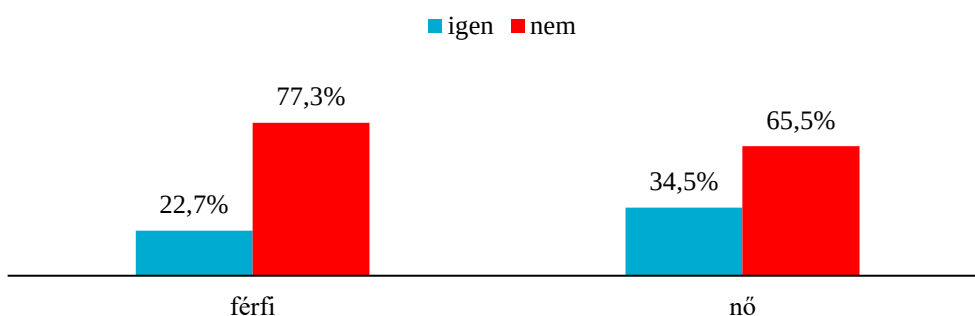
n=285
[Van-e valamilyen egészségi problémája, aminek a kezelését befolyásolja a jelenlegi járványhelyzet?]

Forrás: saját szerkesztés

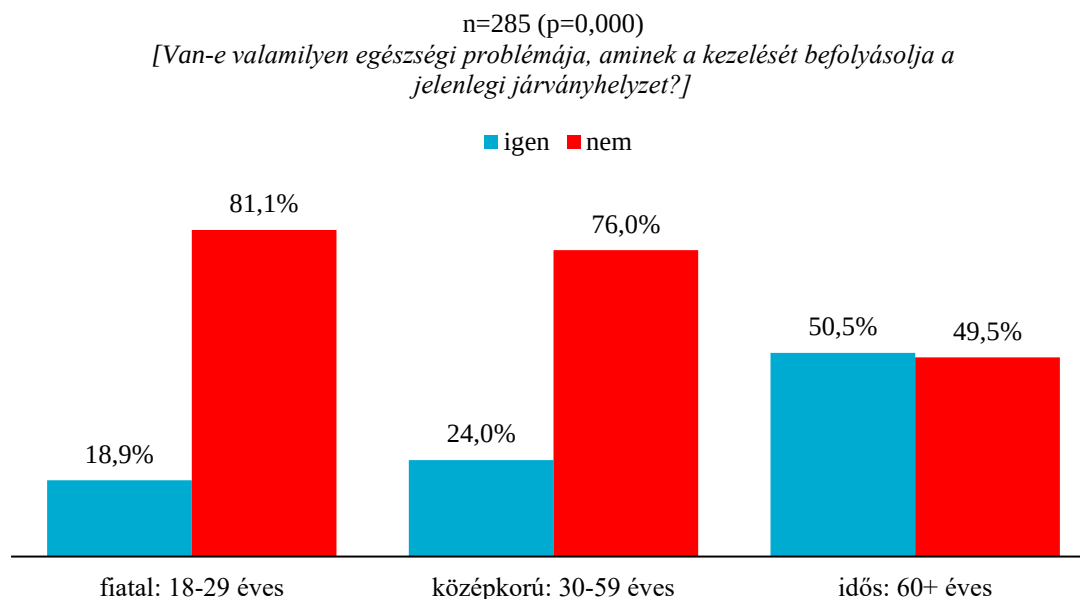
28. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére nemek szerint

n=285 ($p=0,047$)
[Van-e valamilyen egészségi problémája, aminek a kezelését befolyásolja a jelenlegi járványhelyzet?]

Forrás: saját szerkesztés

29. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

A korábbinál jobban odafigyel-e arra, hogy megőrizze egészségét? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy nem figyel oda jobban, az 5 pedig, hogy sokkal jobban odafigyel! Ha jobban odafigyel, mit tesz ennek érdekében?

A megkérdezettek 56,5%-a jobban odafigyel egészsége megőrzésére (30. ábra), amit elsősorban életmódbeli változtatásokkal érnek el (31. ábra). Az egészségi állapotának megőrzésére vagy javítására a leggyakrabban a táplálkozásukon változtatnak az emberek (odafigyelnek arra, hogy mit fogyasztanak, növelik a vitamin bevitelt vagy saját maguk főznek).

„... sokkal több gyümölcsöt, zöldséget fogyasztunk, reggelente narancslevet iszunk, vitaminokat szedünk.” (78 éves nő)

„Alapvetően nem fogyasztok vitaminokat, de a jelenlegi helyzet miatt mindennapossá vált a vitamin-fogyasztásom.” (35 éves nő)

„Vitaminokat szedek és figyelek magamra, ha azt érzem, fáradt vagyok, inkább ledőlök pihenni, nem hajszolom túl magam.” (79 éves nő)

„... illetve mivel saját készítésű ételeket eszek, ezek alapanyagaira is jobban oda tudok figyelni.” (26 éves férfi)

Többet sportolnak, beiktatnak valamilyen mozgásformát a mindennapjaikba.

„... sportolunk is azért, hogy jobb erőben legyünk. Elmegyünk az erdőbe, és kocogunk is.” (76 éves nő)

„Picivel többet sportolok, a bezártságban, kínjában is többet mozog az ember.” (44 éves férfi)

Sokan az egészségügyi előírások és szigorítások betartását is az egészségük javítását célzó tevékenységként értelmezik.

„Gyakrabban mosok kezet, maszkot használok, ha megyek valahova.” (20 éves férfi)

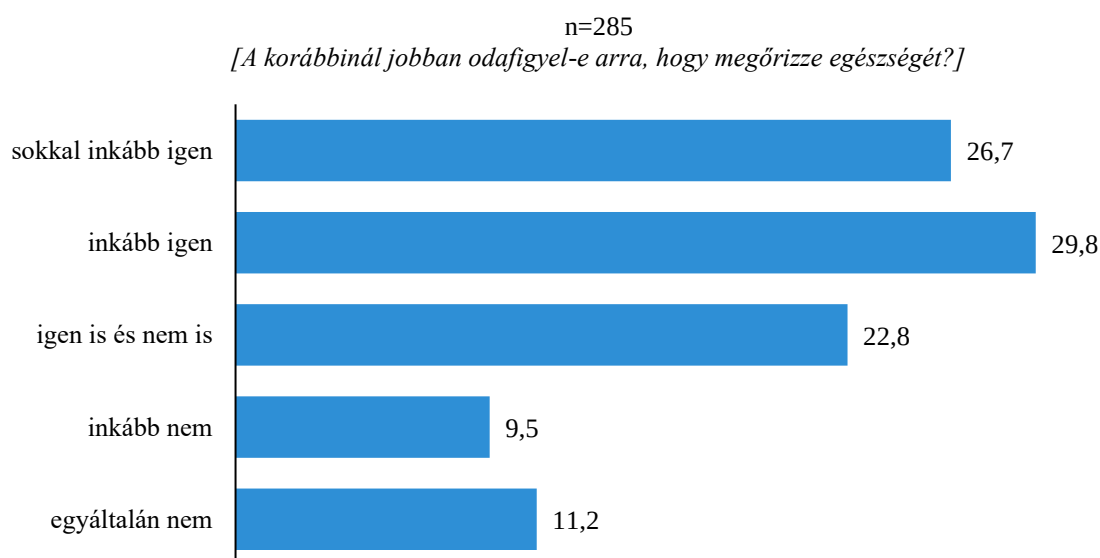
„Sokat mosok kezet, csak akkor megyek el otthonról, ha muszáj, akkor is maszkot és kesztyűt veszek fel.” (72 éves nő)

„A higiénés szabályok és feltételek betartása, távolságtartás és maszk viselése.” (45 éves nő)

„... fertőtleníték, bútorokat, kilincseket, fürdőszobát, naponta. Úgy járok üzletekbe, hogy védem magam. Kesztyűben, maszkban.” (66 éves nő)

„Nem megyek közösségbe abszolút, csak közért. Mindig húzok kesztyűt és maszkot!” (67 éves nő)

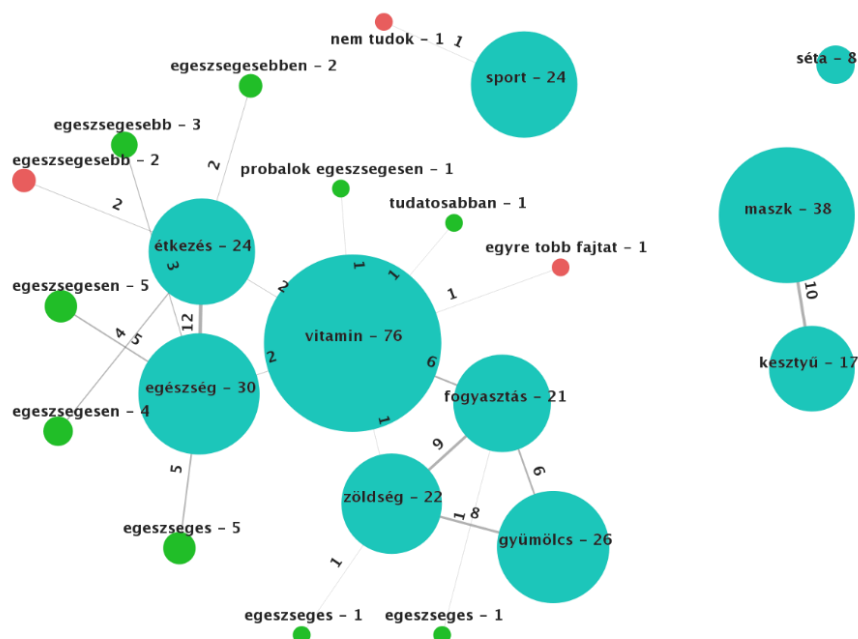
30. ábra: Egészségmegőrzésben történt változások a járványhelyzet hatására (%)

Forrás: saját szerkesztés

31. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Ha jobban odafigyel, mit tesz ennek érdekében?]

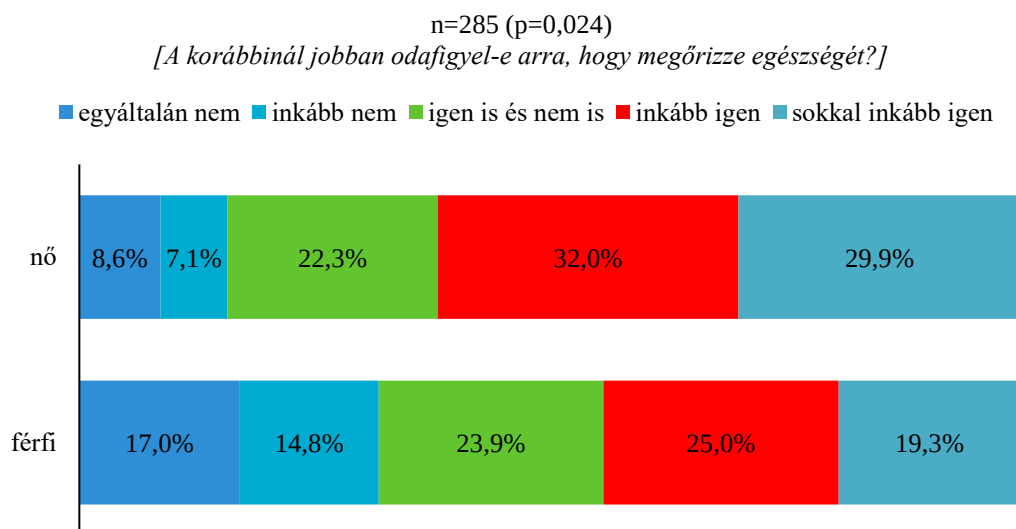
Forrás: Zurvey.io

A világiejárvány ideje alatt az egészségmegőrzésben bekövetkezett változások valószínűsége szignifikáns eltéréseket mutat mind nemek ($p=0,024$), mind pedig generációk ($p=0,003$) szerint.

A 32. ábra szemlélteti, hogy a nők 17,6%-kal nagyobb arányban (61,9%) mondták azt, hogy a korábbiánál jobban figyelnek egészségük megőrzésére, mint a férfiak (44,3%). Ez utóbbi csoport 31,8%-a egyáltalán nem változtatott korábbi szokásain az egészségével kapcsolatban.

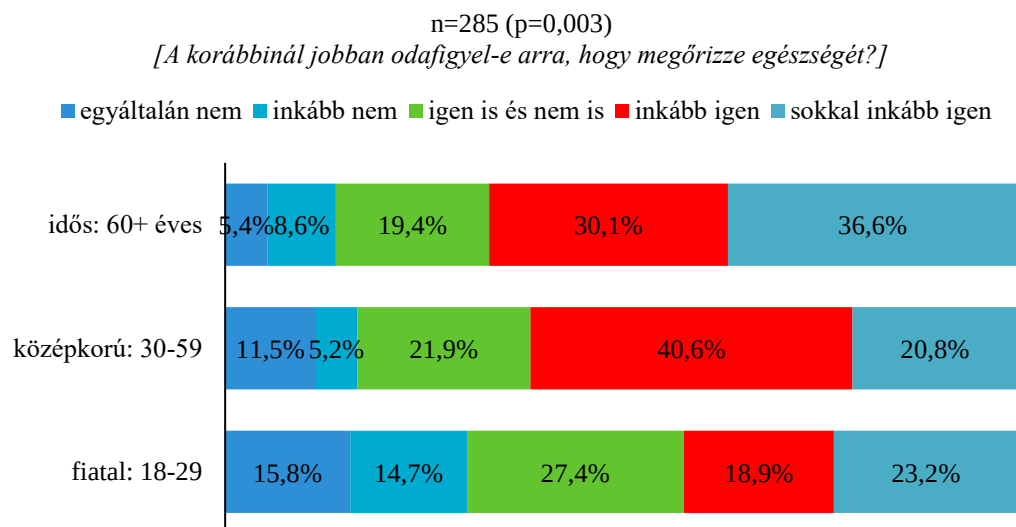
A 33. ábra a generációk közötti eltérésekről tanúskodik. Az adatokból azt látjuk, hogy minél idősebb korcsoportba tartozik valaki, annál inkább figyel a járványhelyzet kialakulása óta az egészségmegőrzésre. Míg a fiatal generáció 42,1%-a mondta azt, hogy a korábbinál jobban figyel, addig a középkorúak 61,4%-a, az időseknek pedig 66,7%-a.

32. ábra: Egészségmegőrzés nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

33. ábra: Egészségmegőrzés generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

4.4. Takarékoskodás

Mennyire jellemző Önre általában, hogy takarékoskodik, pénzt tesz félre? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem jellemző, az 5 pedig, hogy teljes mértékben jellemző!

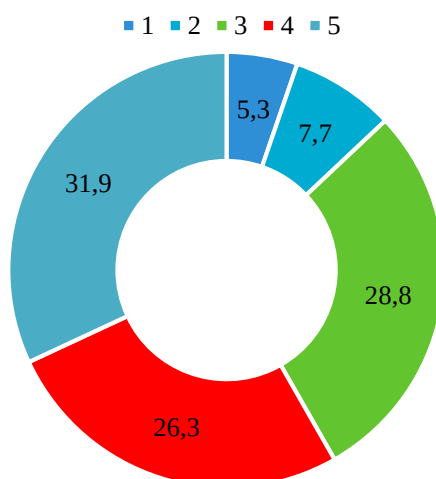
Ha a mai helyzetre gondol, mennyiben kényszerül Ön rá arra, hogy takarékoskodjon? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem jellemző, az 5 pedig, hogy teljes mértékben jellemző!

A válaszadók 58,2%-ára általánosságban jellemző, hogy megtakarít valamilyen formában. Mindössze 13%-uk nyilatkozta viszont azt, hogy egyáltalán nem jellemző, hogy pénzt tesz félre (34. ábra). A kialakult helyzetben 51,6% kényszerült arra, hogy takarékoskodjon (35. ábra).

Az általános megtakarítási hajlandóság szignifikánsan ($p=0,000$) meghatározta a járványhelyzetre adott reakciót. Az eredmények azt mutatják, hogy akire egyébként is jellemző, hogy pénzt tesz félre, az a kialakult helyzetben is nagyobb nyomást érzett erre.

34. ábra: Takarékoskodás általában (%)

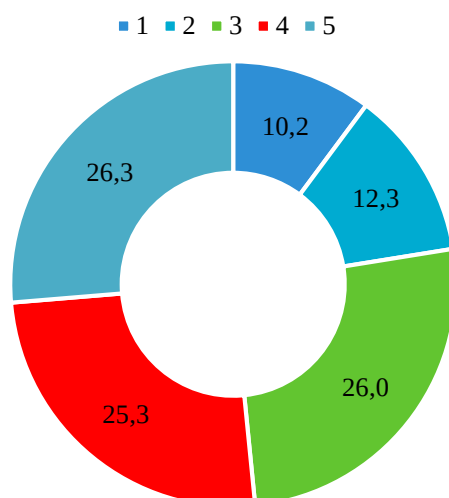
n=285
[Mennyire jellemző Önre általában, hogy takarékoskodik, pénzt tesz félre?]

Forrás: saját szerkesztés

35. ábra: Takarékoskodás a járványhelyzetben (%)

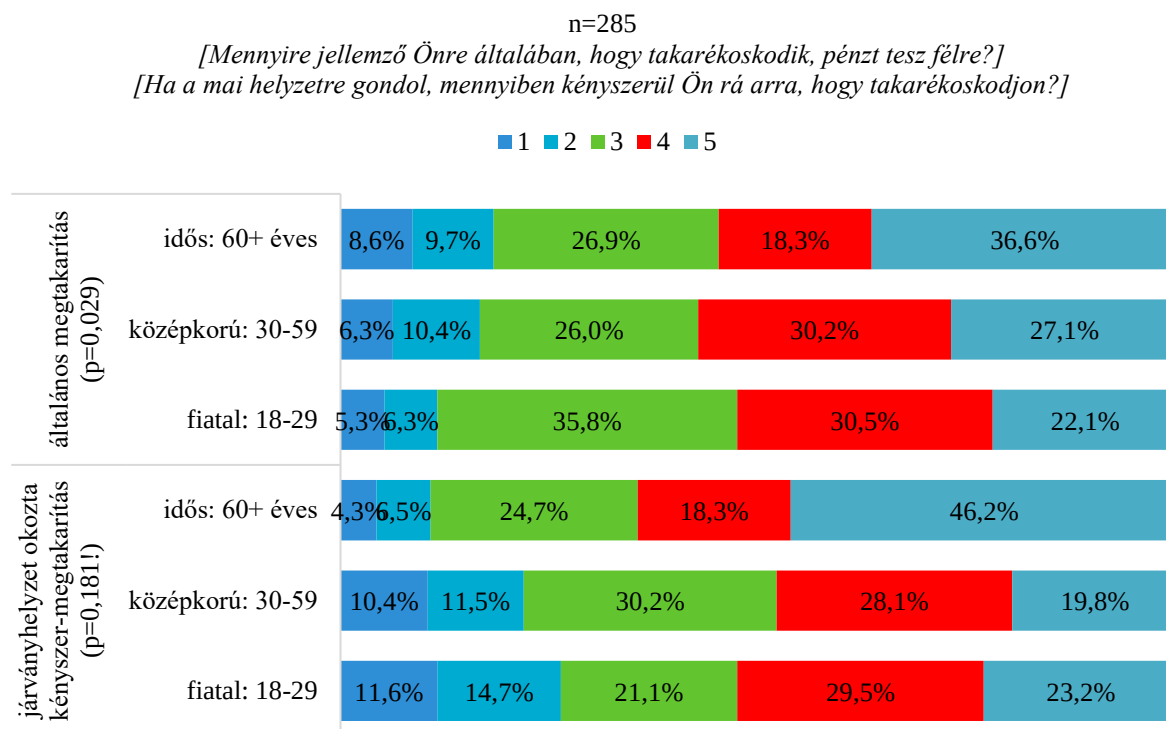
n=285
[Ha a mai helyzetre gondol, mennyiben kényszerül Ön rá arra, hogy takarékoskodjon?]

Forrás: saját szerkesztés

Az általános megtakarítási szokások szignifikánsan ($p=0,029$) függenek a generációhoz tartozástól. Azt látjuk, hogy a középkorú, de még inkább az idős korosztályra jellemző, hogy félretesz. Bár ez az a generáció, amely a jelenlegi helyzetben is jobban érzi az anyagi nyomást, de ebben a kérdésben az adatok nem mutatnak szignifikáns eltérést az életkori csoportok esetében ($p=0,181$) (36. ábra).

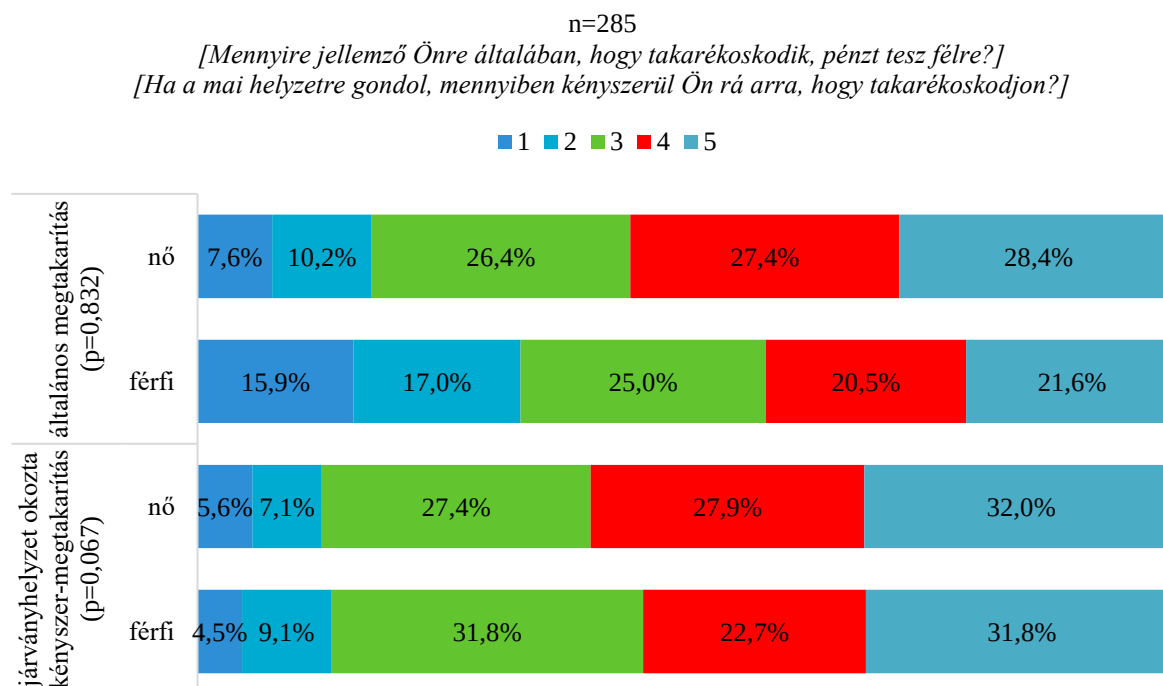
36. ábra: Általános és a járványhelyzet által kikényszerített takarékoskodás generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

A jelenlegi helyzet hozta megtakarítási kényszer inkább nemek szerint tér el jelentősen ($p=0,067$). Az adatok alapján a nők valamivel érzékenyebbnek tűnnek ebben a kérdésben, míg a férfiak 32,9%-a egyáltalán nem érezte a megtakarítás kényszerét a kialakult járványhelyzetben (37. ábra).

37. ábra: Általános és a járványhelyzet által kikényszerített takarékoskodás nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

Hogyan jelenik meg ez a takarékoskodás a mindennapjaiban?

A takarékoskodás elsősorban a vásárlásban és az ezzel kapcsolatos döntésekben jelenik meg. Ennek megfelelően a kérdésében leggyakoribb feltárt címkék a vásárlás, az ár, az élelmiszer és az akció (38-39. ábra).

A válaszadók igyekeztek tudatosan meghozni a vásárlási döntéseiket, ami az árak és a mennyiség átgondolásában nyilvánult meg a leggyakrabban.

„...odafigyelek, hogy mit mennyiért és mennyit vásárolok. igyekszem hasznos, tényleg szükséges dolgokra költeni a pénzem.” (22 éves nő)

„... csak a legszükségesebb dolgokat vásárlom meg” (70 éves nő)

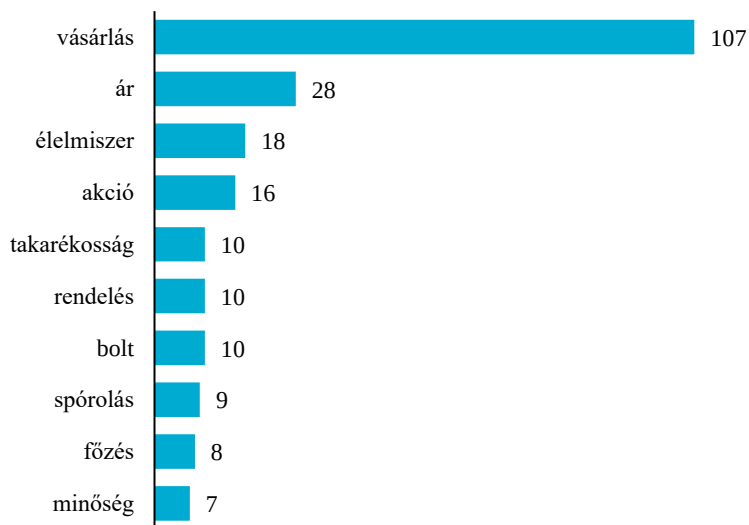
„... csak alapvető termékeket vásárolok, pluszt nem veszek, minőségi termékeket vásárolok, de abból is az olcsóbb árkategóriás termékeket.” (78 éves nő)

„... vásárlásaim során, olcsóbb közép árkategóriás termékeket vásárolok, csak abban az esetben költök nagyobb összeget, ha tényleg szükséges” (27 éves férfi)

„... átgondolom, hogy mit vegyek. Célirányos a vásárlásom.” (40 éves nő)

38. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

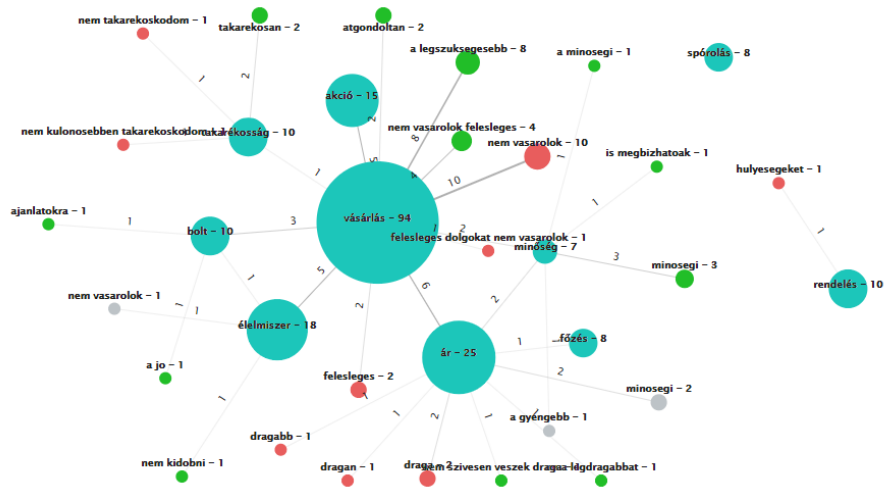
[Hogyan jelenik meg ez a takarékoskodás a mindennapjaiban?]

Forrás: Zurvey.io, saját szerkesztés

39. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)

[Hogyan jelenik meg ez a takarékoskodás a mindennapjaiban?]

Forrás: Zurvey.io

A vásárlás kifejezést alapvetően inkább pozitív polaritással említették a válaszadók, melyhez a leggyakoribb jellemzők a tudatos, céltudatos és okos megoldások jelentek meg. Összességében ezzel kapcsolatban az látszik, hogy a vásárlók igyekeznek megfontoltabban vásárolni ebben a helyzetben.

„... online vásárlásnál kivárom az ingyenes szállítást és a nagyobb akciót. Boltban próbálok lecsapni a jó ajánlatokra.” (25 éves nő)

„... csak a legszükségesebb termékeket vásárlom meg, igyekszem kihasználni az akciókat (figyelem az újságot).” (67 éves nő)

„Próbálok céltudatosan vásárolni, hogy ne feleslegesen vegyek meg olyan dolgokat, amiket később nem fogyasztok vagy használok el.” (23 éves férfi)

A tudatosságra törekvés nem csak a vásárlásban, de az ehhez kapcsolódó egyéb pénzügyi döntésekben is megjelenik.

„Nem megyek kávézóba. ha lehet, akciósan vásárolok, Supershop-on gyűjtök pontokat. Csenge unszolására könyvelő alkalmazást is elkezdtünk használni, hogy lássuk, hogyan mozog a pénz.” (31 éves férfi)

„Átnézzük az akciós újságokat, a készleteket, felesleges dolgokat nem vásárolunk.” (44 éves nő)

A szokásokban ezen kívül olyan változások figyelhetők meg, mint a gyakoribb főzés.

„Itthon többet tudok főzni ugyanannyi pénzből, kevesebb édességet, alkoholt veszek” (22 éves nő)

„Kevesebbet költök szórakozásra, ételrendelésre, inkább főzök otthon.” (27 éves nő)

„Mindig magunk főzünk, mindent megcsinálunk házilag.” (76 éves nő)

Beszámolnak a megkérdezettek az élvezeti cikkek (pl. alkohol, ruha stb.) vásárlásának, egyes szolgáltatások (pl. étterem) igénybevételének csökkentéséről is.

„Az otthoni főzés miatt több pénzt spórolok meg, online (használati tárgy) vásárlásakor a termék kiválasztására több időt tudok fordítani, így megtalálva a legkedvezőbb ár-érték arányú terméket.” (24 éves férfi)

„... főzünk, és azokat igyekszem nem kidobni. Nem rendelünk, nem járunk étterembe. Önellátók vagyunk.” (47 éves nő)

Arra is kíváncsiak voltunk, hogy a fogyasztók hogyan oldják meg a járvány alatt korlátozottan lehetséges kapcsolattartást. Mivel helyettesítik a személyes találkozásokat, milyen csatornák tudtak ebben az időszakban megerősödni.

A leginkább meghatározó kapcsolattartási eszközzé a telefon és az online megoldások váltak. A válaszokból gyakran tükröződött, hogy a közvetlen hozzátartozókkal az elsődleges összeköttetés ilyenkor a telefon (40. ábra).

„Telefonon, Skype-on videó hívással. Szokatlan a helyzet, hogy régóta nem találkoztam a családommal, de így is tudjuk tartani a kapcsolatot” (23 éves nő)

[Hogyan tartja a kapcsolatot a jelenlegi helyzetben a szeretteivel, barátaival? Hogyan éli meg ezt a helyzetet?]

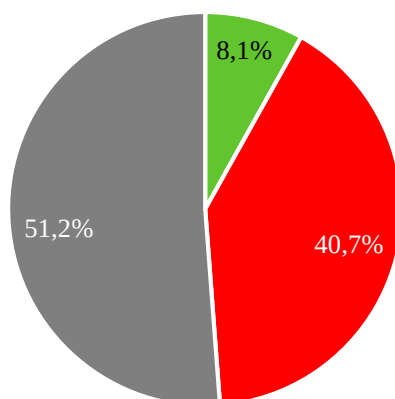
64

A távoli kapcsolattartás összességében inkább negatívan érintette a válaszadókat. A válaszaik 40,7%-a inkább negatív tartalmú, hangvételű volt (41. ábra). Saját bevallásuk szerint nehezen élték meg a távollétet a szeretteiktől és a személyesség hiányát.

41. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján

*[Hogyan tartja a kapcsolatot a jelenlegi helyzetben a szeretteivel, barátaival?
Hogyan éli meg ezt a helyzetet?]*

■ pozitív ■ negatív ■ semleges

Forrás: Zurvey.io alapján, saját szerkesztés

„Nehezen élem meg, mert nem láthatom őket. Főleg a családommal kapcsolatban, mert ritkán jártam haza és most még ritkábban tudok a kialakult helyzet miatt menni szüleimhez, nagymamámhoz.” (22 éves nő)

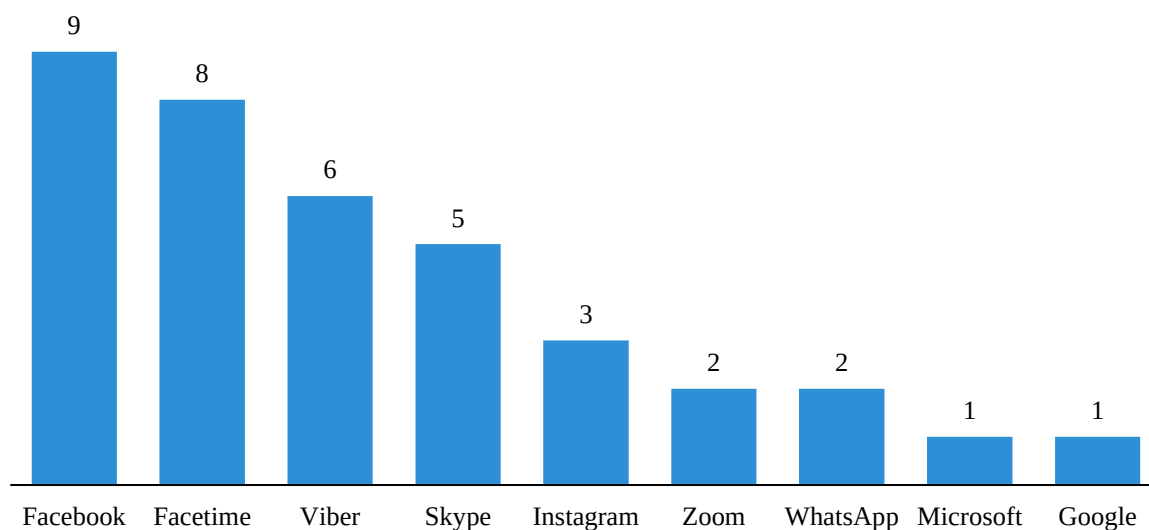
„A barátaim szempontjából kicsit rosszabb, mert nem beszélgethetünk és érintkezhetünk. ez pedig frusztrál.” (37 éves nő)

„Amikor jönnek hozzám a gyermekeim, vagy az unokáim, nekem ez a legrosszabb, hogy most ritkábban láthatom őket, és nem tudom velük tartani a kapcsolatot. Szomorúnak érzem magam emiatt.” (71 éves nő)

Az online kapcsolattartás esetében elsősorban a Facebook-ot és a különböző közvetlen üzenetküldő alkalmazásokat (FaceTime, Viber, WhatsApp), illetve a videóchat alkalmazásokat (Skype, Zoom, Google Meet) emelték ki a felhasználók (42. ábra).

42. ábra: Online kapcsolattartás felülete (leggyakoribb említések) (db)

[Hogyan tartja a kapcsolatot a jelenlegi helyzetben a szeretteivel, barátaival?]

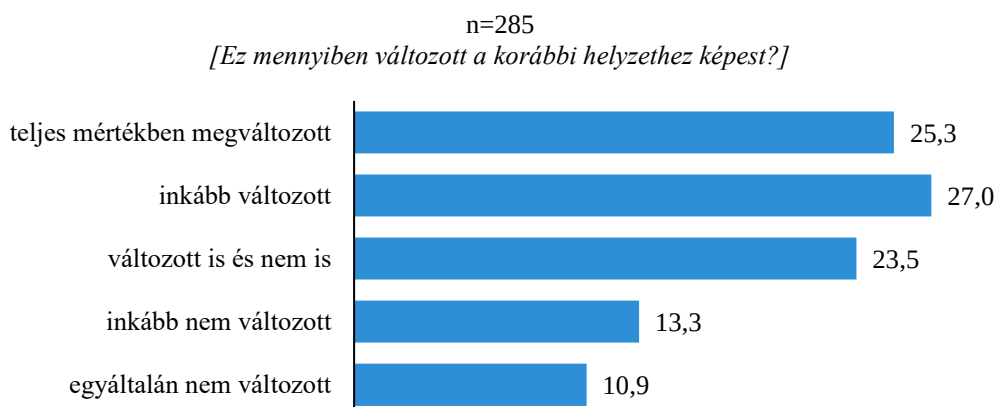

Forrás: saját szerkesztés

Ez mennyiben változott a korábbi helyzethez képest? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem változott, vagyis ugyanígy tartotta a szeretteivel a kapcsolatot, az 5 pedig, hogy teljes mértékben megváltozott, vagyis teljesen!

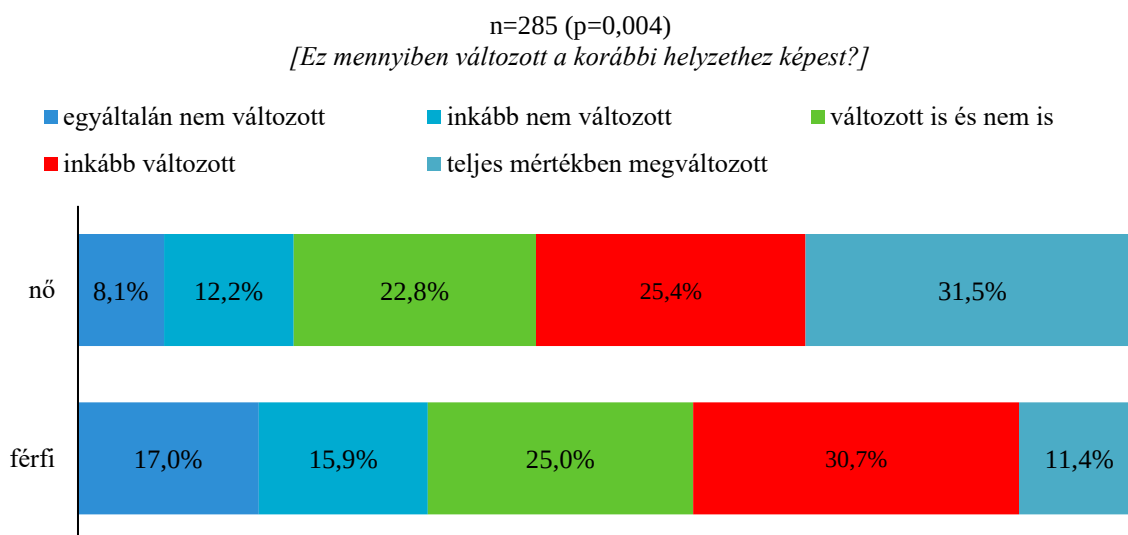
Összességében a 43. ábra is jól szemlélteti, hogy a válaszadók több mint fele (52,3%) számára megváltoztak a kapcsolattartás körülményei a járványhelyzet ideje alatt. Ennek a változásnak a szubjektív érzékelése nemek és generációk szerint is eltérést mutat. Leginkább az idősebb korosztályba tartozó (59,1%) nők (56,9%) érezték úgy, hogy a kapcsolattartásuk módja megváltozott a korábbi gyakorlathoz képest. (44-45. ábra)

43. ábra: Kapcsolattartás változása (%)

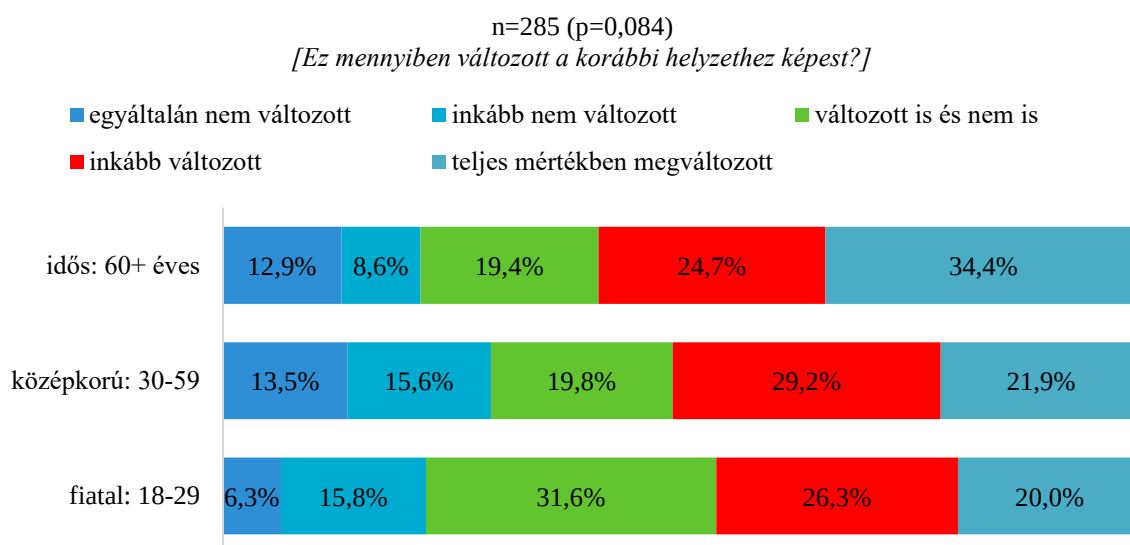
Forrás: saját szerkesztés

44. ábra: Kapcsolattartás változásának megítélése nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

45. ábra: Kapcsolattartás változásának megítélése generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

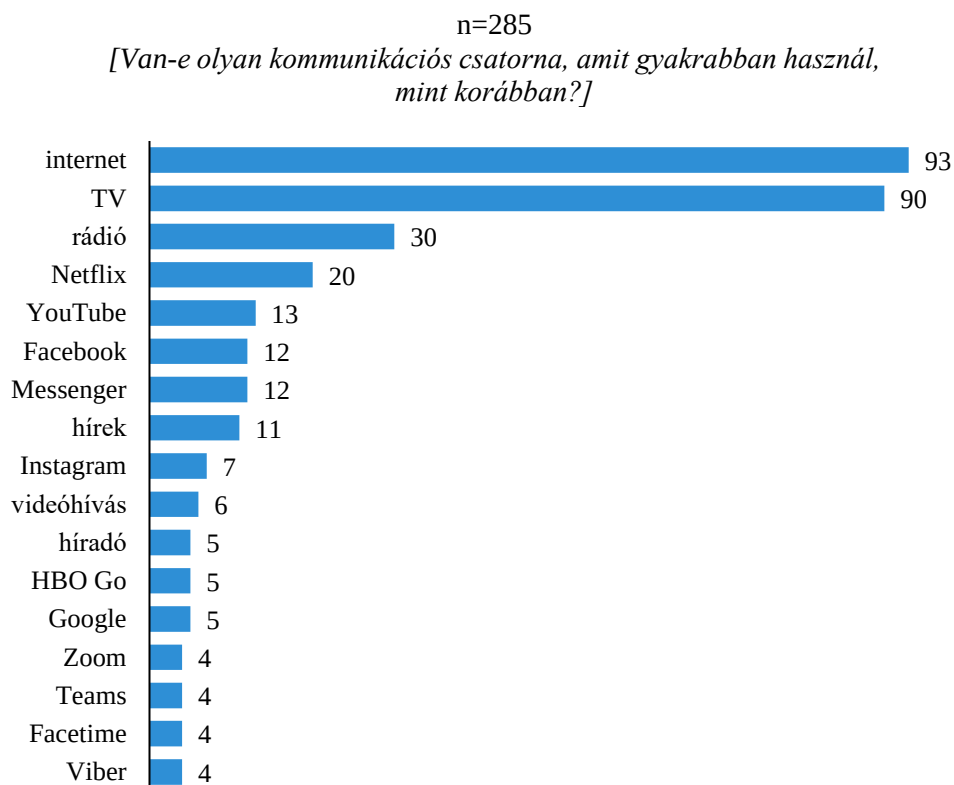
4.6. Tájékozódás

A kapcsolattartás mellett az általános médiafogyasztás és tájékozódás is a kutatási kérdések egy meghatározó részét jelentette. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a járványhelyzet alatt és ezzel kapcsolatban honnan gyűjtenek információt a felhasználók és milyen csatornákat gondolnak hitelesnek.

Van-e olyan kommunikációs csatorna, amit gyakrabban használ, mint korábban (pl. tájékozódásra, tartalomfogyasztásra, szórakozásra)? (A kérdezőnek segítség: Gondoljon itt tévére, rádióra, internetre stb.) Kérem, sorolja fel ezeket!

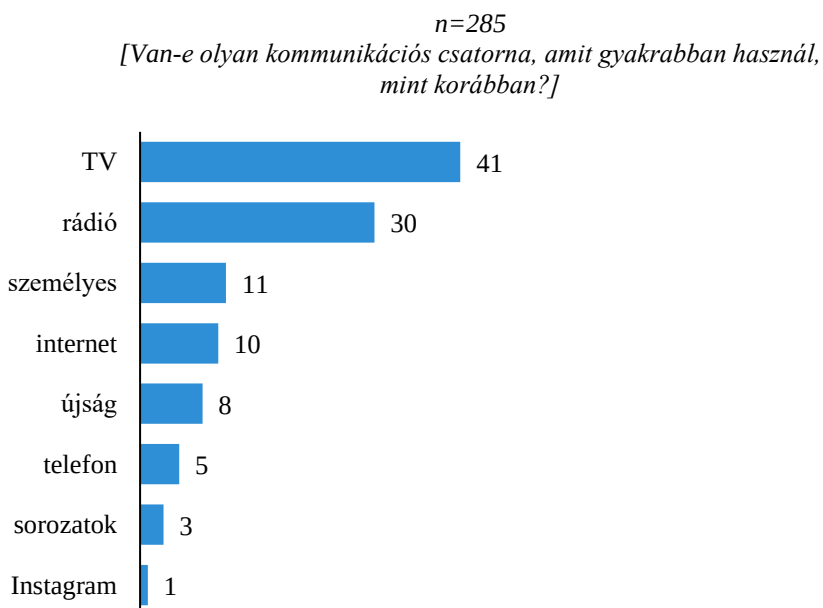
Érthető módon az internethasználat volt az első, melynek felhasználása a karantén alatt jelentősen növekedett. Érdekes azonban megfigyelni, hogy míg az olyan hagyományos csatornák, mint a tévé vagy a rádió használata részben növekedett (46. ábra), de vannak olyan csoportok, akik éppen ezekről a médiumokról mondtak le (47. ábra).

46. ábra: A karanténban gyakrabban használt kommunikációs csatornák (db)

Forrás: saját szerkesztés

47. ábra: A karanténban ritkábban használt kommunikációs csatornák (db)

Forrás: saját szerkesztés

Ötfokozatú skálán jelezze, hogy mennyire követi a koronavírussal kapcsolatos híradásokat? Jelezze az 1, hogy egyáltalán nem követi, az 5 pedig, hogy teljes mértékben követi!

A válaszadók 50,6%-a nyilatkozta, hogy követi a koronavírussal kapcsolatos híradásokat és mindössze 21,4% mondta, hogy nem teszi ezt (48. ábra).

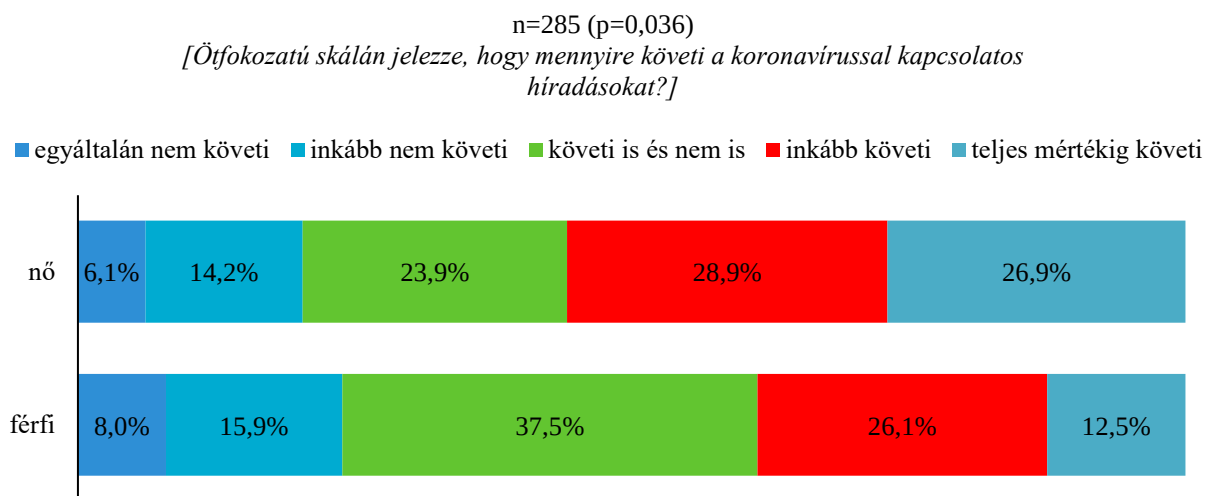
Szignifikáns eltérést mutatnak ebben a kérdésben is a nemek ($p=0,036$), illetve a generációk ($p=0,000$). A 49. és 50. ábrák is azt illusztrálják, hogy elsősorban a középkorú és idősebb korosztályra, illetve a nőkre jellemző, hogy követik a járványhelyzettel kapcsolatos híreket.

48. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése (%)

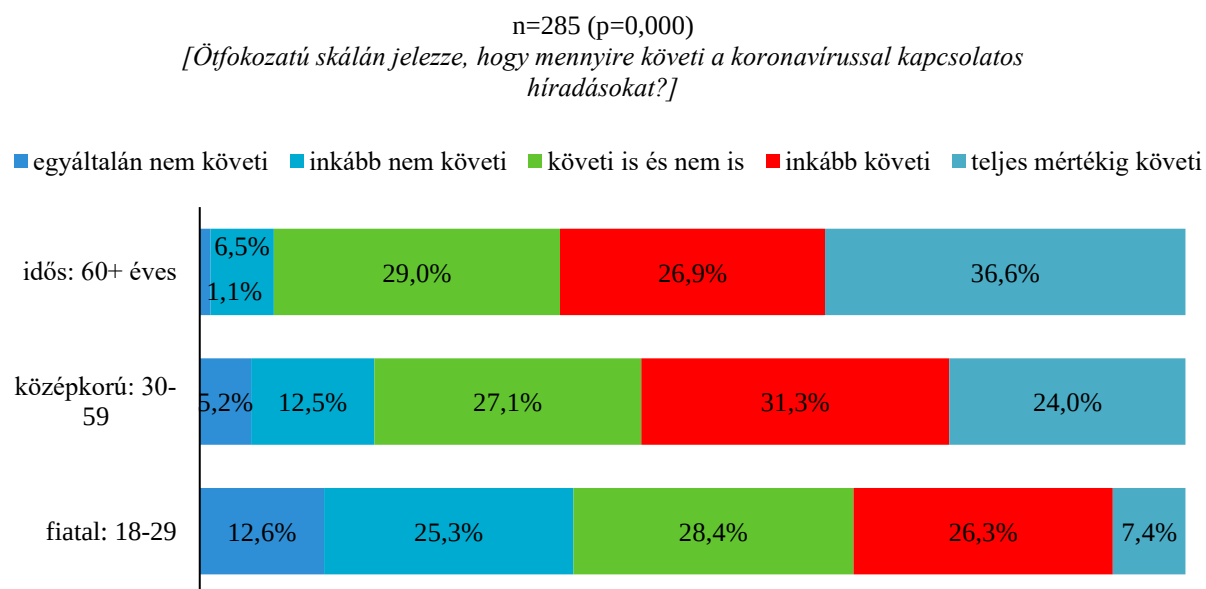
Forrás: saját szerkesztés

49. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

50. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése generációk szerint

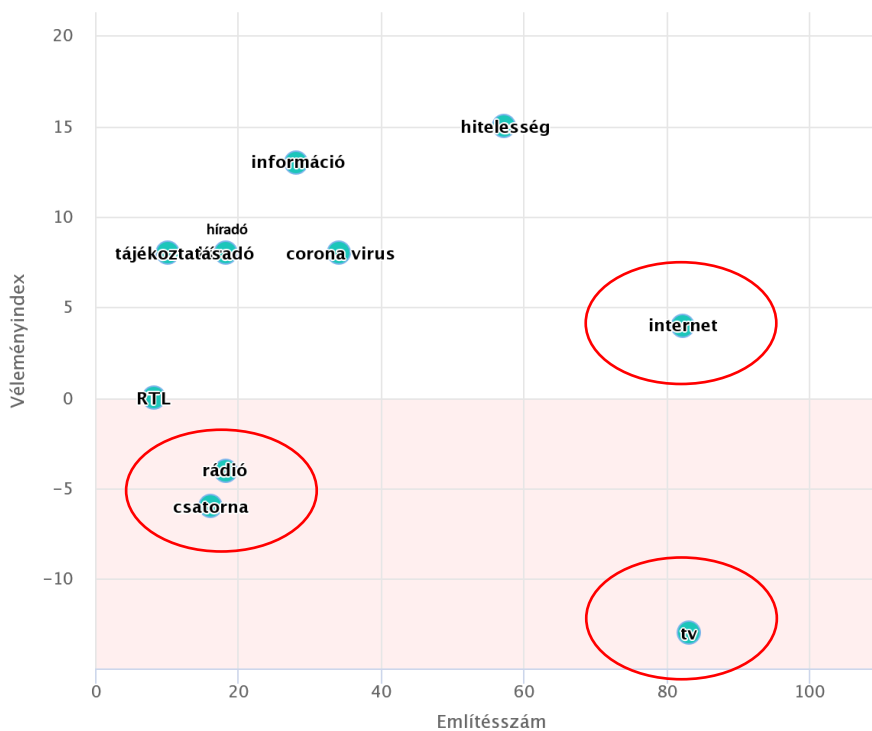
Forrás: saját szerkesztés

Ön melyik kommunikációs csatornát tartja a koronavírussal kapcsolatban a leginkább hitelesnek? Miért?

A 51. ábra az érintett kérdésre adott válaszokból nyert kulcsszavakat ábrázolja az említések gyakorisága és átlagos polaritása (véleményindex) alapján. Ezek alapján jól látszik a hagyományos csatornák és az interneten közölt tartalmak megítélésének különbsége. Míg az online tartalmakról jellemzően inkább pozitívan nyilatkoztak a válaszadók, addig a hagyományos csatornák (tévé, rádió, újság) hitelességét nagyobb arányban negatívan értékelték.

51. ábra: Tématérkép a 10 leggyakoribb feltárt kulcsszó alapján

[Ön melyik kommunikációs csatornát tartja a koronavírussal kapcsolatban a leginkább hitelesnek? Miért?]

Forrás: Zurvey.io

Internettel kapcsolatos vélemények:

„Az interneten található koronavírussal kapcsolatos covid-19 nevű oldal. Mert azokból a hírekből, amit hallok, ezt találom a legelfogadhatóbbnak!” (65 éves nő)

„Az interneten a megbízható, hiteles forrásokat tartom a leginkább hitelesnek, mert korábbi pozitív tapasztalataim vannak velük kapcsolatban.” (47 éves nő)

„Internet, de általában az sem megbízható.” (43 éves férfi)

„Internet. Több oldalon keresztül lehet tájékozódni az interneten a jelenlegi helyzetről.” (21 éves nő)

„Én az internetről tájékozodom. Elolvasok több portált is, majd átlagot vonok, és levonom a következtetéseket.” (59 éves férfi)

„Internetet, bár fennáll a veszélye az álhír terjesztésének. A koronavirus.gov.hu-n szoktam tájékozódni, mert úgy gondolom, hogy ez egy megbízható oldal.” (23 éves férfi)

Tévével kapcsolatos vélemények:

„A televízióban és rádióban szinte csak rossz hírt hallunk, ezért nem szeretünk belegabalyodni.” (87 éves férfi)

„A tévében mindig meghallgatom, amit mondanak, de inkább jobb nem hallgatni ezt a sok örültséget.” (83 éves nő)

„Híradót a tévében egyáltalán nem nézek.” (45 éves férfi)

„Rádió vagy tévé azért, mert nem tud bárki bármit bementeni, kisebb az idegenkezűség lehetősége. Ezeket megbízhatóbbnak tartom.” (25 éves férfi)

4.7.Szabadidős tevékenységek

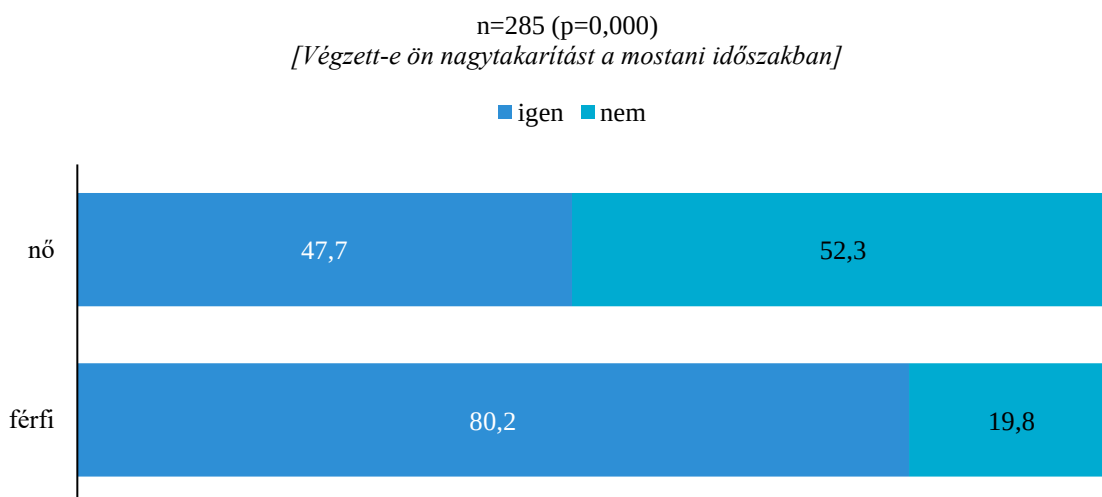
Végzett-e ön nagytakarítást a mostani időszakban?

A vizsgálat arra is kitért, hogy milyen változások figyelhetők meg a megkérdezettek szabadidő-felhasználása kapcsán. A szabadidős tevékenységek egyik kérdéscsoportjának fókuszában az állt, hogy végeztek-e a válaszadók nagytakarítást az elmúlt időszakban, foglalkoztak-e a járvány okozta megváltozott helyzetben olyan típusú rendrakással, selejtezéssel, mint például a ruhatár áttekintése vagy éppen egyes tárgyaktól való megszabadulás.

A megkérdezettek (n=285) 70%-a végzett nagytakarítást ebben az időszakban, valamivel kevesebb mint egyharmaduk pedig nemmel válaszolt. Szignifikáns kapcsolat (p=0,000)

figyelhető meg a válaszadó neme és a kérdésre adott válasz között, azaz inkább a nők azok, akik nagytakarítást végeztek a járványidőszak alatt, a nők 80%-a válaszolt igennel, míg a férfiaknak alig a fele (52. ábra). A generációk között nem figyelhető meg szignifikáns különbség a nagytakarítás végzése kapcsán.

52. ábra: Nagytakarítási szokások a vírushelyzetben nemek szerint (%)

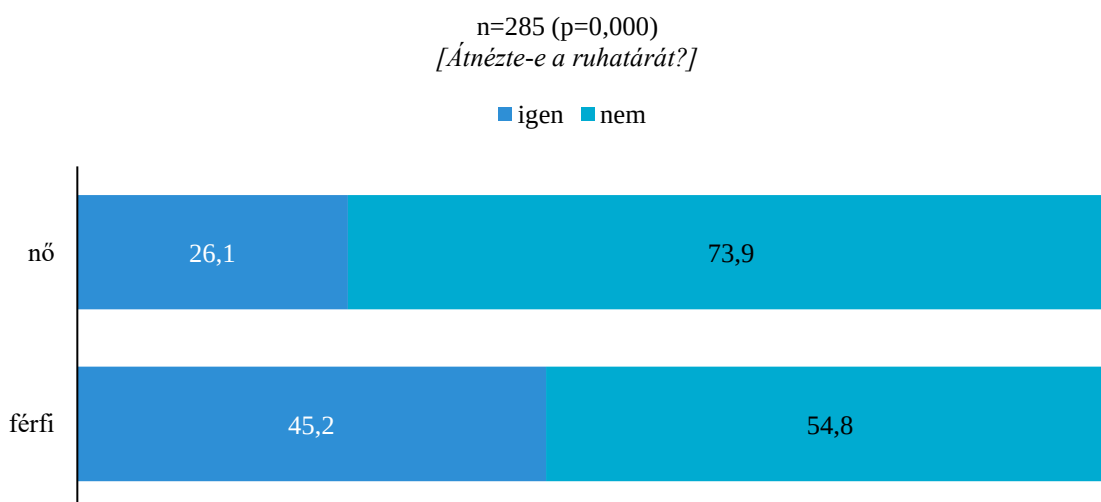

Forrás: saját szerkesztés

Átnézte-e a ruhatárát?

A ruhatár áttekintése viszont nem volt meghatározóan jellemző a megkérdezetti csoportban (n=285), a válaszadók 61%-a nem foglalkozott ruháinak áttekintésével. Szignifikáns kapcsolat ebben az esetben is csak a nemmel kapcsolatosan figyelhető meg, azaz, bár összességében többen nem foglalkoztak a ruhatár áttekintésével, mégis inkább a nőknél jelent meg ez a tevékenység. (53. ábra)

53. ábra: Ruhatár karbantartása nemek szerint (%)

Forrás: saját szerkesztés

Ennél még valamivel kevésbé volt az jellemző, hogy megszabadultak volna tárgyaktól ebben az időszakban, a válaszadók (n=285) 62%-át nem jellemezte ez a tevékenység a járványidőszakban. Ennek kapcsán is megvizsgáltuk, hogy kapcsolatban van-e ez a tevékenység a nemmel vagy éppen adott generációhoz való tartozással, de egyik esetben sem mutatkozott meg szignifikáns összefüggés.

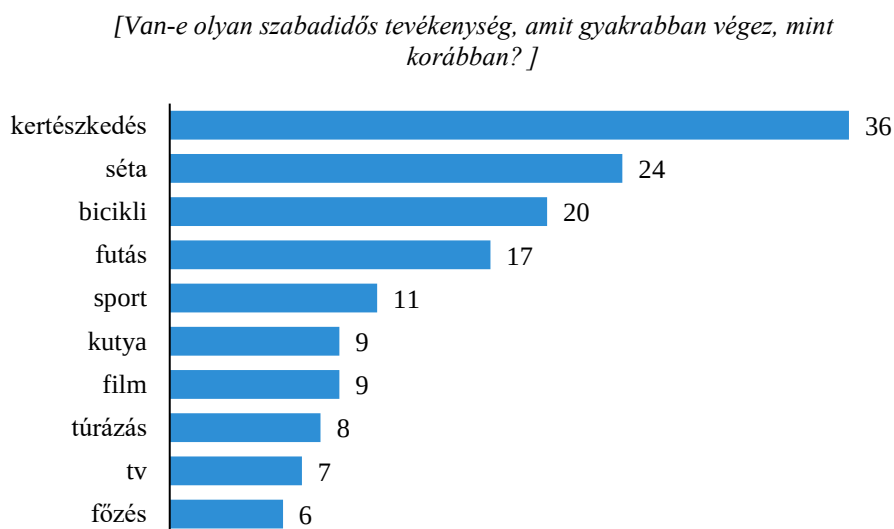
Van-e olyan szabadidős tevékenység, amit gyakrabban végez, mint korábban? Van-e olyan szabadidős tevékenység, amit ritkábban végez, mint korábban? Jellemző-e Önre a jelenlegi helyzetben, hogy olyan szabadidős tevékenységet végez, amire korábban nem volt ideje? Ha igen, melyek ezek a tevékenységek?

A megváltozott élethelyzet azért is hívhat elő a megszokottól eltérő szabadidőeltöltési tevékenységeket, mert megjelenhettek dolgok, amikre több vagy kevesebb időnk van, sőt, bizonyos tevékenységeket esetleg fontosabbnak találunk, mint korábban. A válaszadókat arra kértük, beszéljenek azokról a tevékenységekről, amelyekre az elmúlt időszakban gyakrabban volt idejük, mint korábban, vagy éppen ritkábban tudták azt végezni.

A válaszadók (n=284) 60%-a jelezte, hogy van olyan szabadidős tevékenység, amelyet gyakrabban végez, mint korábban (n=172), a tevékenységek említésekor pedig olyan időtöltések mutatkoztak, mint a kertészkedés, a séta és a sportok, kevésbé gyakran említették a

filmeket és a tv-t, illetve a főzést. A nyílt válaszokban leggyakrabban előforduló 10 szó megjelenését az alábbi 54. ábra szemlélteti.

54. ábra: Gyakrabban végzett szabadidős tevékenységek - leggyakoribb címkék (db említés)

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

A szabadtéren végezhető szabadidős tevékenységek előtérbe kerülését a megváltozott helyzet is életre hívhatta, de azt is figyelembe kell venni, hogy éppen a tavaszi időszak került vizsgálat alá, amely amúgy is a kerti tevékenységek ideje. Megjelenik mindemellett az „egészségügyi séta” fogalma is, mint gyakori szókapcsolat.

„Sokat vagyok a kertben és a virágaimmal foglalkozom.” (79 éves nő)

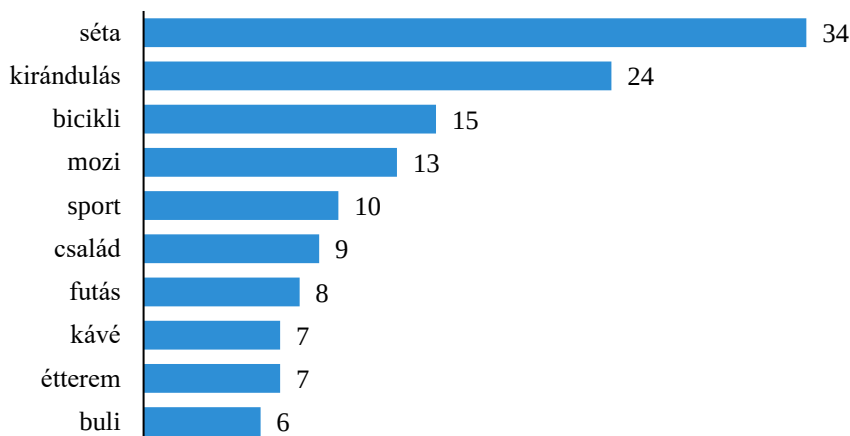
„Ki szoktam menni az udvarra, illetve az utcára sétálni. Erre korábban nem igazán volt időm.” (62 éves nő)

„A kerti munkát, de nem azért, mert koronavírus van, hanem mert most kell csinálni.” (44 éves nő)

Hasonló arányban, 61%-ban jelezték a válaszadók (n=285) azt is, hogy van olyan szabadidős tevékenység, amit ritkábban tudnak végezni, mint korábban. A válaszokban a 10 leggyakrabban előforduló címkét az alábbi 55. ábra mutatja.

55. ábra: Ritkábban végzett szabadidős tevékenységek - leggyakoribb címkék (db említés)

[Van-e olyan szabadidős tevékenység, amit ritkábban végez, mint korábban?]

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

A válaszok alapján alapvetően olyan dolgokat végeznek a válaszadók ritkábban, amelyekről a pandémia idején a korlátozások miatt kellett lemondaniuk.

„Mivel nem lehet színházba és sporteseményekre járni, így ezek most teljesen kiestek.” (50 éves nő)

„Mindent, amit nem lehet, tehát étterembe járás, mozi, színház látogatása, csoportos sportolás.” (26 éves férfi)

„Barátok, rokonok meglátogatása is teljesen leálltak.” (66 éves férfi)

Érdekes azonban, hogy bár kisebb előfordulásban, mint a járványhelyzet alatt a gyakrabban végzett tevékenységeknél, mégis a ritkábban végzett szabadidőeltöltési tevékenységeknél is a séta, a biciklizés jelenik meg az első helyeken a címkék között, kiegészülve a kirándulással. Ez is a belső vagy külső indíttatásból bekövetkező kijárási korlátozások hívhatják életre, vagy az egyébként megszokott napi mozgás elmaradása, ahogy azt az alábbi idézetek is mutatják.

„Sétálás, mert hoznak-visznek a munkába.” (51 éves nő)

„Kirándulás más városokba.” (62 éves nő)

„Ritkábban megyek ki a szabadba, legyen az séta vagy kirándulás.” (23 éves férfi)

A válaszadók (n=285) mindössze egyharmada, 95 fő jelezte, hogy jellemző rá a megváltozott helyzetben olyan tevékenység végzése, amire korábban nem volt ideje. A 10 leggyakoribb kulcsszó között, ami a válaszadók említéseiből kerültek meghatározásra, ismét a kertészkedés jelenik meg meghatározóan, valamint a kutya, és a sorozatnézés. Az ilyen jellegű tevékenységeket az alábbi 56. ábra szófelhője szemlélteti.

56. ábra: Témafelhő a válaszokból feltárt kulcsszavakból

[Jellemző-e Önre a jelenlegi helyzetben, hogy olyan szabadidős tevékenységet végez, amire korábban nem volt ideje? Ha igen, melyek ezek a tevékenységek?]

Forrás: Zurvey.io

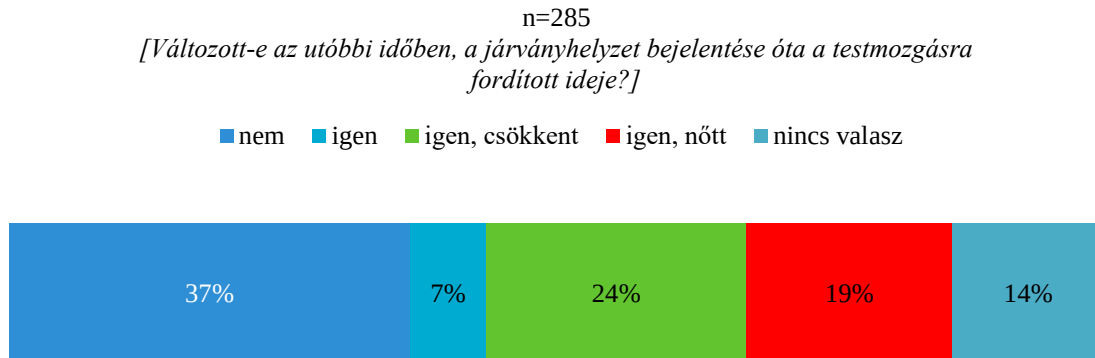
Az említett tevékenységek közül polaritás szempontjából kiemelkedik pozitív szóként a kutya.

„Többet tudok foglalkozni a kutyámmal.” (22 éves nő)

„Olvasás, játék a kutyával.” (16 éves nő)

Kvantitatív módon is vizsgáltuk egyes, általunk kiemelt tevékenységek változásait, arra kértük a válaszadókat, válaszolják meg, hogy változott-e az elmúlt időben, a járványhelyzet bejelentése óta a testmozgásra fordított idejük. A válaszadók (n=285) válaszait kategóriákba rendeztük, amelyeket az alábbi 57. ábra mutat be. 14%-os nem válaszolás mellett a válaszadók 37%-ának nem változott a testmozgásra fordított ideje az elmúlt időszakban, míg a csoport fele változásról beszélt. Azok között, akik azt is részletezték, milyen irányban változott ez az idő, 5 százalékponttal többen vannak azok, akik csökkent időről számoltak be.

57. ábra: Testmozgásra fordított idő változása

Forrás: saját szerkesztés

A válaszokból válogatott néhány idézet alább bemutat néhány okot:

„Vízilabdázóként nincs lehetőségem úgy sportolni, mint korábban.” (24 éves férfi)

„A testmozgásra fordított időm jelentős mértékben csökkent.” (35 éves nő)

„Igen, változott, mert nem mehetek el sétálni.” (66 éves nő)

„A napi séta a munkahelyemre is nullára csökkent.” (26 éves nő)

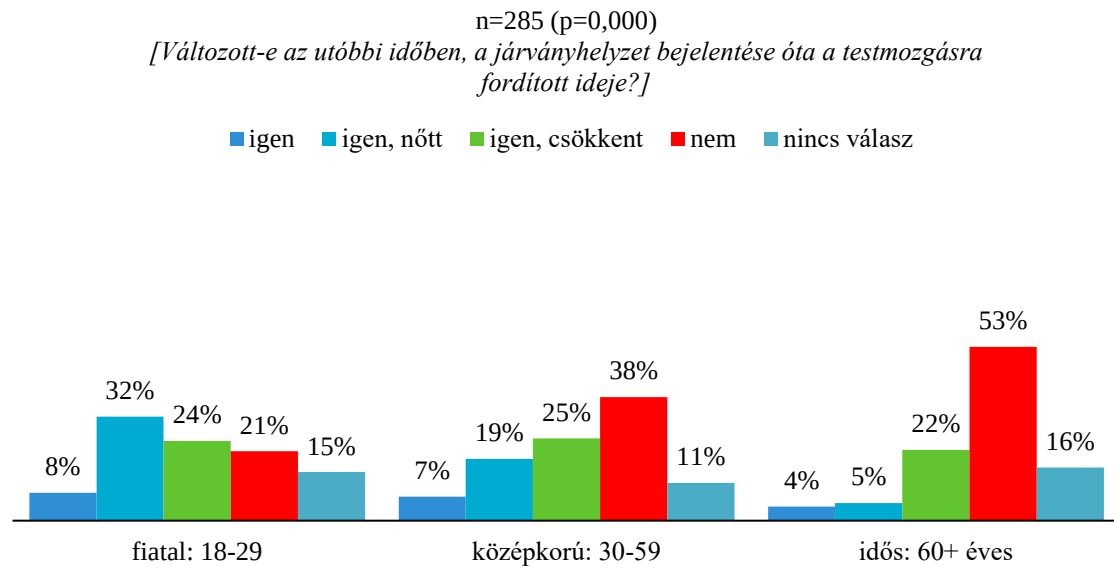
„Úgy, hogy biciklivel járok munkába.” (22 éves férfi)

„Kint szoktam kertészkedni, az elég jó testmozgás.” (83 éves nő)

„... mert le kell valahogy vezetni a felesleges energiát” (26 éves férfi)

A válaszadó neme, generációs besorolása és az adott válasza közötti kapcsolatot vizsgálva megállapítható, hogy szignifikáns ($p=0,000$) különbség van a generációk válaszai között (érdekes, hogy a többi kiemelt tevékenység kapcsán is szignifikáns kapcsolat csak a generáció tekintetében figyelhető meg). Az alábbi 58. ábrán látható, hogy leginkább az időseknél nem változott az erre szánt idő a korábbiakhoz képest, ők jelezték a csoportok közül a legkevésbé azt is, hogy nőtt, azt is, hogy csökkent volna. A fiataloknál nőtt a leginkább a testmozgásra szánt idő, ugyanakkor magas arányban jelezték azt is, hogy csökkent. A középgenerációhoz tartozóknál is, az idősekhez hasonlóan, inkább nincs változás, de ha van is, inkább kevesebb idejük van edzeni.

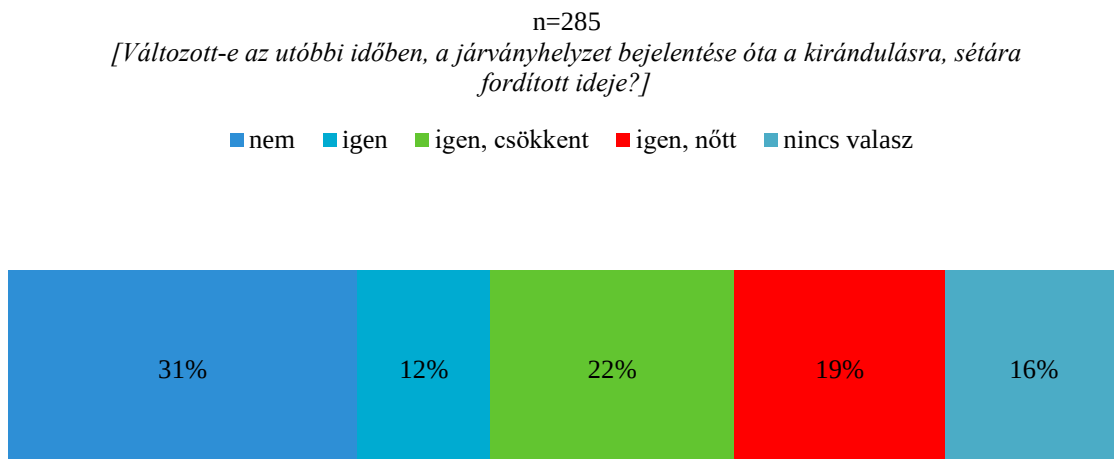
58. ábra: Testmozgásra szánt idő változása nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

Ahogy az alábbi 59. ábra mutatja, a kirándulásra, sétára fordított idő is a testmozgáshoz hasonlóan, de valamivel jobban változott (6 százalékponttal alacsonyabb a nem válaszok aránya, 5 százalékponttal magasabb az igeneké és 2 százalékponttal kevesebben válaszolták azt, hogy csökkent volna) (n=284).

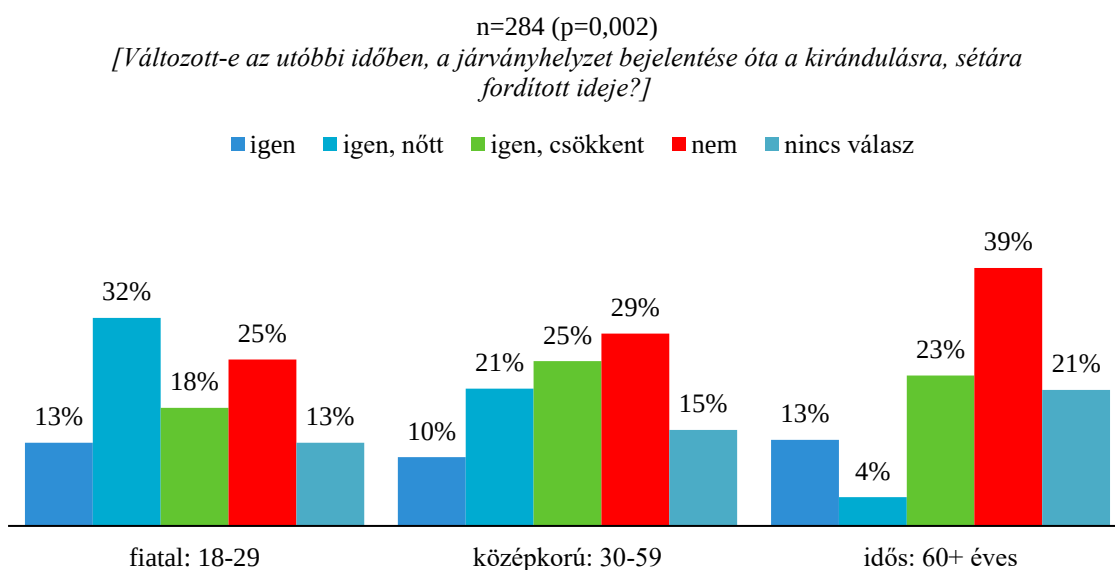
59. ábra: Kirándulásra, sétálásra szánt idő változása

Forrás: saját szerkesztés

Szignifikáns kapcsolat itt is csak a generációs csoportok között figyelhető meg ($p=0,002$). A generációk válaszait megvizsgálva látható (60. ábra), hogy minél idősebb a válaszadó, annál inkább nem változott a kirándulásra, sétára fordított ideje az elmúlt időszakban. Igaz ez a változásra is, a fiatalok jelezték leinkább, hogy nőtt az erre fordított idejük, míg a középgeneráció tagjai érezték leginkább azt, hogy csökkent.

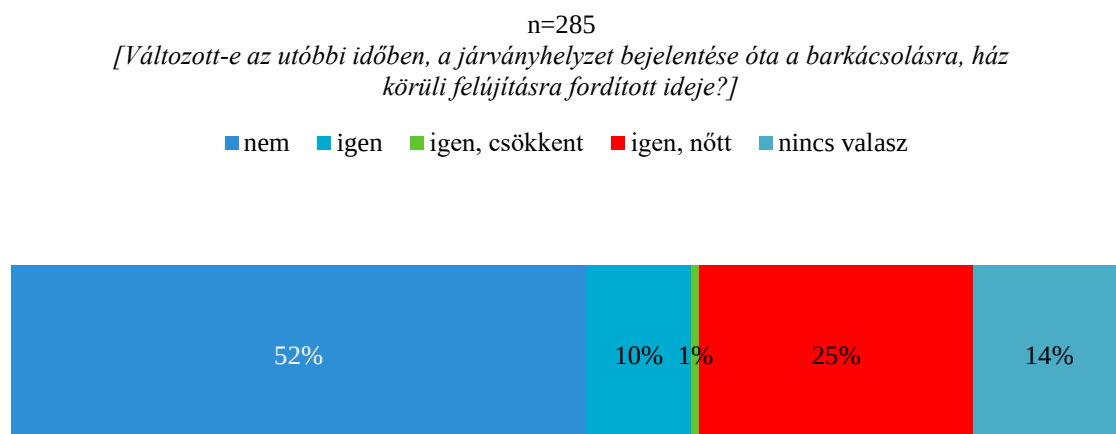
60. ábra: Kirándulásra, sétálásra szánt idő változása generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

A barkácsolásra, ház körüli felújításokra szánt idő a járványhelyzet bejelentése óta a válaszadók ($n=285$) több mint felénél nem változott, akinél változott, ott viszont jellemzően inkább nőtt (61. ábra).

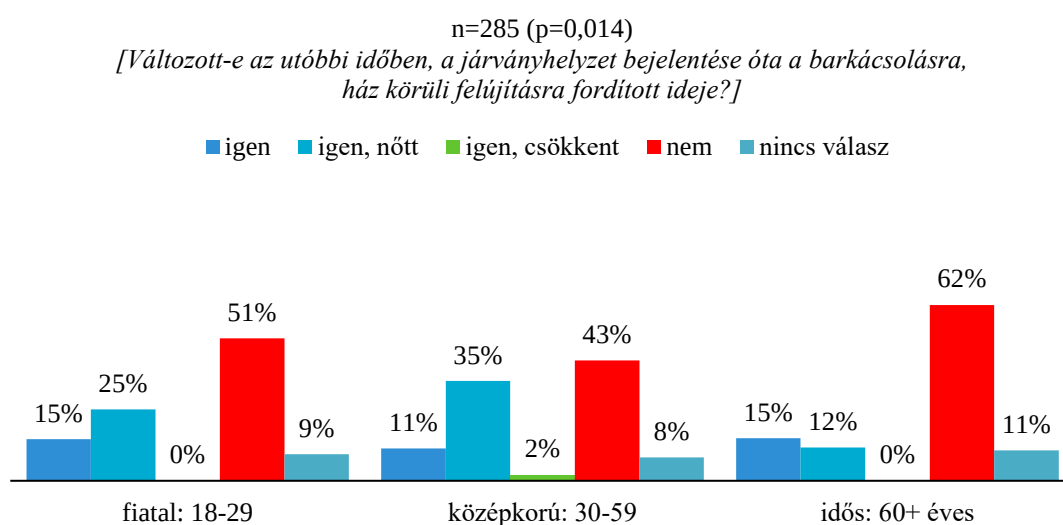
61. ábra: Barkácsolásra, ház körüli felújításra szánt idő változása

Forrás: saját szerkesztés

Érdekes viszont, hogy ezek a válaszok sem mutattak szignifikáns összefüggést a nemekkel, a generációs kategóriákkal viszont annál inkább ($p=0,014$). Leginkább az idős generáció tagjainál nem változott az ilyen tevékenységekre fordított idő, őket a fiatalok követik. A legerősebb változást a középkorosztály tagjai mutatták, ők jelzik leginkább, hogy nőtt az ilyen tevékenységekre fordított idejük (62. ábra).

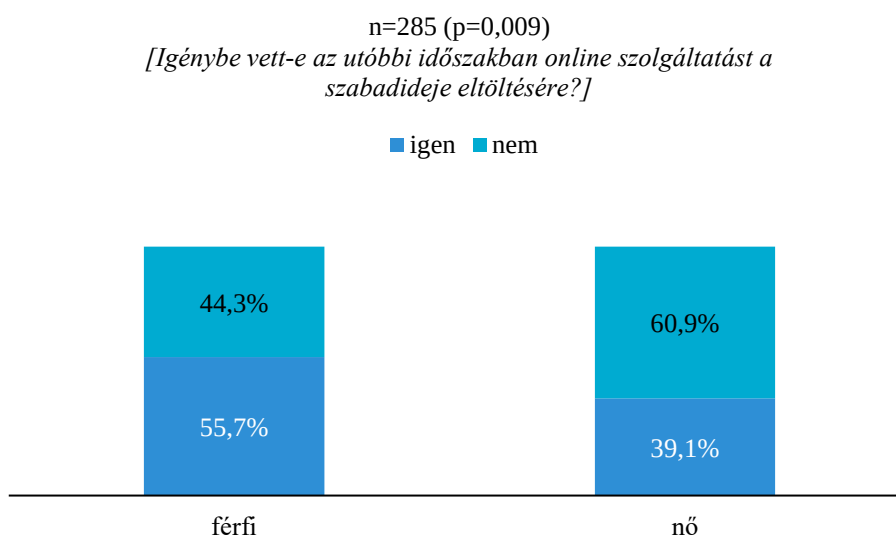
62. ábra: Barkácsolásra, ház körüli felújításra szánt idő változása generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

Az elmúlt időszak fizikai korlátozásai alternatívát vagy fokozottabb használatot hoztak, hozhattak az online szolgáltatások terén. A válaszadók (n=285) 56%-a azonban nem vett igénybe ilyet az utóbbi időszakban szabadideje eltöltésére. A válaszok összefüggésben vannak a válaszadó nemével ($p=0,009$) és a generációs besorolásával is ($p=0,000$). A nemekkel való kapcsolat azt mutatja (63. ábra), hogy a férfiakra inkább volt jellemző ebben az időszakban az online szolgáltatások fogyasztása (56%), míg a nők mindössze 40%-a válaszolt igennel erre a kérdésre.

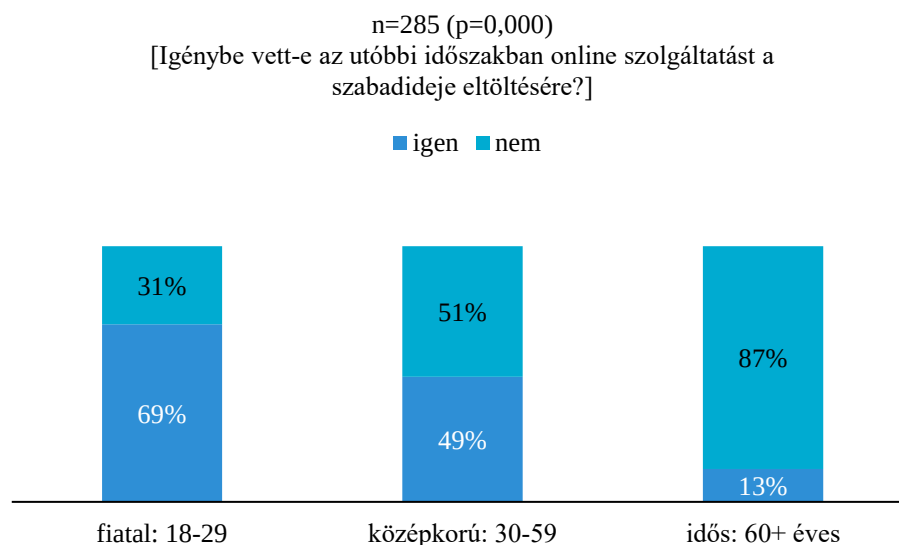
63. ábra: Szabadidős online szolgáltatás igénybevétele nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

A generációs besorolás is szignifikáns kapcsolatban van az online szolgáltatások igénybevételével a járványidőszak alatt. Ahogy az a 64. ábrán is látszik, egyértelműen a fiatalabbak vettek inkább igénybe online szolgáltatásokat, minél idősebb valaki, annál kevésbé válaszolt igennel erre a kérdésre. A fiatalok 70%-a válaszolt igennel, a közép korosztálynak kevesebb mint a fele, az idősek mindössze 13%-a.

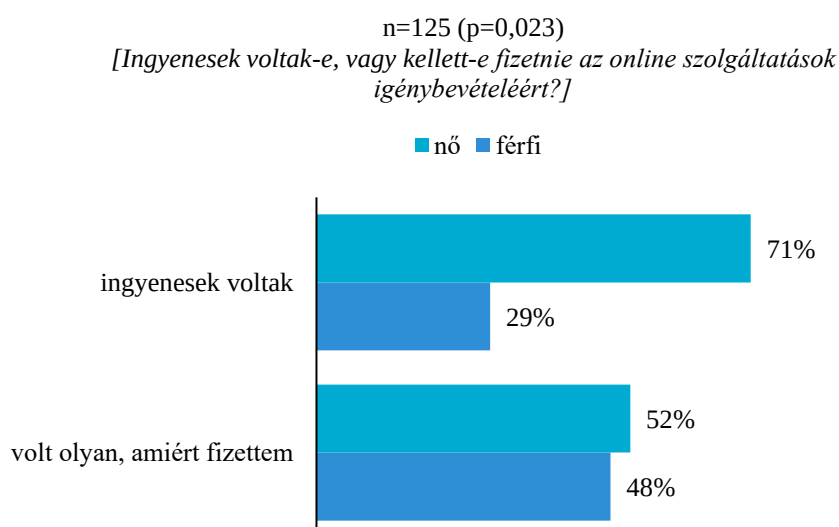
64. ábra: Szabadidős online szolgáltatás igénybevétele generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

Azok közül, akik igénybe vettek ebben az időszakban online szolgáltatást, 63 fő ingyenesen tette ezt, 62 fő pedig fizetett érte (n=125). Az ingyenesen igénybe vehető online szolgáltatások inkább a nők körében voltak népszerűek, míg a fizetős szolgáltatások mindkét nemnél közel egyformán megjelentek. A két változó között szignifikáns kapcsolat van (p=0,023) (65. ábra).

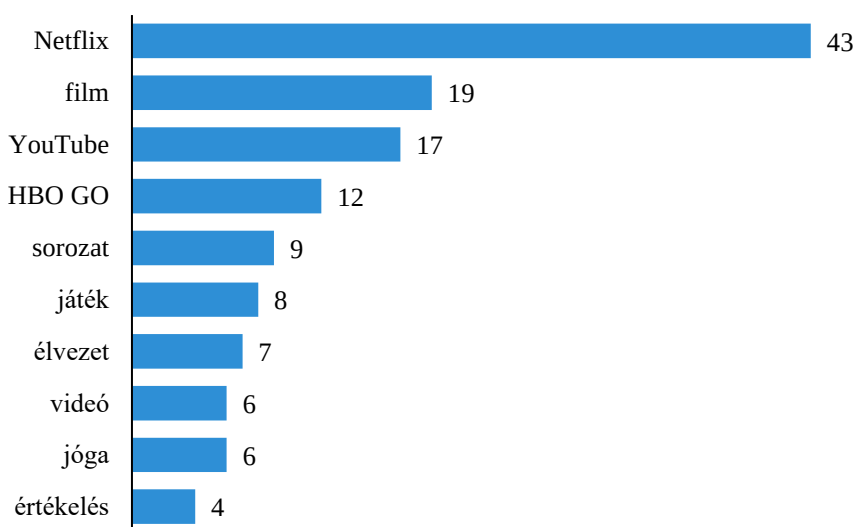
65. ábra: Ingyenes és fizetős online szolgáltatások igénybevétele nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók értékelték az igénybe vett online szolgáltatásokat is. Az alábbi 66. ábra a 10 leggyakrabban előforduló címkét szemlélteti. Látható, hogy elsősorban a filmek, sorozatok kerültek előtérbe a válaszokban, a Netflix magasan a legtöbbször fordult elő a válaszokban, amit a film, a YouTube és az HBO GO követi, valamint a sorozat. A leggyakrabban említett címkék második szakaszában megjelenik a játék, az élvezet, a videó és a jóga is.

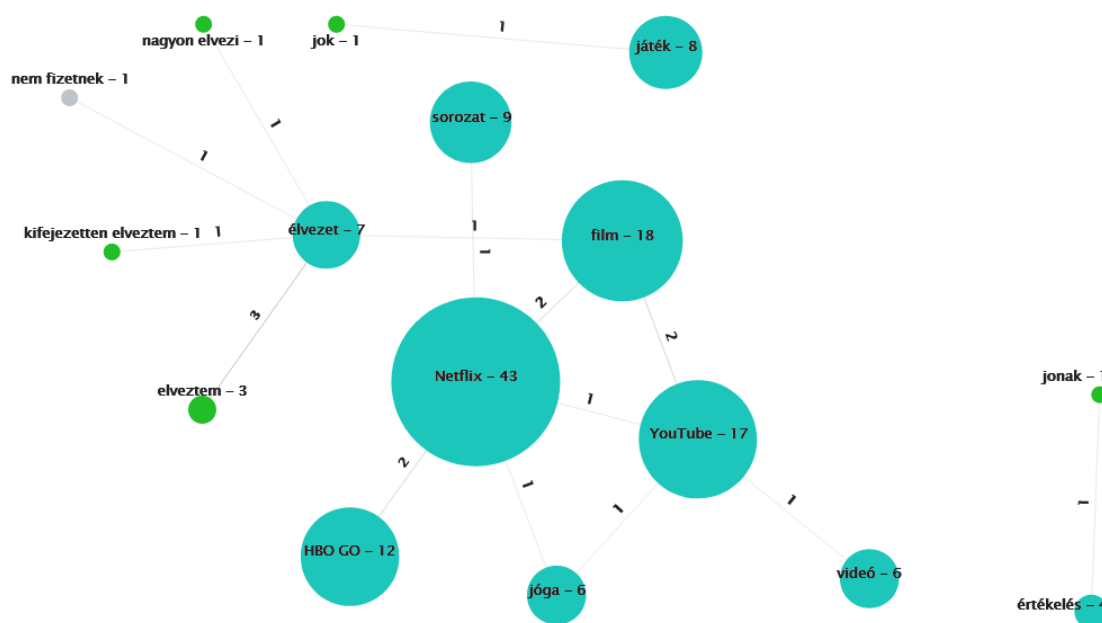
66. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés)

Forrás: Zurvey.io alapján saját szerkesztés

Az alábbi említésgráf a leggyakrabban említett címkék közötti kapcsolatot mutatja (67. ábra).

67. ábra: Említésgráf a címkék kapcsolatairól (db említés)

Forrás: Zurvey.io

Ahogy az alábbi idézetekből látszik, a válaszadók alapvetően szeretik azokat az online szolgáltatásokat, amiket igénybe vettek, a film- és sorozatnézés mellett megjelennek az online sportórák. Kevés negatív értékelés jelenik meg a válaszokban. Az online játékoknál van, aki megemlíti azt is, hogy kapcsolattartásra is alkalmasak.

„Netflix, azt szeretem. Mindig találok olyat, ami tetszik. Beiratkoztam egy online portugál nyelvkurzusra. Egy portugál csaj tartja realtime, és a világ minden pontjáról vannak.” (46 éves férfi)

„Online jógáztam, és nagyon tetszett, élveztem.” (27 éves nő)

„Netflixre előfizettem, nagyon hasznos és szórakoztató.” (26 éves férfi)

„Online pilates óra, és nagyon jók a benyomásaim.” (29 éves nő)

„Online jóga, nagyon tetszett, a továbbiakban is fogom folytatni.” (24 éves nő)

„Online sportórák, nagyon élveztem és pénztárcabarát.” (49 éves nő)

„Netflix, több sorozatot nézek mostanában, szerintem tök jó.” (26 éves nő)

„Számítógépeztem, játszottam a barátaimmal. Jó, mert így tartom a kapcsolatot velük.” (22 éves férfi)

A Netflix 30 napos próbaverziója több helyütt megjelenik, az alábbi idézet alapján azonban van, aki ennyivel meg is elégszik.

„Netflix, 30 napos próbaverzió. Élveztem, amíg volt, de nem fizetnék elő rá.” (20 éves nő)

Az alábbi szófelhőből kivethetők a válaszadók körében legnépszerűbb márkák is, ha online szolgáltatásokról van szó (68. ábra). A szófelhő zöld színnel jelöli a pozitív kontextusban megjelenő szavakat, összességében az említések 35%-a pozitív polaritású.

68. ábra: Témafelhő a leggyakoribb említésekéből

[Igénybe vett-e az utóbbi időszakban online szolgáltatást a szabadideje eltöltésére? Ha igen, melyek voltak ezek?]

Forrás: Zurvey.io

4.8. Helyzetértékelés

Végül a helyzettel kapcsolatos általános benyomásokat, véleményeket is igyekeztünk összegyűjteni. Ezekben a kérdéskörökben érintettük az általános összefogás szubjektív érzékelését, a járványhelyzettel kapcsolatos intézkedések értékelését, a környezetvédelmet és a szokások megváltozását is.

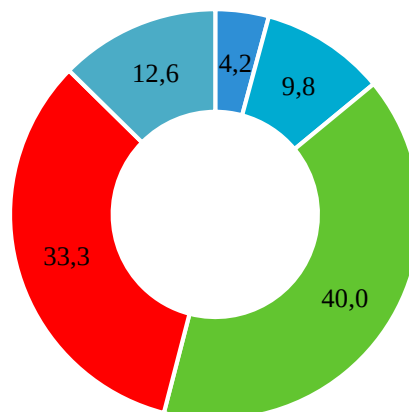
Mennyire jellemző Ön szerint az összefogás, a szolidaritás az emberek között? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nincs, az 5 pedig, hogy abszolút jellemző!

A válaszadók jelentős többsége (73,3%) úgy gondolta, hogy a jelen helyzetben összefogtak az emberek (69. ábra), amit szignifikánsan eltérően érzékeltek a nemek ($p=0,001$) és a generációk ($p=0,028$) is. Az összefogás jeleit elsősorban a nők (52,8%), illetve a közép- (52,1%) és idős generáció tagjai (49,5%) tapasztalták. Ehhez képest a férfiaknak mindössze 30,7%-a, a fiatal generációs válaszadóknak pedig 35,8%-a nyilatkozott úgy, hogy az emberekre jellemző volt az összefogás a kialakult helyzetben (70-71. ábra).

69. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése (%)

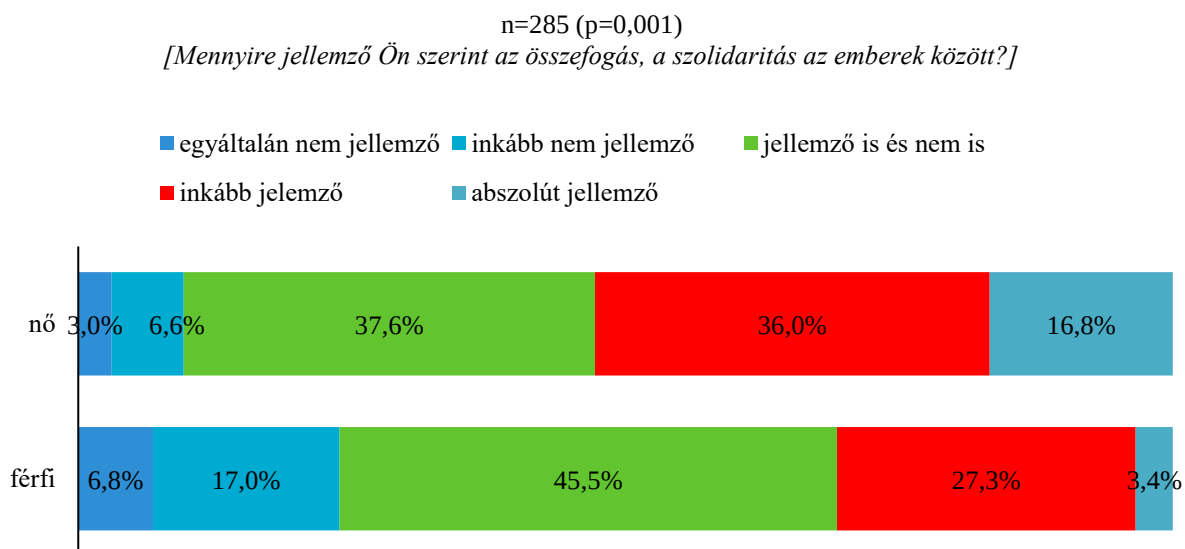
n=285
[Mennyire jellemző Ön szerint az összefogás, a szolidaritás az emberek között?]

■ egyáltalán nem jellemző ■ inkább nem jellemző ■ jellemző is és nem is
 ■ inkább jellemző ■ abszolút jellemző

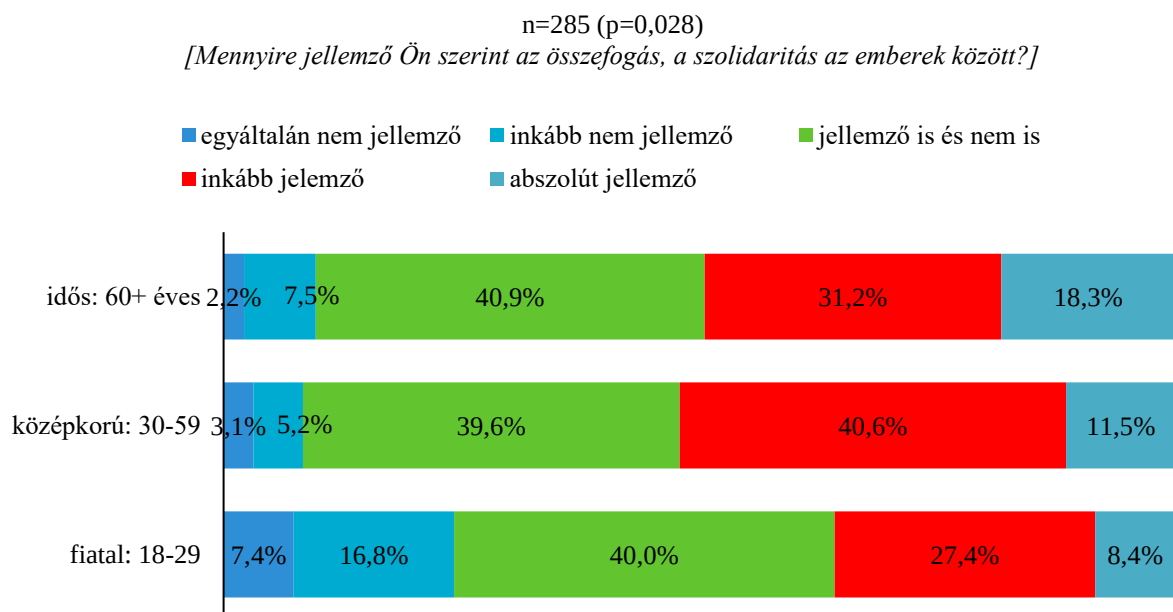
Forrás: saját szerkesztés

70. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

71. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése generációk szerint

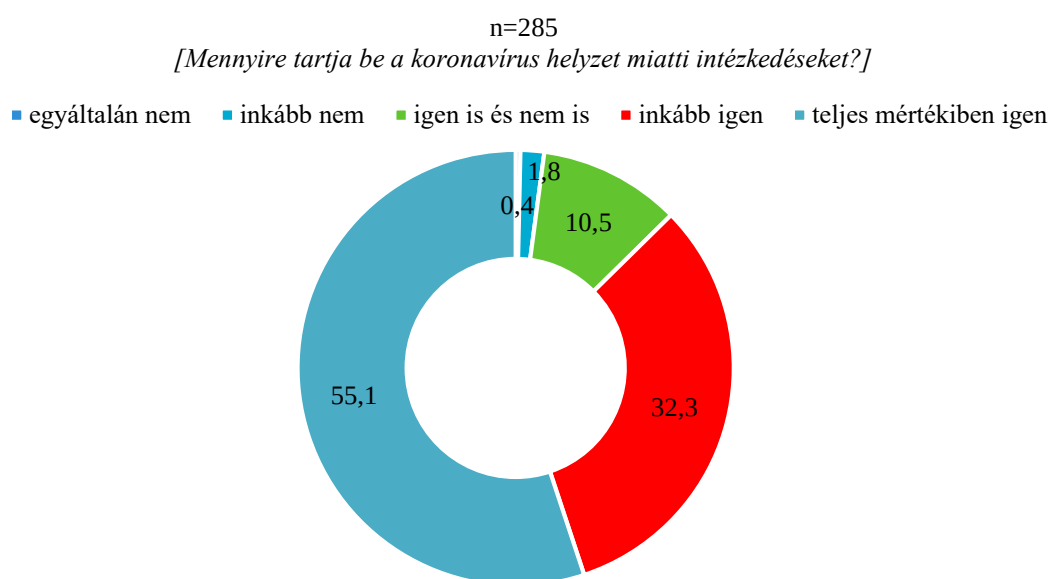

Forrás: saját szerkesztés

Mennyire tartja be a koronavírus helyzet miatti intézkedéseket? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem tartja be, az 5 pedig, hogy teljes mértékben betartja! Mit gondol, szükségesek a koronavírus helyzet miatt intézkedések? Miért? Miért nem?

A válaszadók összességében pozitívan nyilatkoztak a járványhelyzet kapcsán hozott intézkedésekkel, többségében egyetértettek azzal, hogy ezek az ő javukat is szolgálják, hiszen így tudják megállítani a járvány terjedését. A 72. ábra azt is szemlélteti, hogy a válaszadók többsége (87,4%) betartotta ezeket az intézkedéseket.

72. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása (%)

Forrás: saját szerkesztés

„Igen, jónak és szükségesnek tartottam az eddigi intézkedéseket, mert az idősekre nézve a legveszélyesebb a vírus, így az intézkedések nagyban őket védik, és a nagyobb elterjedést gátolják, amire az egészségügy nem volt eddig felkészülve.” (43 éves nő)

„Az intézkedés nem volt rossz, hiszen visszafogta a járvány rohamos terjedését.” (71 éves nő)

„Szerintem szükséges, bár nem mindennel értek egyet. A saját védelmünkre szolgáló intézkedések (pl. maszk használata a boltban) jó dolog. Amivel egyáltalán nem értek egyet, az például a diploma kiváltása nyelvvizsga nélkül. Pláné, ha a záróvizsgát már évekkal ezelőtt letette a hallgató. Szerintem ennek nincs köze a vírushelyzethez.” (35 éves nő)

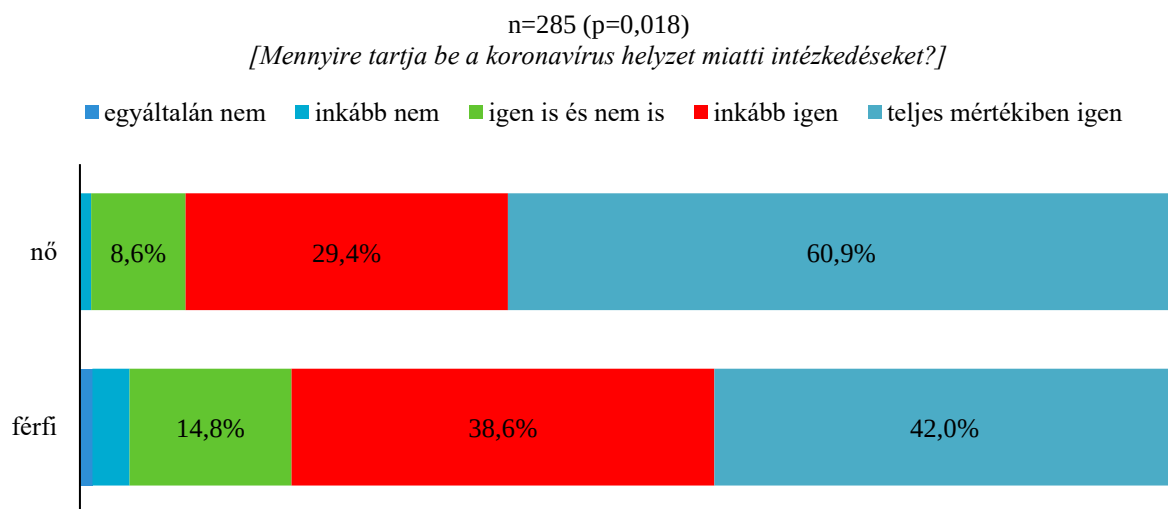
„Nem azért, mert nem lehet ezt a választ adni egy ilyen helyzetre, de nekem az a sziklaszilárd elképzelésem, hogy én nem vonom kétségbe a járványt, nem vonom kétségbe azt, hogy ez komoly

kihívás, amivel a társadalomnak szembe kell néznie, de az nem lehet válasz, hogy leállítjuk az egész gazdaságot, és ezzel gyakorlatilag azt a világot rengettjük meg, amit meg akarunk védeni.” (46 éves férfi)

A járványhelyzet miatt hozott intézkedések betartásában szignifikáns eltérést mutatnak a nemek ($p=0,018$) és a generációk ($p=0,000$) is. Ahogy a 73. ábra szemlélteti, a nők (90,3%) 9,7%-kal nagyobb arányban nyilatkoztak úgy, hogy komolyan veszik ezeket a szabályozásokat, mint a férfiak (80,6%).

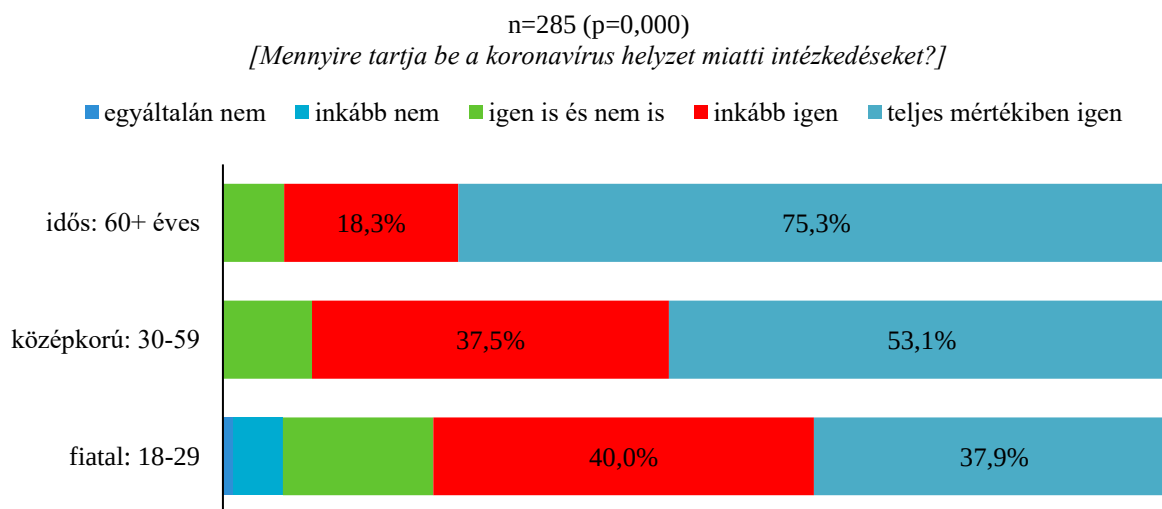
Generációs viszonylatban pedig a fiatal korcsoportra jellemző a legkisebb arányban a szabálykövetés, hiszen, míg az idős generáció 93,6%-a, a középgeneráció 90,6%-a nyilatkozott a kérdésben pozitívan, addig a fiataloknak mindössze 77,9%-a mondta azt, hogy követi az előírásokat (74. ábra).

73. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása nemek szerint

Forrás: saját szerkesztés

74. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása generációk szerint

Forrás: saját szerkesztés

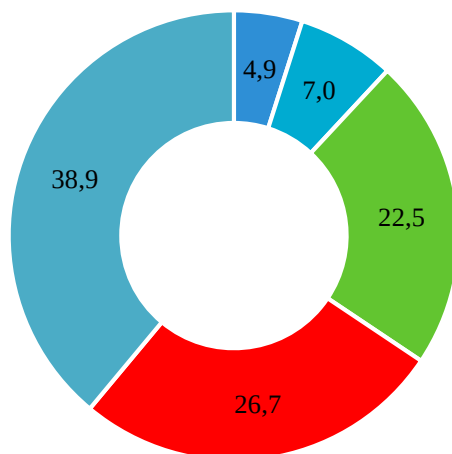
Odafigyel-e jobban a jövőben a fenntarthatósági, környezetvédelmi szempontokra? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy egyáltalán nem lesz, az 5 pedig, hogy abszolút jellemző lesz!

A kialakult járványügyi helyzetet követően a válaszadók 65,6%-a gondolja úgy, hogy jobban figyelembe vesz környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontokat (75. ábra). Ebben a kérdésben is a nők képviselnek erősebb arányt, hiszen 21%-kal nagyobb arányban nyilatkoztak pozitívan a kérdésben, mint a férfiak (76. ábra).

75. ábra: Fenntarthatóság és környezetvédelem figyelembe vétele a jövőben (%)

n=285
[Odafigyel-e jobban a jövőben a fenntarthatósági, környezetvédelmi szempontokra?]

■ egyáltalán nem jellemző ■ inkább nem jellemző ■ jellemző is és nem is
■ inkább jellemző ■ abszolút jellemző

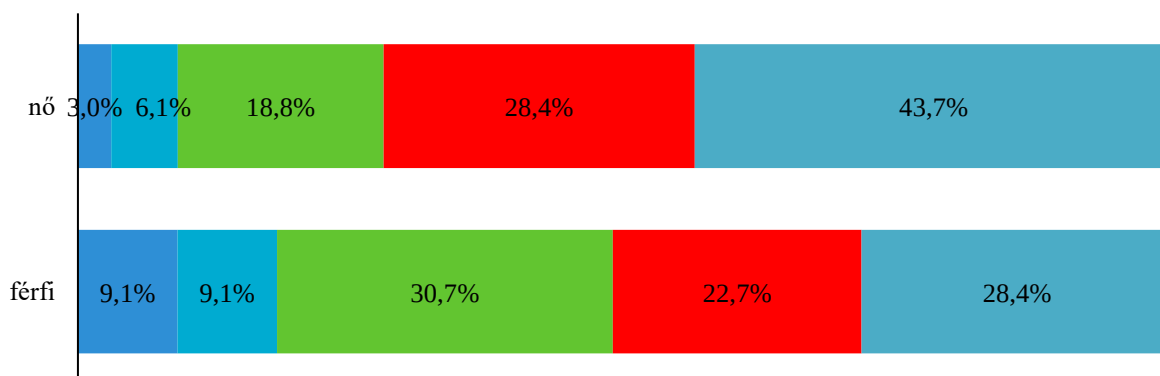

Forrás: saját szerkesztés

76. ábra: Fenntarthatóság és környezetvédelem figyelembe vétele a jövőben nemek szerint

n=285 (p=0,009)
[Odafigyel-e jobban a jövőben a fenntarthatósági, környezetvédelmi szempontokra?]

■ egyáltalán nem jellemző ■ inkább nem jellemző ■ jellemző is és nem is
■ inkább jellemző ■ abszolút jellemző

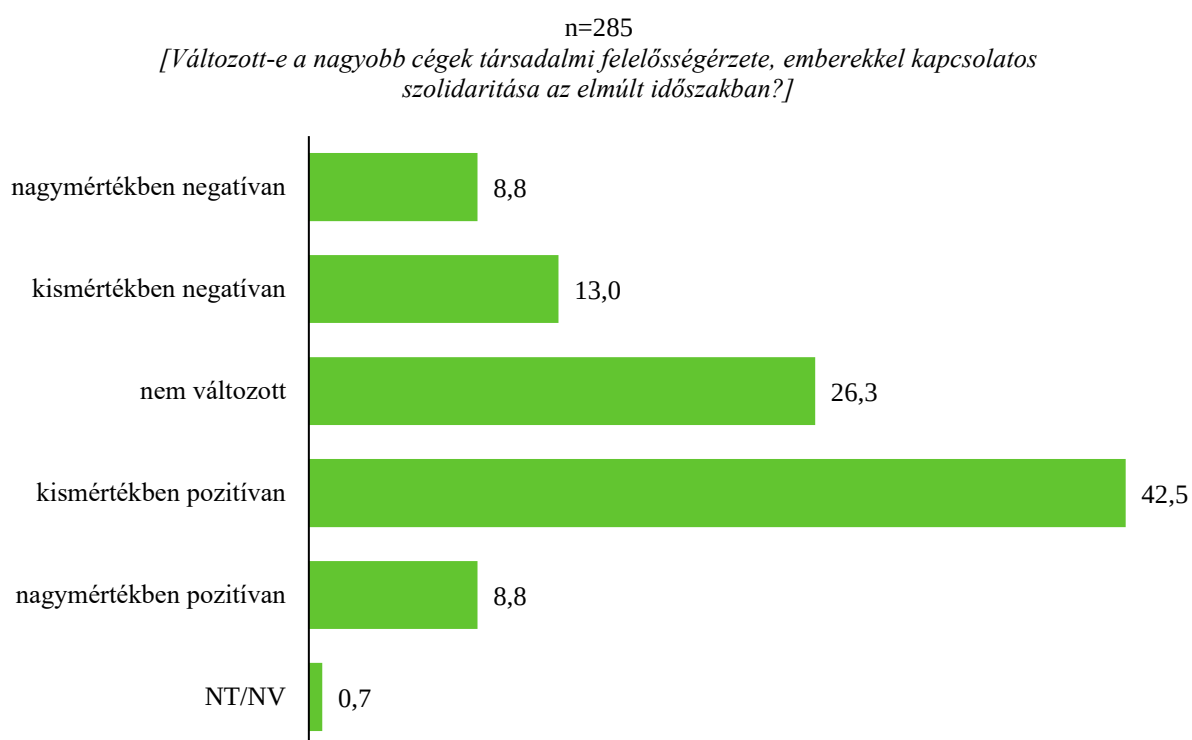

Forrás: saját szerkesztés

Változott-e a nagyobb cégek társadalmi felelősségérzete, emberekkel kapcsolatos szolidaritása az elmúlt időszakban? Ötfokozatú skálán jelezze ezt, ahol az 1 azt jelenti, hogy nagymértékben negatív irányba változott, az 5 pedig, hogy nagymértékben pozitívan változott.

A válaszadók többsége (51,3%) a nagyvállalatok pozitív irányú változását tapasztalta a társadalmi felelősségvállalás kapcsán. Ezt a nemek és a generációk is hasonlóképpen gondolták, nem volt a kérdésben szignifikáns eltérés.

77. ábra: A nagyobb cégek társadalmi felelősségérzet-változásának szubjektív megítélése (%)

Forrás: saját szerkesztés

Mit gondol, lesznek-e a mostani helyzetből olyan szokások, amiket meg fog tartani a normalizálódó helyzetben is? Mik ezek?

A megkérdezettek alapvetően a mindennapi szokásaik megváltozását várják a járványhelyzetet követően, amely megjelenik a vásárlásaikban, a szabadidős tevékenységeikben és a háztartásukban is.

78. ábra: Témafelhő a legjellemzőbb kulcsszavakból

[Mit gondol, lesznek-e a mostani helyzetből olyan szokások, amiket meg fog tartani a normalizálódó helyzetben is? Mik ezek?]

Forrás: Zurvey.io

„Céltudatosabb vásárlás, egészségesebb életmód és a lehetőségekhez mérten több idő a szeretteimre, mert véges az élet.” (52 éves nő)

„A higiéniai előírásokat fogjuk a jövőben betartani, mind a munkahelyen, mind pedig az otthoni körülmények között, mivel a járvány megszűnését teljes mértékben nem lehet előre látni.” (49 éves nő)

„Jobban odafigyelek a kézfertőtlenítésre és a higiéniára ezentúl is.” (49 éves nő)

„Az otthoni munkavégzés előnyben részesítése várható.” (44 éves nő)

„Többet fogok eljárni a környéken kirándulni, kerékpározni. Jobban fogom becsülni a hazai természeti értékeket, mint a külföldi utazásokat. Jobban élvezem a kertészkedést és jobban érzem az apró örömeket a ház körül és a kertben.” (52 éves nő)

5. Összefoglalás, következtetések

A PTE KTK Marketing és Turizmus Intézetében kutatócsoport alakult a COVID-19 vírus okozta válság fogyasztói magatartásra gyakorolt hatásainak vizsgálatára. A kutatócsoport által alkalmazott módszerek közül e tanulmány a nagyszámú mélyinterjúk feldolgozásának eredményeit mutatja be. A megkérdezés 2020. április 25. és május 15. között zajlott, a kijárási korlátozások idején és részbeni feloldásuk alatt, 285 fő részvételével. A kiválasztás során a fiatalok (18-29 évesek), középkorúak (30-59 évesek) és idősek (60+ évesek) egyenlő arányú

részvételére törekedtünk. A mélyinterjúk kutatás során a következő témaköröket jártuk körbe: a jelen helyzetben érzékelt változások, vásárlások, egészség, kapcsolattartás, szabadidős időtöltés, takarékoskodás, tájékozódás, helyzetértékelés.

A jelen helyzet leírására a megkérdezettek többsége a vásárlásokban, a munkában és a személyes kapcsolatokban élt meg változást elsősorban. Sokaknál teljesen más képet fest a napi rutin a korábbi időszakhoz képest, amit a megváltozott munkarend, az otthon töltött idő (bezártság), az étkezési és főzési szokások, a szabadidő eltöltésének új keretei (terepei), a mozgás korlátozott lehetőségei fémjeleznek leginkább. Az aktív, bejáró dolgozók és a nyugdíjas idősök értékelték úgy a helyzetet, hogy alig változott valami a hétköznapijaikban.

Egy átlagos hétköznapi ütemét a munkával (tanulással) való foglalatosságot határozza meg, ami számos új vonást mutat: a munkavégzés helye, a munkával töltött idő, a munka hatékonysága, a munkatársakkal folytatott kommunikáció, és a bevezetett higiénés szabályok teremtenek új helyzetet. Érdekes eredmény, hogy a távmunka megítélése rendkívül vegyes: pozitívan és negatívan egyaránt értékelték. Emellett az ingyázás megszűnése szinte csak előnyöket hozott. Ugyan a válaszadók 10%-a nyilatkozott úgy, hogy munkája megszűnt a járvány miatt, ennél jóval nagyobb arányban vannak, akik valamilyen körülmény (a kevesebb munka, kevesebb megrendelés, rövidebb nyitva tartás, bevételkiesés, elbocsátási döntések) miatt aggódnak munkahelyük és jövedelmük iránt. Minden negyedik megkérdezett jövedelme csökkent az elmúlt időszakban.

A hétköznapi változásában – az alábbiakban kifejtett szabadidős és médiafogyasztási szokások változásai mellett – úgy nyilatkoztak a válaszadók, hogy a több otthon töltött idő alatt lényegesen több időt fordítanak házimunkára (kerti munkára), rendszeresebben étkeznek (és főznek), több pihenésre, alvásra is jut idő. Akiknek több szabadidő áll rendelkezésre, a kvázi nagyobb szabadság mellett korlátozottságot, bezártságot is megélik. A megváltozott napi rutint jól szemlélteti, hogy többen később kezdik a napot és később is fekszenek le. A vásárlási időszak is a napi ritmus átszervezését igényelte többeknél, amit sokszor problémásan tudtak csak kivitelezni, különösen a munkahelyükre aktívan bejárók. Az idősök körében jól kirajzolódott, hogy a kevesebb aktív tevékenység, a kevesebb mozgás és az egyedüllét jellemző körükben sokakat. Azok a megkérdezettek, akik családjukban másokról is gondoskodtak (főleg a távoktatásba kényszerült gyerekekről), részükre kevesebb pihenés és több feladat jutott.

A vásárlások terén azt is látjuk, hogy az online élelmiszervásárlásokat végzők aránya a vírushelyzet ideje alatt minimálisan nőtt. Ezzel párhuzamosan azok aránya is magasabb lett, akik vásároltak másoknak, továbbá az egyedül vásárlók aránya is növekedett. Az eredmények alapján az is kijelenthető, hogy a vírushelyzet alatti vásárlásokat kevésbé tartották szimpatikusnak a megkérdezettek, mint általában a vásárlásokat. A vírushelyzet alatti legnagyobb öröm a vásárlásokban a kevés ember volt, valamint, hogy ezt programnak, kikapcsolódásnak érzékelték legtöbben. Legnagyobb bosszúságnak az áruhiány, a nagy tömeg, illetve a maszkviselés számított.

Amikor a válaszadókat a konkrét változásokról kérdeztük a vásárlásaikkal kapcsolatban, akkor leginkább a vásárolt mennyiség és a vásárlási gyakoriságban történő változásokról számoltak be: ritkább vásárlások, nagyobb mennyiségek. Az online vásárlások is gyakoribbak lettek, akár úgy, hogy a korábban is online vásárolt termékekből gyakrabban vásároltak, vagy úgy, hogy olyan terméket vásároltak online, amit előtte nem. Az online vásárlásaikkal inkább elégedettek voltak a megkérdezettek. Az üzletben történő vásárlások terén többen nem érzékelték változást, ők jellemzően a felkészülés terén sem érzékelték változást. Aki mégis beszámolt valamilyen változásról, az leginkább azt mondta, hogy egyszerre többet vásárolt adott termékből, ezek leginkább tartós élelmiszerek voltak, de volt, aki a gyógyszerek esetében számolt be több vásárlásról. A felhalmozás célú vásárláshoz negatívan állnak a válaszadók, többségük azt mondta, hogy nem is végeztek ilyen jellegű vásárlást a vírushelyzet megjelenésével. Aki azt mondta, hogy felhalmozott, arról számolt be, hogy nem kellett kidobnia semmit, így ezt pozitív visszacsatolásként értékelték.

A válaszadókat nem csak gazdaságilag, de egészségügyileg is megviselte a kialakult járványhelyzet, mely a válaszok nagyarányú negatív polaritásából is kitűnik. A helyzet negatív megítélésének egyik oka az egészségügyi szolgáltatások bizonytalansága és korlátozottsága, de jelentős mértékben hozzájárul a korlátozások okozta szorongás, aggodalom és félelem is. Az eredményekből az tükröződik, hogy a nemek és a generációk egészségét nem azonos mértékben érintette a járványhelyzet. Az egészségügyi problémák ellátása elsősorban a 60 év feletti nők számára vált nehezebbé.

Jó hír azonban, hogy a leginkább érintett csoportokban a prevenció jelentőségében is növekedés tapasztalható. A válaszadók nagy része nyilatkozta, hogy nagyobb figyelmet fordít egészségének megőrzésére, melynek leggyakoribb formája az étkezések átalakítása és a gyakoribb testmozgás.

A kialakult helyzet gazdasági hatásai a takarékoskodási hajlandóságot is felerősítette, elsősorban azoknál, akik egyébként is rendszeresen tettek félre pénzt. A takarékoskodás elsősorban a vásárlásban és az ezzel kapcsolatos döntésekben jelenik meg. A válaszadók igyekeztek tudatosan meghozni a vásárlási döntéseiket, ami az árak és a mennyiség átgondolásában nyilvánult meg a leggyakrabban.

A kutatás arra is kitért, hogy milyen hatással volt a járványhelyzet a fogyasztók kapcsolattartási szokásaira, melynek eredményeként megerősítettük, hogy a leginkább meghatározó eszközzé a telefon és az online megoldások váltak. Összességében megviselte a válaszadókat a távolság és a kommunikáció korlátozottsága. Saját bevallásuk szerint nehezen éltek meg a távollétet a szeretteiktől és a személyesség hiányát.

A tájékozódást jellemzően online forrásból oldották meg, de érdekes tapasztalat volt, hogy bár a tévé és a rádió jelentősége továbbra is nagy, ezek azok a csatornák, melyek használatát a leggyakrabban fogták vissza a válaszadók. A koronavírussal kapcsolatos híradások követésében is az középkorú és idős generációba tartozó nők voltak kiemelkedőbbek.

A veszélyhelyzet időszaka alkalmas volt nagytakarításra, elsősorban a nőknél, ezzel szemben a ruhatár vagy más tárgyak áttekintésére kevésbé vállalkoztak a válaszadók, különösen nem a férfiak. Volt viszont olyan tevékenység, amelyet gyakrabban végeztek az emberek ebben az időszakban, mint korábban, ilyen volt a kertészkedés, a séta vagy a sportok, ugyanakkor a megszokottnál ritkábban végzett tevékenységeknél is jelentek meg szabadtéri szabadidős tevékenységek, illetve olyan lehetőségek, amelyeket a korlátozások hívtak életre; a mozi, a közösségi sport vagy sportesemény, vagy éppen a család látogatása. A kertészkedés kiemelkedik azon tevékenységek közül is, amelyekre korábban nem volt idő. A testmozgásra fordított idő a válaszadók felénél változott meg a járványidőszak alatt, negyedük kevesebb időt fordított erre a tevékenységre, közel egyötödük viszont többet. A változást leginkább a fiatalok tapasztalták, a generációk közül nekik nőtt leginkább az erre fordított idejük, legkevésbé pedig az idősebb generáció tagjainál volt tapasztalható változás. A kirándulásra, sétálásra fordított idő is hasonlóképpen változott, míg a barkácsolásra, ház körüli felújításra szánt szabadidő jellemzően nem változott, ha mégis, akkor inkább nőtt, leginkább a közepgeneráció esetében. Az online szolgáltatások vásárlása ebben az időszakban a vizsgált csoport közel felére volt jellemző, inkább férfiakra és a fiatal generáció tagjaira, legkevésbé pedig az idős generációra. Vásároltak is ilyen szolgáltatásokat, és ingyen is igénybe vettek, utóbbiak jellemzően a nőknél voltak népszerűbbek. Elsősorban filmek, sorozatok kerültek előtérbe e tekintetben, de

megjelentek az online sportórák is, mindezekkel pedig jellemzően meg voltak elégedve. Olyan szolgáltatásokat említettek legtöbbször, mint a Netflix, a YouTube vagy az HBO GO.

A legtöbben összefogást és szolidaritást tapasztaltak a járványhelyzet alatt, melyhez az intézkedések elfogadása és támogatása társult. Többségében egyetértettek azzal, hogy ezek az ő javukat is szolgálják, hiszen így tudják megállítani a járvány terjedését. A jövőre tekintve erős hajlandóság mutatkozott a válaszadók részéről a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontok figyelembe vételére is, mely a körülmények pozitív kimeneteleire világít rá. A megkérdezettek alapvetően a mindennapi szokásaik megváltozását várják a járványhelyzetet követően, amely megjelenik a vásárlásaikban, a szabadidős tevékenységeikben és a háztartásukban is.

Összességében azt látjuk a mélyinterjúk megkérdezés első eredményeiből, hogy a korlátozások és a megváltozott gazdasági helyzet egy (legalább rövid időre) bezárkózott és frusztrált fogyasztót mutat. A megkérdezettek hétköznapi nagymértékű átalakulást mutatnak elsősorban a munka, a vásárlások, a családi és társas kapcsolatok terén. A válaszadók fizikai mobilitása és élettempója egyértelműen lecsökkent (táv munka, távoktatás, utazások elmaradása), még azok körében is, akik bejárnak a munkahelyükre. Társas és családi (rokon) kapcsolataik ritkábbak, rövidebbek és inkább digitálisak (telefonosak) lettek. Több ponton frusztrációt érzékelünk (egzisztenciális kérdések, megnövekedett feladatok, zavaró tényezők a vásárlásban, társas kapcsolatok hiánya, a megnövekedett szabadidő hasznos eltöltésének elvárása). Így a fizikai bezárkózottság a korábnál nagyobb szellemi mobilitást igényel. Sokak számára az új munkahelyi feladatok, a több munka, az új platformok és módszerek jelentenek kihívást. Az otthon maradottak körében a munka melletti több házimunka és a másokról való gondoskodás igényel rugalmasságot, akik pedig nem vagy kevesebbet dolgoznak, azoknak az új otthoni feladatokban, a *feladat nélküliség* elfogadásával kell szembenézniük. A társas kapcsolatok megváltozása szintén e rugalmasság fontosságára hívja fel a figyelmet, amit viszonylag rosszul élnek meg a válaszadók. A szellemi terhelés mellett a meghiúsult tavaszi-nyári tervek (elsősorban utazások, családi és baráti programok, kikapcsolódás) beszűkült feltöltődési lehetőségeket mutatnak. A tudatosságot mutatja, hogy nagyobb figyelem fordítódik az egészségre, a mozgásra, higiéniára, vásárlásra (kevesebb vásárlás, nagyobb kosarak, ugyanakkor takarékoskodás).

6. Hivatkozások

Kormányinfó (2020.03.11.), Veszélyhelyzetet hirdet az ország teljes területére a kormány, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/veszelyhelyzetet-hirdet-az-orszag-teljes-teruletere-kormany> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.03.11.), Bezárnak az egyetemek, tilos a felsőoktatási intézmények látogatása, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/bezarnak-az-egyetemek-tilos-felsooktatasi-intezmenyek-latogatasa> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.03.16.), A kormány kihirdette az újabb rendkívüli és a csoportosulásokat korlátozó intézkedéseket, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/kormany-kihirdette-az-ujabb-rendkivuli-es-csoportosulasokat-korlatozo-intezkedeseket> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.03.27), A kormány kijárási korlátozást vezet be, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/kormany-kijarasi-korlatozast-vezet-be> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.05.01.), Hétfőtől kezdődik a védekezés új szakasza, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/hetfotol-kezdodik-vedekezes-uj-szakasza> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.05.16.), Gulyás: vasárnap éjfélkor megszűnnek a budapesti korlátozások, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/gulyas-vasarnap-ejfelkor-megszunnek-budapesti-korlatozasok> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.05.28.), Operatív törzs: péntektől látogathatók a fővárosi éttermek belső terei és a szabadtéri rendezvények, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/operativ-torzs-pentektol-latogathatok-fovarosi-ettermek-belso-terei-es-szabadteri> (letöltve: 2020.07.12.)

Kormányinfó (2020.06.18.), Megszűnt a veszélyhelyzet, de életbe lépett a járványügyi készség, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/megszunt-veszelyhelyzet-de-életbe-lepett-jarvanyugyi-keszultseg> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.03.12.), Újabb 3 személynél diagnosztizáltak új koronavírus-fertőzést, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/ujabb-3-szemelynel-diagnosztizáltak-uj-koronavirus-fertozest> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.03.16./a), Meghalt az első magyar beteg, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/meghalt-az-elso-magyar-beteg> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.03.16./b), 39-re nőtt az új koronavírussal fertőzöttek száma, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/39-re-nott-az-uj-koronavirussal-fertozottek-szama> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.03.17.), 300-ra nőtt a beazonosított koronavírus-fertőzöttek száma és 34-re a gyógyultaké, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/300-ra-nott-beazonositott-koronavirus-fertozottek-szama-es-34-re-gyogyultake> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.04.09.), 980 főre nőtt a beazonosított fertőzöttek száma és elhunyt 8 krónikus beteg, többségében idős emberek, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/980-fore-nott-beazonositott-fertozottek-szama-es-elhunyt-8-kronikus-beteg-tobbsegeben-idos> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.05.04.), 3035 főre nőtt a beazonosított fertőzöttek száma és elhunyt 11 idős beteg, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/3035-fore-nott-beazonositott-fertozottek-szama-es-elhunyt-11-idos-beteg> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.05.17.), 3509 főre nőtt a beazonosított fertőzöttek száma és elhunyt 3 idős krónikus beteg, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/3509-fore-nott-beazonositott-fertozottek-szama-es-elhunyt-3-idos-kronikus-beteg> (letöltve: 2020.07.12.)

koronavirus.gov.hu (2020.06.17.), Egy fővel emelkedett a beazonosított fertőzöttek száma és elhunyt két idős, krónikus beteg, <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/egy-fovel-emelkedett-beazonositott-fertozottek-szama-es-elhunyt-ket-idos-kronikus-beteg> (letöltve: 2020.07.12.)

WHO (2020.03.11), Twitter tweet, https://twitter.com/WHO/status/1237777021742338049?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1237777021742338049&ref_url=https%3A%2F%2Fwww.who.int%2Femergencies%2Fdiseases%2Fnovel-coronavirus-2019%2Fevents-as-they-happen (letöltve: 2020.07.12.)

Zurvey.io (2020.07.31.), www.zurvey.io (utolsó betöltés: 2020.08.03.)

Ábrajegyzék

1. ábra: A megkérdezés körülményei: a koronavírussal kapcsolatos korlátozások idővonala...	6
2. ábra: Korcsoportok megoszlása 5 éves intervallumokban (n=285)	8
3. ábra: Egy átlagos hétköznapi tevékenységei a megkérdezettek szerint	14
4. ábra: A munkájukat féltő válaszadók aggodalmai, félelmei	27
5. ábra: A munkájukat féltő válaszadók aggodalmainak mértéke.....	33
6. ábra: A válaszadók és háztartásuk jövedelmének megítélése a jelenben, várakozások a jövőre vonatkozóan (%)	34
7. ábra: Online élelmiszervásárlás a vírushelyzet előtt	35
8. ábra: Változások az online élelmiszervásárlásban a vírushelyzet alatt	36
9. ábra: Másoknak való vásárlás a vírushelyzet előtt	36
10. ábra: Másoknak való vásárlás a vírushelyzet alatt	37
11. ábra: Vásárlás egyedül a vírushelyzet előtt	37
12. ábra: Vásárlás egyedül a vírushelyzet alatt	38
13. ábra: Vásárlás kedveltsége a vírushelyzet előtt és alatt.....	38
14. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	42
15. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	43
16. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	44
17. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	44
18. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján	45
19. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	46
20. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	46
21. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	48
22. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	48
23. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	50
24. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	50
25. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján	51

26. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	52
27. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére (%)	53
28. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére nemek szerint	53
29. ábra: Járványhelyzet hatása az egészségügyi problémák kezelésére generációk szerint ...	54
30. ábra: Egészségmegőrzésben történt változások a járványhelyzet hatására (%)	55
31. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	56
32. ábra: Egészségmegőrzés nemek szerint	57
33. ábra: Egészségmegőrzés generációk szerint.....	57
34. ábra: Takarékoskodás általában (%)	58
35. ábra: Takarékoskodás a járványhelyzetben (%).....	59
36. ábra: Általános és a járványhelyzet által kikényszerített takarékoskodás generációk szerint	60
37. ábra: Általános és a járványhelyzet által kikényszerített takarékoskodás nemek szerint...	61
38. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	62
39. ábra: Említésgráf a 10 leggyakoribb címkéből (db említés)	62
40. ábra: Témafelhő a válaszokból feltárt kulcsszavakból.....	64
41. ábra: Az említések polaritása azok tartalma alapján	65
42. ábra: Online kapcsolattartás felülete (leggyakoribb említések) (db).....	66
43. ábra: Kapcsolattartás változása (%)	67
44. ábra: Kapcsolattartás változásának megítélése nemek szerint	67
45. ábra: Kapcsolattartás változásának megítélése generációk szerint	68
46. ábra: A karanténban gyakrabban használt kommunikációs csatornák (db)	69
47. ábra: A karanténban ritkábban használt kommunikációs csatornák (db).....	69
48. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése (%)	70
49. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése nemek szerint	71
50. ábra: Koronavírussal kapcsolatos híradások követése generációk szerint	71

51. ábra: Tématerkép a 10 leggyakoribb feltárt kulcsszó alapján	72
52. ábra: Nagytakarítási szokások a vírushelyzetben nemek szerint (%).....	74
53. ábra: Ruhatár karbantartása nemek szerint (%).....	75
54. ábra: Gyakrabban végzett szabadidős tevékenységek - leggyakoribb címkék (db említés)	76
55. ábra: Ritkábban végzett szabadidős tevékenységek - leggyakoribb címkék (db említés) .	77
56. ábra: Témafelhő a válaszokból feltárt kulcsszavakból.....	78
57. ábra: Testmozgásra fordított idő változása.....	79
58. ábra: Testmozgásra szánt idő változása nemek szerint	80
59. ábra: Kirándulásra, sétálásra szánt idő változása	80
60. ábra: Kirándulásra, sétálásra szánt idő változása generációk szerint	81
61. ábra: Barkácsolásra, ház körüli felújításra szánt idő változása	82
62. ábra: Barkácsolásra, ház körüli felújításra szánt idő változása generációk szerint.....	82
63. ábra: Szabadidős online szolgáltatás igénybevétele nemek szerint.....	83
64. ábra: Szabadidős online szolgáltatás igénybevétele generációk szerint.....	84
65. ábra: Ingyenes és fizetős online szolgáltatások igénybevétele nemek szerint	84
66. ábra: Leggyakoribb címkék (db említés).....	85
67. ábra: Említésgráf a címkék kapcsolatairól (db említés)	86
68. ábra: Témafelhő a leggyakoribb említésekben	87
69. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése (%)	88
70. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése nemek szerint.....	89
71. ábra: Az összefogás meglétének általános megítélése generációk szerint.....	89
72. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása (%)	90
73. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása nemek szerint.....	91
74. ábra: Koronavírus helyzet miatti intézkedések betartása generációk szerint	92
75. ábra: Fenntarthatóság és környezetvédelem figyelembe vétele a jövőben (%).....	93

76. ábra: Fenntarthatóság és környezetvédelem figyelembe vétele a jövőben nemek szerint .	93
77. ábra: A nagyobb cégek társadalmi felelősségérzet-változásának szubjektív megítélése (%)	94
78. ábra: Témafelhő a legjellemzőbb kulcsszavakból.....	95

Táblázatjegyzék

1. táblázat: A minta demográfiai jellemzői (n=285)	7
2. táblázat: Generációk megoszlása háztartásméret szerint (fő) (n=285).....	8
3. táblázat: Az otthonlét okozta változásokra adott asszociációk: legalább 10 említéssel szereplő kódok, gyakoriságuk és kódkategóriájuk	10
4. táblázat: Az otthonlét okozta változásokra adott asszociációk összevont kategóriái.....	11
5. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik változást jeleznek (polaritás megjelölése nélkül).....	21
6. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik negatív változást jelentenek	22
7. táblázat: Munkával kapcsolatos körülmények, amik pozitív változást jelentenek.....	24
8. táblázat: Munkával kapcsolatos változások pozitív és negatív besorolásokkal	26
9. táblázat: Bizonytalanná vált tervek	29
10. táblázat: A koronavírus miatt megghiúsult tervek (legalább 1 említés esetén).....	30
11. táblázat: megghiúsult tervek említései: hol, kivel, mikor, mit csinált volna?	31
12. táblázat: Egyes tervek megghiúsulásának következményei	32
13. táblázat: Legnagyobb öröm a vírushelyzet alatti vásárlások kapcsán	39
14. táblázat: Legnagyobb bosszúság a vírushelyzet alatti vásárlások kapcsán	41